

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII

FRAM, URSUL POLAR

Cezar Petrescu

LECTURĂ RECOMANDATĂ ÎN PROGRAMA ȘCOLARĂ

CIRCUS

Cezar Petrescu

Fram, ursul polar

LITERA
2013

Fram, ursul polar
Cezar Petrescu

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 021 319 63 90, 031 425 16 19, 0752 548 372;
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe
www.litera.ro

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor-coordonator: Irina Ilie
Copertă: Andrei Gamarţ
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

ISBN ePUB: 978-606-686-155-7
ISBN Print: 978-606-686-096-3

elefant.ro

TABEL CRONOLOGIC

1892 La 1 decembrie se naşte la Hodora-Cotnari, judeţul Iaşi, Cezar Petrescu. Este primul născut al profesorului Dimitrie Petrescu, fiu de ţărani olteni devenit doctor în ştiinţe agricole la Paris, şi al Olgăi Comoniţă, fiică de senator liberal, descendentă a unei vechi familii de boieri moldoveni.

1899–1903 Urmează ciclul primar învăţând primele două clase „în particular“, iar ultimele două la o şcoală din Roman. Pasionat de lectură, ia cu asalt biblioteca tatălui, atras de marii autori Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Goga, Delavrancea ş.a., dar şi de media producţiilor sămănătoriste.

1903 Începe gimnaziul la „Liceul-internat“ din Iaşi, avându-l ca profesor de română pe Calistrat Hogaş. Tânărul Cezar Petrescu începe să manifeste interes pentru compoziţia literară.

1904–1907 Îşi continuă studiile secundare la Roman, unde limba şi literatura română era predată de profesorul Nicolae Apostol, care va rămâne în memoria viitorului scriitor ca un exemplu de devotament şi de vocaţie pedagogică. Sub îndrumarea acestuia, elevul Cezar Petrescu compune caiete întregi de schiţe literare; ţine şi un jurnal intim.

1907–1911 Urmează Liceul Naţional din Iaşi (cu ultima clasă în particular).

Bolnav de tuberculoză, tatăl scriitorului, Dimitrie Petrescu, se stinge din viaţă în primăvara lui 1907; în acelaşi an, pe 26 august, absolventul gimnazial Cezar Petrescu debutează în *Sămănătorul* cu proza *Scrisori*.

După terminarea liceului, se înscrie la Facultatea de Drept a Universităţii din Iaşi.

1912 Debutează în publicistică prin articolele „După un Congres“, „Pentru un scrib naţionalist“ şi „Răzbunarea lor“, apărute în *Facla*, publicaţia socialistă condusă de N.D. Cocea. Colaborează şi la *Opinia* (Iaşi).

1915 Se căsătoreşte, la Iaşi, cu Marcela Petrescu (care va muri prematur, în 1921).

Colaborează cu fragmente literare în revista ieşeană *Versuri şi proză* şi în

Cronica bucureşteană.

1916–1918 Proaspătul absolvent de Drept Cezar Petrescu lucrează pentru o scurtă perioadă de timp ca administrator de plasă la Mălini (judeţul Suceava). În timpul războiului, stă la Iaşi, lângă familie, bolnav de tuberculoză ganglionară. Începe să publice în *Iaşul* (fără semnătură sau cu pseudonimele *C.P.*, *Iago*) şi în *Depeşa* lui N.D. Cocea.

Descoperirea unor nereguli financiare din vremea când fusese administrator de plasă în comuna Mălini îl ameninţă cu puşcăria. Scriitorul se disculpă, însă, ca argument suprem şi soluţie de a scăpa de „haina delincventului de drept comun“, găseşte sinuciderea cu „oxid de carbon“. Tentativa este împiedicată de intervenţia paznicilor primăriei.

1919 Înfiinţează, alături de Pamfil Şeicaru, publicaţia antiliberală *Hiena* (–1925). Aici, Cezar Petrescu va publica atât texte gazetăreşti, cât şi beletristice. Este şi redactor la cotidianele *Dimineaţa* şi *Adevărul*. Conduce, pentru puţin timp, ziarul *Bucovina*, din Cernăuţi.

1920 Lucrează, alături de Gib Mihăescu la cotidianul bucureştean *Ţară nouă* şi apoi la *Voinţa*, scoasă la Cluj. Iniţiază, în revista *Hiena*, rubrica *Scrisorile unui răzeş*, semnată C. Robul. Îşi consolidează relaţiile cu scriitori importanţi ai vremii: Lucian Blaga, Adrian Maniu, Gib Mihăescu ş.a.

1921 La 1 mai apare la Cluj primul număr al mensualului *Gândirea*, la iniţiativa lui Cezar Petrescu, Adrian Maniu şi Gib I. Mihăescu. Condusă de Cezar Petrescu, revista se tipăreşte la început ca supliment literar al gazetei *Voinţa*. Aici va continua rubrica *Scrisorile unui răzeş* şi va publica texte literare sub propria semnătură.

1922 Debut editorial cu volumul *Scrisorile unui răzeş* (Editura „Cultura naţională“), o antologie din textele publicate în rubrica deţinută în *Hiena* şi apoi în *Gândirea*. Volumul va fi distins cu Premiul Societăţii Scriitorilor Români.

O boală mai veche, tuberculoza ganglionară, îl ţintuieşte la pat, în gips.

1923 Scriitorul se mută la Bucureşti.

1924 Lucrează câteva luni la ziarul lui Nicolae Iorga, *Neamul românesc*. Apare al doilea volum de beletristică, *Drumul cu plopi*, deschizând ciclul citadin în literatura lui Cezar Petrescu. Este cofondator al cotidianului *Cuvântul*, în paginile căruia se va desăvârşi ca publicist.

1925 Apar în *Gândirea* fragmente din viitorul roman, *Întunecare*. Iniţiază în *Cuvântul* o rubrică nouă, *Carnet de vară*. Călătoreşte în Franţa şi în Italia, de unde trimite o bogată corespondenţă, publicată parţial în *Cuvântul*. Este tipărit volumul *Omul din vis („povestiri cu morţi“)*, din ciclul fantastic.

1927 Apare, la Craiova, primul volum al romanului *Întunecare*, cu titlul *Acolo şezum şi plânsem*. Este editată şi antologia de nuvele *Aranca, ştima lacurilor.* Sunt adunate în volum o parte din textele rubricii *Carnet de vară*, cu un titlu omonim.

1928 Apare şi volumul al doilea al romanului *Întunecare – Întoarcerea unde au fost jurămintele*. Alături de alţi membri ai redacţiei *Cuvântului*, Cezar Petrescu scoate un ziar nou, *Curentul*, la conducerea căruia se va afla până în 1936. Este ales deputat în Parlamentul României. Este tipărit un nou volum din ciclul fantastic, *Omul care şi-a găsit umbra*.

1929 Publică romanul *Simfonia fantastică*.

1930 Apar romanul *Calea Victoriei* şi romanul parodic *La Paradis general*. Tipăreşte cartea pentru copii *Pif, Paf, Puf*. Activitatea literară a scriitorului este dublată, în tot acest timp, de o substanţială activitate publicistică.

1931 Este distins cu „Premiul Naţional pentru literatură".

Fascinat de geniul eminescian, scriitorul iniţiază o serie de conferinţe despre Eminescu şi aduce în discuţie chestiunea conservării patrimoniului eminescian. Se documentează despre biografia poetului, cucerit de ideea unei biografii romanţate.

Apar romanul fantastic *Baletul mecanic* (2 vol.), romanul *Comoara regelui Dromichet* (primul dintr-o proiectată frescă a petrolului, *Pământ şi cer*), volumul de nuvele *Flori de gheaţă* şi romanul de aventuri *Kremlin*.

1932 Apar romanul pentru copii *Fram, ursul polar*, romanul senzaţional *Greta Garbo*, romanul *Plecat fără adresă. 1900* şi primul volum din cele două ale romanului *Miss România – Nepoata hatmanului Toma*.

1933 Apare romanul *Apostol*, pornind de la figura emblematică a profesorului de română N. Apostol. Mai ies de sub tipar al doilea volum al romanului *Miss România*, *Floarea de agave*, şi romanul *Oraş patriarhal* (2 vol.).

1934 Se editează romanul-frescă *Duminica orbului*. Apare *Aurul negru,* al doilea roman din ciclul petrolului.

1935 Publică romanul simbolic *Cheia visurilor*. Apare *Luceafărul*, primul volum din ciclul *Romanul lui Eminescu*.

1936 Este secretar la Ministerul Artelor. Apar *Nirvana* şi *Carmen saeculare*, ultimele două volume din *Romanul lui Eminescu*.

1937 Iese de sub tipar *Mane Techel… Fares*, primul volum din trilogia *1907*, închinată răscoalelor ţărăneşti.

1938 Este director al recent înfiinţatului ziar *România* şi al hebdomadarului *România satelor*, ambele publicaţii oficiale în regimul carlist. În paralel, scriitorul

scoate publicaţiile *România literară* şi *La Roumanie* (în franceză). Apare al doilea volum din ciclul *1907*: *Noi vrem pământ!*

1939 Lucrează la *Ochii strigoiului*, pe linia iniţiată în romanul *Întunecare*.

1940 Începe reeditarea, în ediţii definitive, la Editura „Cugetarea“, a operei literare de până atunci a lui Cezar Petrescu, organizată în opt cicluri: „Rodul pământului“, „Război şi pace“, „Târgurile unde se moare“, „Capitala care ucide“, „Fantasticul interior“, „Satyricon“, „Rădăcinile din celălalt veac“ şi „Cărţi pentru copii“.

Sub dictatura de extremă dreapta, ziarul *România* este suprimat, iar gazetarul Cezar Petrescu este pus sub anchetă.

Fiul unic al scriitorului, Aurel Teodor Petrescu se sinucide (după ce-şi împuşcase iubita), neacceptând dorinţa paternă de a se căsători doar după încheierea studiilor.

1942 Apare romanul *Ochii strigoiului* (3 vol.) – în intenţie, un vast proces al „generaţiei care s-a trădat“ după Primul Război Mondial.

1943 Apare volumul al treilea al trilogiei *1907*: *Pământ, mormânt…*

Urmăreşte proiectul altui complex de şapte romane, dedicate trecutului istoric al României – *Rădăcinile din celălalt veac*, din care realizase deja *Romanul lui Eminescu.*

Se lansează şi în teatru, prin dramatizarea romanului *Ochii strigoiului.* Scrie (în colaborare) piesa *Mânzul nebun*.

1944 Apare romanul *Carlton* (ecou al tragediei întâmplate la cutremurul din 1940).

1945 Sunt publicate romanele *Adăpostul Sobolia*, care explorează dramele războiului, *Războiul lui Ion Săracul* şi romanul pentru copii *Omul de zăpadă*.

1946 Editează romanul *Tapirul* (2 vol.).

1947–1953 Continuă activitatea publicistică în presa noului regim, dar şi proiectele literare mai vechi (apare, în fragmente, *Neamul Vardarilor* – din ciclul „celuilalt veac“).

Din 1949 se gândeşte la un nouă trilogie: *Vladim sau drumul pierdut*, o replică la *Întunecare*, proiect neterminat (o variantă abreviată va apărea în 1962). Apare şi romanul pentru copii *Neghiniţă*. Mai sunt publicate culegerile de nuvele conforme cu ideologia epocii, *Două inimi tinere* şi *Nepoata lui Moş Ursachi*.

1952 Scrie (în colaborare) scenariul *Nepoţii gornistului* – distins cu Premiul de Stat; publică şi un fragment de roman, *Statuia libertăţii*.

1953 Apare antologia de articole şi eseuri *Despre scris şi scriitori*. Traduce intens din autori ruşi (M. Şolohov, M. Gorki, Gladkov, Makarenko, Aleksei Tolstoi).

1954 Se tipăreşte volumul de nuvele *Vino şi vezi!*, scrise în acord cu ideologia vremii, şi fragmentul *Ajun de revoluţie 1848*, din *Neamul Vardarilor*. Este pusă în scenă piesa *Pârjolul*, dramatizare a unor episoade din ciclul *1907*.

1955 Este ales membru al Academiei Române. Apare romanul *Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mâine*, variantă prelucrată în consens cu directivele socialiste a romanului *Războiul lui Ion Săracul*.

1956–1957 Apar volumele de reflecţii şi confesiuni *Scriitorul şi epoca sa* şi *Mărturiile unui scriitor.*

1958 Se editează volumul *Însemnări de călător, reflecţii de scriitor.*

1959 Începe lucrul la seria definitivă de *Opere*.

1961 La 9 martie, Cezar Petrescu se stinge din viaţă, în urma unor probleme cardiace.

1962 Apare *Vladim sau Drumul pierdut*, ultima verigă din *Cronica românească a veacului XX*, roman rămas neterminat, al cărui epilog – *Înseninare* – urma să reprezinte un contrapunct al romanului care l-a consacrat, *Întunecare*.

CAPITOLUL I

O REPREZENTAŢIE DE ADIO LA CIRCUL STRUŢKI ÎN IARNA ANULUI 1924

Tigrii intrau în arenă unul câte unul.

Pasul lor era mlădios pe nisip. Moale, catifelat, fără vuiet.

Nu ridicau nici în dreapta, nici în stânga ochii lor galbeni ca de sticlă.

După gratii, mulţimea din staluri privea cu răsuflarea înfiorată de teamă şi de nerăbdare.

Dar pentru tigrii de Bengal nu se afla pe lume această mulţime. Nu merita nicio privire. Pentru dânşii, acum o singură făptură omenească era: femeia din mijlocul arenei, înfăşurată în rochia cu solzi aurii şi cu pietre scânteietoare.

Ochii ei luceau tot aşa de arzători ca ochii tigrilor. Numai că ochii verzi ai femeii erau poruncitori şi neînduraţi, pe când în ochii fiarelor se citea o mare şi istovită supunere.

Privirile lor se căutau, se aşteptau, se întâlneau. Era destul atât ca să se înţeleagă.

Ochii femeii străpungeau; ochii fiarelor coborau în pământ. În mâna întinsă se legăna un bici cu canaf de mătase. Vârful biciului arăta locul fiecăruia:

— Tu aici!… Tu dincoace!… Tu dincolo!…

Iar tigrii îşi luau fiecare locul ştiut, fără împotrivire, înaintând cu paşii lor de gumă, balansându-şi cozile grele şi lungi.

Şase mingi uriaşe de lemn se aflau înşirate de o parte. Şase, de cealaltă parte.

Tigrul pipăia cu laba rotundul lemnului. Se înălţa cu o zvâcnire uşoară şi lină. Se aşeza ca o pisică pe vârful unui stâlp de poartă. Pe urmă aştepta rândul celorlalţi. Căsca. Îşi zbârlea mustăţile ţepoase; îşi arăta cerul gurii şi colţii.

În inima privitorilor tremura un fior. În mintea lor stăruia un gând.

Toţi ştiau că, într-o singură clipă, dinţii aceştia tăioşi şi puternici, labele cu ghearele de fier ar putea sfâşia, ca pe un pui de vrabie, pe femeia cu rochia de solzi aurii şi pietre sclipitoare.

Dar miss Ellian surâdea. Aşa o chema. Miss Ellian surâdea nepăsătoare.

În mijlocul sălbăticiunilor se afla singură. Fără nicio armă. Atât doar: un bici cu şfichi de mătase şi privirea ei.

Numai cu atât ea prefăcea doisprezece tigri de Bengal în douăsprezece pisici blânde şi ascultătoare.

— Toată puterea îmblânzitoarei e în ochi! vorbi un domn bătrân, chiar în faţa gratiilor, către nepoţica de alături. Dacă privirea slăbeşte o singură dată, dacă tigrii simt că dresorul se gândeşte în altă parte sau că îl prinde frica, atunci toţi se năpustesc şi…

— Eu mă tem! Nu vreau să vorbeşti aşa… Mă tem! şopti copila, strângându-se de braţul bunicului.

— Ssst! Linişte…

Toţi au tăcut.

Copila cu hăinuţa albă şi cu buclele bălaie s-a încleştat mai strâns lângă domnul bătrân. Îşi aude tictacul mărunt al inimii.

Cei doisprezece tigri de Bengal, aşezaţi pe mingile lor de lemn, aşteptau acum cu încordare porunca din ochii femeii.

De sus, din vârful cortului de pânză, lumina electrică se revărsa orbitoare. Două mii de oameni, înghesuiţi cot la cot, nu se clinteau, împietriţi.

Era o mulţime foarte amestecată: bătrâni şi femei, părinţi şi copii, profesoare şi eleve de şcoală. Îi despărţeau numai rândurile de bănci şi preţul biletelor. Unii sus, în picioare, la galerie; alţii jos de tot, de jur împrejurul gratiilor, pe fotolii îmbrăcate cu pluş roşu.

Toţi uitaseră grijile de acasă, necazurile şi mulţumirile lor mărunte de toată ziua.

Acum priveau ca un singur om.

Pe stradă, câţi nu se temeau oare de lătratul neaşteptat al unui căţel cu coada bârligată? Acasă, câţi nu tresăreau oare noaptea, speriaţi, când trosnea o mobilă sau când se ivea de sub dulap un şoricel cu ochi de mărgele negre?

Aici şi acum, toţi uitaseră aceste spaime caraghioase. Toţi luau parte la ceva minunat şi rar.

Douăsprezece fiare sălbatice, îmblânzite şi ascultând de privirea unei femei, de pocnetul unui bici de mătase, de semnul unui vârf de deget.

Nu se mai auzi niciun fâşâit de program, niciun glas, niciun scârţâit de scaun, nicio tuse.

MISS ELLIAN PREZINTĂ PENTRU ULTIMA OARĂ CEI DOISPREZECE TIGRI DE BENGAL

Aşa spunea programul.

Era reprezentaţia cea din urmă.

Mâine, circul îşi va strânge cortul. Toate animalele vor pleca în trenul cu vagoane albe, în alte oraşe ale lumii. Poate nu se vor mai întoarce niciodată.

Va rămâne în urma lor un loc gol lângă grădina publică a oraşului.

Oamenii se vor împrăştia la grijile şi la munca lor. Copiii, la animalele fără viaţă, de lemn vopsit şi de pâslă.

Din nou, unii băieţaşi, prinşi de jocurile lor din fiecare zi, au să uite că mai sunt pe lume vietăţi de-o frumuseţe sălbatică şi fără seamăn: cu blana de catifea, cu ochii de sticlă, cu saltul arcuit ca piatra zvârlită din praştie. Din nou, unele fetiţe fricoase au să tresară speriate când latră într-o curte un căţel cu coada bârligată sau când fuge prin casă un şoricel ca o jucărie cu resort.

De aceea s-au adunat toţi şi toate încă o dată, să vadă cele două minuni ale Circului Struţki la reprezentaţia de adio din iarna anului 1924:

MISS ELLIAN CU CEI DOISPREZECE TIGRI DE BENGAL ŞI FRAM, URSUL POLAR

Tigrii aşteptau în cerc, pe mingile lor de lemn.

Femeia înfăşurată în rochie cu solzi aurii şi cu pietre sclipitoare făcu un pas îndărăt. Îşi împinse cu piciorul coada rochiei foşnitoare şi făcu un semn rotit de chemare cu biciul.

În douăsprezece salturi egale şi zvelte, tigrii au fost lângă ea. S-au lungit împrejur cu boturile culcate pe pământ. Acum, se părea că în jurul femeii s-a deschis o floarea-soarelui uriaşă, alcătuită din douăsprezece petale portocalii, brăzdate cu dungi de un negru lucios şi catifelat.

Mâna femeii începu a dezmierda capetele rotunde, urechile moi, boturile umede. Îi alinta. Era mulţumită.

Fetiţa se ruşină la gândul că pe dânsa, acasă, n-o asculta nici Pufuleţ, pisoiul, care acum o săptămână, când se jucau mai voioşi, tam-nisam a zgâriat-o pe obraz.

Iar mai sus, într-o bancă din fund, un băieţel cu nasul cam cârn şi cu ochi sclipitori se înălţase în vârful picioarelor ca să vadă mai bine.

Era Petruş, feciorul cel mai mic alt unui muncitor de la o fabrică din oraş. Ca mulţi alţi băieţaşi, dăduse târcoale circului o săptămână întreagă şi adunase ban cu ban preţul biletului de intrare. Voia acum să nu-i scape nimic din tot ce se întâmpla. Doar nu degeaba de atâtea şi atâtea ori citise afişele cu

cea mai încordată atenţie, fără să-i pese de frig şi de lapoviţă. Şi nu degeaba tot de atâtea seri se uita cu jind de afară, la lumea care intra pe uşă. Acum, când în sfârşit a pătruns înăuntru, cum să nu fie el numai ochi şi urechi?

Miss Ellian, din mijlocul tigrilor, a ridicat braţele cu un semn de eliberare. Pe urmă a pocnit din bici. Tigrii s-au prelins cu paşi de gumă la locul lor şi începură să aştepte neclintiţi pe mingile de lemn. Femeia, în rochie cu solzi aurii şi cu pietre sclipitoare, a ridicat un cerc de hârtie; a aprins altul pe un picior de fier.

Alt pocnet de bici.

Unul câte unul, tigrii se desprind de pe mingile lucioase. Cu un salt prelung, trec prin cercul de hârtie, abia ating pământul şi se mai avântă o dată, lin şi întins, prin cercul celălalt de flacără.

Dar tigrul cel mai îndărătnic şi mai tânăr a ocolit privirea poruncitoare. Încercând să se strecoare tiptil pe sub cercul aprins, se preface că n-a priceput.

Se aşază la locul lui, pe mingea de lemn, şi cască lung, leneş, plictisit.

— E Rajah. Îl cheamă Rajah! şopti copila. Îl cunosc eu de la reprezentaţia de duminica trecută. E cel mai rău…

Femeia cu biciul nu l-a strigat pe nume. Nici nu l-a atins cu şfichiul de mătase. Nici n-a bătut mânioasă cu vârful pantofului în nisip. L-a privit pătrunzător o singură dată şi a înălţat cercul.

Tigrul arătă colţii rânjind.

— Eu mă tem! Hai să mergem acasă, mă tem!… se înfricoşă fetiţa, înfigându-şi prin haină unghiile mici în braţul bunicului.

— Ssst…

N-avea însă de ce se teme fetiţa cu ochii albaştri, cu paltonaşul alb şi cu părul cârlionţat sub căciuliţa tot albă.

Privirea de oţel a îmblânzitoarei a fost şi de astă dată mai puternică decât îndărătnicia tigrului tânăr şi dârz.

Rajah a plecat botul în pământ. A coborât cu paşi mlădioşi de pe mingea de lemn. Şi-a încordat muşchii sub blana catifelată şi a săgetat din două salturi, dincolo de cele două cercuri, dintre care unul de văpaie.

Pe urmă s-a aşezat cuminte la loc. Ochii lui cereau pocăinţă, iertare. Ştia ce-l aşteaptă.

Îndată ce se va întoarce în cuşca lui, răsplata are să-i fie câteva lovituri ascuţite peste bot, cu un bici dureros de curea, nu cu şfichiul delicat de mătase al biciuştei de la reprezentaţie. Iar la ceasul hranei, în loc de porţia de carne crudă, o găleată cu apă. Pedeapsa aceasta o cunoştea. După cum cunoştea şi cealaltă înfăţişare a femeii cu rochia de solzi aurii şi cu pietre scânteietoare. Cunoştea înfăţişarea cealaltă a ei, aşa cum n-a văzut-o nimeni

din toată mulţimea adunată în loji, în staluri şi în galerii. Atunci miss Ellian îşi leapădă haina sclipitoare de reprezentaţie. E îmbrăcată într-o tunică veche de piele, cu o fustă scurtă şi plină de pete. Nu mai surâde fermecător, împărţind sărutări pe vârful degetelor, când publicul aplaudă de se clatină circul.

Atunci apucă biciul de curea cu vârful de plumb şi drugul de fier ascuţit. Ţipă cu glas răguşit, loveşte şi împunge în carnea tigrilor cu drugul de fier. E crudă cu dânşii, fiindcă directorul circului, om mai crunt şi mai nesăţios decât fiarele, nu îngăduie nicio abatere de la poruncile sale. Mereu i se pare că nu lucrează toţi îndestul. Mereu vrea numere tot mai îndrăzneţe în program. Mereu răcneşte că toţi mănâncă de pomană:

— Am să vă arunc pe drumuri, ca să muriţi de foame!

Trece printre dresori, veşnic tunând şi fulgerând. Dresorii, speriaţi, se răstesc atunci şi ei la animale. Toţi suferă, toţi rabdă. Toţi ştiu că n-au nicio scăpare. Din munca şi suferinţa lor, din nenumăratele amenzi, directorul se îmbogăţeşte zi cu zi şi reprezentaţie cu reprezentaţie. El e fiara cea mai fioroasă şi mai nesăţioasă din tot circul.

Acestea se petrec însă acolo, în cuştile dosnice ale animalelor, după ce pleacă mulţimea şi după ce luminile se sting.

Ştie Rajah, tigrul cel tânăr şi neastâmpărat, el mai ştie că acuşi un semn al biciului are să-l cheme în mijlocul arenei.

Mâinile femeii au să-i descleşteze gura… Pe urmă, are să-şi aşeze capul cu păr ondulat între dinţii lui, tocmai fiindcă el are faima că e cel mai nesupus şi mai crud, iar miss Ellian vrea să arate că nu are nicio teamă, niciuna. Aşa face de trei seri în şir. Ce-ar fi atunci să strângă puţin, numai puţin, dinţii? Ar trosni oasele ca o coajă de ou. Aşa cum trosnesc coastele antilopelor, când în viaţa lui liberă din codrii de la celălalt capăt al lumii sărea din ascunzişuri să-şi sugrume prada.

Rajah căscă pe marginea lui de lemn.

Ştia că aceasta n-are s-o facă niciodată. El e în puterea oamenilor acum.

Iar privirea verzuie şi arzătoare a dresoarei îi nimiceşte orice încercare de împotrivire. E tot aşa de netrebnic acum ca maimuţele cele urâte şi slugarnice, care se milogesc în cuşca menajeriei să capete alune americane şi mandarine.

Tigrul lăsă pleoapele pe ochii sticloşi, cu lumina îngustă şi oblică, aşa cum sunt pisicile la amiază. Nu mai vedea acum nici pe miss Ellian, nici mulţimea de jur împrejurul gratiilor.

Vedea ceea ce trăieşte el întotdeauna, când închide pleoapele.

O pădure cu frunze late, cu desişuri nepătrunse, cu liane spânzurate până în pământ. E zbor acolo de păsări cu pene de toate culorile curcubeului:

păuni care trec cu foşnet mătăsos, păsări colibri mici ca insectele şi fluturi mari ca păsările. Se leagănă oare dintr-un copac o creangă sau un şarpe? Foşneşte oare numai adierea vântului sau se strecoară printre foile late alt tigru, străin? Este acolo, da! Este acolo o margine de apă cu tufe de bambus. Cât de bine cunoaşte locul acela!… De câte şi de câte ori nu aştepta acolo, de câte ori nu pândea pitulat, la adăpătoarea antilopelor? Aştepta un ceas, două; aştepta până noaptea târziu. Îşi schimba locul după vânt, ca adierea molcomă să nu ducă mirosul lui. Antilopele soseau. Două, trei, câteodată una singură… Privea cu ochii umezi, fricoşi, adulmecând văzduhul. Nici nu se auzeau paşii pe pământul moale. Pleca botul în unda apei. Tresărea. Ciulea urechile să asculte, îşi vâra gâtul printre frunzele de lotus. Atunci ţâşnea el din tufiş, zvârlit ca din arc, în cârca antilopei. Nu era nicio zvârcolire, niciun geamăt… Altădată, se desfăşura însă o luptă de trosneau crengile pădurii şi răsunau adâncurile de muget… Odată un bivol sălbatic… L-a simţit. Îl aştepta. I-a sărit în spinare şi bivolul l-a răsturnat, scuturându-se peste cap, s-a tăvălit cu el să-l strivească, s-a năpustit să-l împungă cu coarnele. O tăcere de moarte s-a întins în toată pădurea. Maimuţele s-au ascuns în scorburi: celelalte sălbăticiuni s-au pitit la pământ. Era o luptă uriaşă şi crâncenă între stăpânii codrului! Numai icniturile lor se auzeau, numai răgetul şi mugetul bivolului. A fost însă tot el cel mai tare… Pe urmă, altă dată, lupta cu elefantul care l-a smuls cu trompa să-l zvârle ca pe un sac la pământ şi să-l strivească sub tălpile picioarelor groase ca nişte stâlpi… Dar până la urmă a fugit elefantul cu trompa ferfeniţă şi cu un ochi sângerat. Până târziu a tot răsunat noaptea de paşii lui mânioşi, sfărâmând crengile, rupând perdeaua de liane, culcând la pământ tufişurile de bambus. Şi altă dată, cei trei vânători cu suliţe, când au încercat să-l înconjoare şi au căzut toţi trei sub dinţii lui!… De atunci i s-a dus vestea şi a rămas spaima acelor locuri. TIRANUL – aşa îl numeau toţi. Aşa îl numeau toţi, şi toţi tremurau înfioraţi până în măduva oaselor când începea el să ragă. Nu se mai încumeta nimeni să treacă pe potecile bătătorite. Îi juraseră moartea, şi tot ei se temeau de moarte. Când mirosea de departe apropierea unuia, înainta cu răsuflarea aşa de uşoară, că nu şi-o auzea nici el. Înainta, se oprea, încă un pas… Un salt. O muşcătură cu dinţii clănţănind. Şi gata! Rămânea întotdeauna el stăpân la ochiul de apă unde se adăpau antilopele… Acolo l-a prins într-o noapte un cleşte de fier. A încercat să sfarme capcana cu dinţii. A umplut pădurea de spaimă şi de muget. A vrut să-şi smulgă laba, s-o rupă din os. Mai simte şi acum, când e ploaie şi frig, muşcătura adâncă a fierului. Pe urmă s-a lungit la pământ, răpus de durere şi de sângele scurs, aşteptând moartea împăcat, fără niciun scâncet. Dar după o săptămână au venit oamenii cu suliţi şi topoare să-l ridice, sleit de nemâncare şi de sete. Nu-i lăsau dreptul să moară în pace.

Acum e aici.

L-au adus să-l ţină despărţit de lume prin gratii de fier.

L-au adus să tremure la pocnetul unui bici cu canaf de mătase, după ce luni de zile a îndurat toate chinurile dresajului. Acum pleacă ochii supus sub privirea unei făpturi fără arme, cu un singur bici de mătase în mână. Nicio scăpare nu mai este. Niciuna! Maimuţele aruncă în el cu coji de portocale şi de banană. Se strâmbă şi se scarpină; se agaţă de gratii, când îl poartă în cuşca lui pe rotile, şi îi fac semne cu labele lor neastâmpărate. Numai când mugeşte le mai cuprinde deodată groaza codrilor şi atunci se zvârcolesc caraghios, căutând zadarnic un loc să se ascundă.

Canaful de mătase îi atinse uşor botul.

Era o atingere lină, ca o dezmierdare. Dar tigrul ştia că e o dojană. Sub blândeţea alintării cunoştea făgăduiala răfuielii de mai târziu, cu drugul de fier şi cu biciul dureros.

N-avea încotro! Pentru el nu mai era nicio scăpare, niciuna. Deci coborî supus de pe marginea de lemn. Aşa cum cerea orânduiala reprezentaţiei.

Mulţimea îşi stăpânea răsuflarea. Tăcerea era atât de adâncă, încât se auzeau departe, afară, huruitul tramvaielor şi goarnele de automobil.

Cei doisprezece tigri s-au înşirat în cunună, culcaţi în mijlocul arenei. Femeia şi-a adunat coada rochiei, a zvârlit biciul de mătase. S-a aşternut pe spate, în mijlocul lor, cu braţele încrucişate pe piept. Şi-a pus capul în gura lui Rajah, deschisă, sprijinindu-şi ceafa în colţii tari ca pe un spătar de la jilţul dentiştilor.

Tigrul clipeşte din ochii mari şi galbeni, de sticlă. Puţin, numai puţin de-ar strânge!… Numai puţin!… Dar ochii femeii îl privesc în sus, peste cap. El nu-i vede privirea. O simte însă. Ah! Ce străpungătoare o simte! Şi nu strânge dinţii. Stă aşa, nemişcat, cu gura deschisă, ca un tigru împăiat.

Petruş, băiatul cu ochi sclipitori, a încleştat pumnii, a lungit gâtul, şi fără să-şi dea seama a coborât strecurându-se printre lume, mai aproape de arenă, ca să vadă mai bine.

Fetiţa cu buclele bălane îşi muşcă buzele. Zvâcnirile inimii îi sparg pieptul mic. Unii au închis ochii. Alţii şi-au astupat urechile, să nu audă ţipătul. Chiar bunicul fetiţei îşi simţea mâna tremurând uşor pe mânerul de fildeş al bastonului. El a mai văzut odată un dresor sfâşiat de tigri. Ştie că mai toţi sfârşesc aşa. Ştie că atunci fiarele, din nou sălbatice, se reped la gratii, rânjesc şi se muşcă între dânsele.

— Hep!

Dintr-o graţioasă săritură, femeia a fost iarăşi în picioare, în mijlocul arenei.

Îşi scutură părul negru-albăstrui. Îşi împinge coada foşnitoare a rochiei cu pantoful. Surâde, salută şi răspunde ropotului de aplauze, risipind cu palmele sărutul buzelor spre loji, spre staluri, spre galerii.

Sus, pe podiumul de lemn îmbrăcat cu postav roşu, fanfara a început un marş din toate tobele şi alămurile, şi piculinele, şi pistoanele… Triunghiul, lovit cu ciocănelul de argint, sună: zing-zing! zing-zing!…

E un marş cu pas de paradă.

Cei doisprezece tigri de Bengal se întorc spre ieşirea din fund, la cuştile lor.

Păşesc unul câte unul, ca nişte pisici uriaşe şi cuminţi.

Îşi leagănă cozile grele şi lungi.

Nu privesc nici în dreapta, nici în stânga, cu ochii lor mari, galbeni, de sticlă.

Pasul e mlădios pe nisip. Moale, catifelat, fără sunet.

CAPITOLUL II

FRAM FACE NAZURI

A fost o adevărată seară de despărţire.

Niciodată Circul Struţki n-a avut un program mai bogat. Gimnaşti şi echilibrişti. Cai şi elefanţi. Maimuţe şi lei. Pantere şi câini. Acrobaţi şi clovni. Toţi s-au întrecut în dibăcie şi în curaj, în răbdare şi în dispreţ de moarte, ca să lase o amintire neştearsă.

Mulţimea a trecut de la fiorii de emoţie la hohote de râs; de la privirile încremenite de minunare la bucuria giumbuşlucurilor născocite de paiaţele cu pantalonii largi şi clopoţel în vârful scufiei.

Au tremurat toţi odată la salturile mortale ale gimnaştilor îmbrăcaţi în tricou negru! Purtau un cap de mort brodat pe piept. Zburau de la un trapez la celălalt, fără nicio plasă dedesubt, aşa cum se afla întinsă în celelalte seri.

Glasurile, înfricoşate de această joacă nebunească a gimnaştilor primejduiţi de moarte, murmurau de pretutindeni din staluri şi din galerii:

— Ajunge! Opriţi!… Destul!

Dar trupa, cu semnul alb brodat pe tricoul negru, scutura surâzând din capete. Cum destul? Puţină răbdare! Mai aveau şi altele de arătat.

Erau patru. Doi bărbaţi, două femei.

Se legănau în văzduh pe trapezul subţire, în vârful cel mai înalt al cortului, sub becurile orbitoare. Îşi trimiteau o chemare. Acum se aflau suspendaţi aici, acum dincolo, peste o clipă iarăşi la loc. Se încrucişau în aer, lunecau din mână în mână, din trapez în trapez. Se prindeau într-o ciorchină neagră de trupuri, se desfăceau în lanţ, ajungeau iarăşi în leagănul trapezelor să surâdă în jos la mulţimea amuţită de teamă, frecându-şi palmele cu praf alb, ca să înceapă din nou.

Tot aşa de sprintene ca nălucile sunt veveriţele brazilor din pădure.

Dar ele nu au un cap de mort pe piept. Ele nu sunt ameninţate să cadă la cea mai mică greşeală şi să-şi strivească trupul pe nisipul bătătorit de paşi şi

de copitele cailor.

Pe urmă a venit rândul elefanţilor uriaşi, cu pielea ca de scrum şi cu urechile largi ca paravanele. Călcau greoi pe stâlpii picioarelor. Ridicau trompa de gumă să-şi stropească un duş rece pe spinare. Se înălţau pe două labe şi dansau în tactul muzicii. Erau mari şi buni. Ascultau de o nuieluşă subţire şi se jucau fluierând din ţignal cu vârful trompei.

N-a lipsit nici August cel prost.

Ca întotdeauna s-a ivit de după perdelele vişinii din fundul arenei, clăpăug şi nătărău, când nu era nicio nevoie de dânsul. Coada fracului se târa pe pământ. Tălpile ghetelor erau lungi ca schiurile. Purta guler înalt ca o manşetă, cinci veste pe dedesubt şi o cravată pestriţă. Avea nasul de gogoşar şi un păr cărămiziu care se zbârlea de frică, întocmai ca ghimpii aricilor. A încasat fără să clipească din ochi, a încasat palme şi lovituri cu o scândură lată în cap. I-a crescut îndată un cucui roş ca un bec aprins; din păr i-au ţâşnit flăcări şi fum. S-a împiedicat de covor, iar când a căzut i-a cântat muzicuţa din fundul pantalonilor. A furat un ceas de bucătărie, i-a prins un lanţ şi a început să se fudulească, plimbându-se de colo-colo, ca un boier pe Strada Mare din oraş. Dar ceasul era deşteptător şi a început să sune în buzunar tocmai când stăpânul îl întreba dacă nu ştie cumva cine i-a furat ceasul. A mai făcut şi alte prostii şi a mai spus şi alte minciuni gogonate; s-a certat cu ceilalţi clovni, Toto şi Tănase. Nu i-a lăsat să cânte şi a vrut să înveţe şi el a cânta.

Iar fiindcă era August cel prost, a rămas ca întotdeauna şi cel păcălit.

Fetiţa cu ochi albaştri şi căciuliţă albă uitase emoţia de adineauri care-i tăiase răsuflarea. Îşi descleştase mâna de braţul bunicului. Tropăia din picioare şi se înroşise ca racul de atâta râs.

Tropăia din picioare, în hăinuţele lui ponosite, şi Petruş, care coborâse până în faţă şi nu se mai sinchisea de încruntările controlorului de bilete în livrea albastră cu nasturi poleiţi.

Noroc că un măgar a sosit pe la spate, să-l ia pe August cel prost de fundul pantalonilor cu dinţii şi să-l dea afară ca pe-un caraghios şi un încurcă-lume ce era.

Trupa japoneză făcu acrobaţii cu farfurii şi cu sticle, cu mingi, portocale şi cercuri. A fost şi defilarea cailor. Şi călăreaţa cu fustă scurtă care face echilibristică pe şa. A venit apoi rândul atletului care ţine o piatră de moară cu cinci oameni pe piept, până ce sosesc alţi atleţi s-o sfarme cu ciocanele. Maimuţele au stat la masă şi s-au plimbat în automobilul mic ca un cărucior de copil. Aveau un şofer tot maimuţă. Învăţase afurisita să conducă numai cu mare viteză şi suna amarnic din claxon. A luat însă un viraj greşit şi a răsturnat căruţa în mijlocul arenei. Pentru această ispravă, maimuţa cea bătrână a înşfăcat-o pe maimuţa-şofer de urechi şi i-a dat un picior în spate de-

a luat-o la goană în mare viteză, fără să mai zbiere din claxon. Dar era mai ales una, de toată nostimada, care ştia să cânte din armonică şi fuma.

După ce se potolea râsul, mulţimea căuta cu ochii din nou în program. Foşnetul hârtiei se auzea tot mai nerăbdător.

Lipsea Fram, ursul alb.

De ce întârzia Fram?

Aceasta nu se mai întâmplase niciodată.

Fram îi întrecea pe toţi. El nu avea nevoie de îmblânzitor, de cravaşă şi de semnale. Intra singur în arenă, ca un om. Intra în două labe, cât e de mare. Saluta în dreapta şi în stânga, înainte şi îndărăt. Se plimba cu labele la spate de jur împrejurul arenei, până ce se potoleau aplauzele. Pe urmă făcea un semn că vrea linişte.

Şi începea singur programul lui.

Se ridica pe prăjină ca un marinar pe catargul corăbiei. Umbla cu o bicicletă uriaşă, trecând pe punţi în cumpănă. Făcea dublu salt mortal şi bea bere din sticlă.

Ştia să fie comic şi ştia să fie grav.

Chema cu laba luptătorii din galerie şi din staluri să poftească la trântă şi să boxeze cu el. Întotdeauna se găsea cineva din galerie să coboare şi să încerce; de obicei, tot un atlet al circului, amestecat dinadins prin mulţime. Lupta sfârşea în hazul tuturor, fiindcă Fram era puternic, dar blând şi glumeţ. Cu o singură labă moale culca omul la pământ. Pe urmă începea să numere bătând cu laba în aer; una, două, trei, patru, cinci… Când isprăvea de numărat, îşi ridica adversarul de subsuoară ca pe-o boccea şi-i dădea drumul de-a rostogolul la picioarele publicului din lojă. Omul se ridica ruşinat, ştergându-se de praf, în râsul lumii.

Fram chema, cu laba, sus spre galerie:

— Ei, cine mai pofteşte? Curaj, vă rog!…

Nu mai poftea nimeni.

Ursul alb le făcea semn de milă cu amândouă labele:

— Atunci de ce mai râdeţi de pomană? Sunteţi nişte neputincioşi… Aici să vă văd, nu acolo sus!…

Tumbele lui, roata ţigănească de jur împrejurul arenei, acrobaţiile pe labele de dinainte stârneau minunare şi veselie.

Copiii îl iubeau, fiindcă era hazliu.

Oamenii în toată firea îl iubeau, fiindcă era într-adevăr de mirare cum asemenea animal greoi şi sălbatic, adus din pustiurile îngheţate, arăta atâta blândeţe, atâta înţelegere şi atâta sprinteneală în mişcări.

O reprezentaţie, fără Fram, ursul polar, era parcă neisprăvită.

Miss Ellian, cu cei doisprezece tigri de Bengal, însemna altceva.

Dovedea ce poate face o femeie, cu privirea ei şi cu biciul, din cele mai crude fiare ale pădurilor asiatice. Ţinea toată lumea încordată. După ce tigrii plecau, în mulţime trecea o destindere. Respirau uşuraţi.

Apariţia lui Fram se bucura de cu totul altă primire. El era cel mai mare şi mai puternic animal, născut în ţara zăpezilor şi a gheţurilor veşnice, îmblânzit ca un miel şi înţelegător ca un om. Pentru dânsul nu era nevoie de nicio cravaşă, de nicio privire poruncitoare, de niciun deget care să-i arate locul şi să-i amintească în fiecare clipă ce are de făcut. Aplauzele erau răsplata lui.

Iar Fram iubea aplauzele.

Se vedea bine că înţelege rostul lor, că le aşteaptă, că-i fac plăcere.

Iubea aplauzele, iubea publicul, iubea mai ales copiii. Când îi vedea ronţăind o bomboană, întindea laba să capete şi el. Saluta mulţumind, cu laba la cap, ca un soldat. Iar dacă se întâmpla să capete mai multe bomboane, îşi oprea numai una şi pe celelalte le întindea în palmă altor copii, parcă ar fi ştiut că nu toţi au parte prea des de dulciuri. Un copil curajos cobora să primească darul. Fram îl alinta pe creştet, cu laba lui mare, care devenea deodată uşoară şi lină ca o mână de mamă.

Nu-l lăsa pe băiat să se urce la loc, acolo sus, unde e înghesuială şi nu se vede mai nimic.

Lua el singur un scaun cu laba, îl aşeza într-o lojă, plecându-se peste marginea arenei. Îi făcea semn băiatului să se aşeze. Iar dacă băiatul nu îndrăznea, dacă se codea şi se ruşina, atunci îl ridica în braţe şi îl aşeza pe scaun; punând gheara la bot, îl povăţuia să stea cuminte şi să n-aibă nicio grijă. Se întorcea apoi către controlori. Arăta spre copil şi ducea laba la piept, ca să înţeleagă şi ei că e ocrotitul lui în acea seară şi că l-a luat pe a sa răspundere.

Cum nu l-ar fi iubit oare toţi? Cum să nu fie el oare răsfăţatul publicului?

Şi acum Fram întârzia! Lipsea. Programul se apropia de sfârşit. Numărul lui trecuse de mult.

Mulţimea începu să capete glas.

Mai întâi sus, din galerie. Mai apoi copiii din staluri şi din loji:

— Fram!

— Unde e Fram?

— De ce nu vine Fram?

— Vrem Fram!

Îndată glasurile se uniră ca să repete cadenţat:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Se auzeau şi glasuri de copii mărunţi de tot, care nici nu puteau să pronunţe bine cuvintele, dar îşi cereau dreptul la bucuria lor:

— Flam! Vlem Flam!

— Flam! Vlem Flam!

Copila cu bucle bălane şi cuşmuliţa albă uitase cu totul de spaima de mai înainte, când ceruse bunicului s-o ducă acasă.

Acum bătea şi ea din palmele mici.

Coborâse de pe scaun, ca să tropăie mai tare.

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram! striga şi Petruş, care nu-l văzuse încă decât în afişele lipite pe ziduri, dar ştia din auzite toate minunăţiile despre el. Vrem Fram!

— Doamnelor şi domnilor! Onorat public!… aşa începu să spună ceva directorul circului, ivindu-se în mijlocul arenei.

Nimeni însă nu voia să-l asculte. Toţi l-au întrerupt, strigând mai departe:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

În zadar August cel prost, Toto şi Tănase au apărut într-o blană de urs alb. Aşa îşi închipuiau ei, altădată, un Fram caraghios, stârnind veselia mulţimii, după ce se sfârşea numărul lui Fram cel adevărat.

Atunci, chiar Fram, în carne şi oase, îi aştepta.

Se aşeza pe marginea arenei, ca un om, cu bărbia în pumn şi privea îngăduitor la giumbuşlucurile paiaţelor. Înţelegea gluma şi poate că râdea în sinea lui.

Când îi părea că n-au jucat bine, că n-au ştiut să-l imite cu toată iscusinţa, se ridica şi se amesteca el în joacă. Apuca în amândouă labele pielea de urs în care se aflau ascunşi Toto şi Tănase. O scutura ca pe un sac de nuci. Culegea de pe jos paiaţele. Îl aşeza pe Toto de o parte, pe Tănase de cealaltă parte, pe marginea arenei, îi apăsa cu laba în cap, să stea astâmpăraţi, să se uite la el şi să înveţe, nătăfleţii.

Pentru care deplină învăţătură, Fram se imita pe el singur, făcând în chip caraghios, cu strâmbături şi cu căzături, tot ce făcuse mai înainte cu mare băgare de seamă şi cu seriozitate. August cel prost zburda în jurul lui, ţopăia şi striga cât îl ţinea gura vopsită până la urechi:

— Vezi, aşa, Tănase! Vezi, aşa, Toto!… Bravo, Fram!…

Ţopăia, se rostogolea jos, se ridica şi nu mai isprăvea, până când Fram se întorcea la dânsul şi îl privea supărat. Parcă spunea:

— Ia ascultă, mă urâtule! N-ai să mai termini odată?…

Atunci August cel prost se dădea înapoi, cu coada fracului între picioare, şi nu mai spunea nici pis.

Acum nu mai aveau însă tustrei niciun haz. În zadar au ieşit cu blana ursului, să-l imite în batjocură pe Fram. Mulţimea a început din nou să strige, să fluiere, să bată din picioare:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Perdelele vişinii din fundul arenei, pe unde intrau animalele şi gimnaştii, se clătinau, se dădeau la o parte şi cădeau iarăşi la loc.

Se petrecea dincolo ceva, dar nimeni nu ştia ce.

Directorul mai încercă de două ori să înainteze până în mijlocul arenei. Nu apucă însă să înceapă: „Doamnelor, domnilor, onorat public“.

Înainte de a deschide gura, mulţimea izbucni într-o larmă cumplită:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Atunci directorul circului a strâns din umeri şi s-a retras după perdeaua vişinie.

— Nu ştiu ce se întâmplă! vorbi domnul bătrân cu baston de fildeş, către fetiţa cu bucle bălane. Poate că Fram e bolnav. Poate nu e în stare să joace…

Însă fetiţa nu mai auzea nimic şi nici nu voia să audă. Ea striga într-un glas cu toţi, tropăind din picioare şi bătând din palme:

— Vrem Fram! Vrem Fram!

O doamnă cu nas ascuţit şi cu buzele subţiri rosti foarte piţigăiat:

— A început şi Fram ăsta să facă nazuri! Prea l-a răsfăţat lumea!… Desigur, se crede artist. Întocmai ca oamenii, draga mea!

— Aşa spun şi eu, dragă! vorbi doamna de alături, cu nasul tot aşa de ascuţit şi cu buzele încă mai subţiri.

Amândouă erau bolnave de stomac. N-aveau voie să mănânce decât cartofi fierţi în apă, fără sare. De aceea tot ce se afla pe lume li se părea urât, prost şi nărăvit la nazuri. Toată seara strâmbaseră din nas. N-au aplaudat niciodată. Nu le-a plăcut nici miss Ellian cu tigrii săi de Bengal. Nici trupa de trapezişti cu tricoul negru şi cap de mort brodat cu mătase albă, care îşi primejduiau viaţa în fiecare clipă. Nu li s-a clintit un muşchi de pe obraz, să zâmbească la comicăriile lui August cel prost, ale lui Toto şi Tănase.

Erau nişte cucoane foarte înţepate. Ar fi putut să rămână acasă şi să se culce.

Dar atunci n-ar fi avut cum să povestească a doua zi tot ce-au văzut

ele şi nu le-a plăcut.

— Hotărât! Ursul acesta face nazuri. Îşi bate joc de public.

Fetiţa cu bucle bălane sub cuşmuliţa albă se opri din tropăit. Auzise cuvintele, fiindcă cele două cucoane cu nas ascuţit se aflau în loja de alături. Se înroşi, îşi luă inima în dinţi şi îşi apără ursul ei favorit:

— Ba nu face nazuri! Fram nu face niciodată nazuri.

— Uită-te la dânsa! Ştii că eşti obraznică, fetiţo?

Cucoanele s-au supărat şi priviră înţepate prin ochelarii de sticlă cu mâner.

Fetiţa s-a învăpăiat ca para focului.

Lui Petruş însă, care ajunsese lângă fetiţă, îi venea să aplaude şi să strige: „Bravo, bine le-ai făcut!… Meritau, înţepatele!“

Bunicul de alături o dojeni, mai mult de formă, măcar că era de aceeaşi părere:

— Se poate, Lilico? Se poate să vorbeşti aşa?…

— Dar, bunicule, a zis că Fram face nazuri şi că-şi bate joc de noi… Fram nu face niciodată nazuri!

Domnul cu baston de fildeş a vrut să mai spună ceva.

N-a mai avut însă timp. Deodată s-a făcut tăcere.

În locul tropăiturilor şi strigătelor s-a întins o tăcere ca un covor pe nisipul arenei. O tăcere aşa cum n-a fost nici atunci când în văzduh zbura din trapez în trapez trupa gimnaştilor cu tricou negru; nici atunci când miss Ellian se afla cu capul între colţii tigrului de Bengal.

De după perdeaua de catifea vişinie se ivise Fram.

Cu laba mai ţinea încă o parte din perdeaua ridicată.

Se opri să privească sala, miile de capete, miile de ochi din loji, din staluri şi din galerii.

Dădu drumul perdelei jos.

Înaintă până în mijlocul arenei. Salută ca întotdeauna.

— Fram!

— Bravo, Fram!

— Trăiască Fram!

— Ura! Bravo, Fram! Ura!

Fram stătea în mijlocul arenei, alb ca zăpada, uriaş şi neclintit. Tot aşa stau fraţii lui din ţara zăpezilor veşnice, pe insulele de gheaţă plutitoare, când se înalţă să privească la alţi urşi albi, care se depărtează pe alte insule plutitoare.

Stătea şi se uita în gol.

Mai făcu un pas.

Îşi trecu laba peste ochi, peste frunte, cum ar fi şters o urmă care-i

păienjenea privirea.

Aplauzele s-au potolit.

Acum, toţi aşteptau.

Înţelegeau că Fram pregăteşte ceva nou. Fără îndoială, un număr mai greu decât toate. Altădată începea mai repede. Cerea el să se facă tăcere. Acum părea mirat de această tăcere.

— Mofturi! Priveşte la el câte nazuri mai face! glăsui piţigăiat una din cele două cucoane.

Petruş abia se stăpâni, frământându-se pe loc şi muşcându-şi buzele.

Fetiţa cu ochi albaştri le fulgeră şi ea cu privirea, dar nu rosti nimic. Simţea pe umăr mâna bunicului…

Alături de Fram se afla o platformă învelită cu postav alb. Acolo se urca el să se joace cu greutăţile, să facă echilibristică într-o prăjină, să prindă în gură portocale aruncate de public.

Acum se aşeză pe marginea platformei, aşa cum se aşază un om pe gânduri. Îşi prinse capul în labele de dinainte. Era într-adevăr ca un om care nu-şi aminteşte ceva, a pierdut ceva, e deznădăjduit de ceva.

— Îşi bate joc de noi, dragă! se supără cucoana cea mai ascuţită. Uite pentru ce plătim bani! Ca să-şi bată joc un dobitoc de noi…

Mâna bunicului apăsa uşor umărul fetiţei cu părul încârlionţat sub cuşmuliţa albă. Simţise, prin haină, cum se frământă şi cum e gata să-şi apere pe Fram al ei.

Dar Fram era într-adevăr de neînţeles în această seară. Părea că a uitat unde se află. Părea că a uitat ce aşteaptă lumea de la dânsul.

A uitat că îl privesc două mii de oameni, două mii de perechi de ochi!

— Fram! îl încurajă un glas.

Ursul alb ridică ochii…

„A, da! parcă spunea privirea lui. Aveţi dreptate! Sunt Fram şi trebuie să vă înveselesc!…“

Cu labele făcu semn de neputinţă în lături. Duse dreapta la frunte; apoi la inimă; din nou la frunte şi din nou la inimă. Acolo era ceva stricat, care nu mai mergea…

Adineauri, când a ridicat perdeaua de catifea vişinie, încă tot mai credea că totul are să fie ca înainte. Mulţimea, copiii, aplauzele i-au dat această amăgire.

Acum din nou a uitat tot.

Nu ştie ce caută aci. Ce vrea lumea aceasta de la el?

— E bolnav, bunicule! rosti fetiţa cu milă. E bolnav… De ce nu-l lasă în pace dacă e bolnav?

Uitase că şi ea tropăise, că şi ea bătuse din palme şi că strigase într-un

glas cu ceilalţi: „Vrem Fram! Vrem Fram!“

Cât de rău îi părea acum! Simţea în ochi lacrimi de mustrare.

Iar bunicul, care fusese profesor, care văzuse multe întâmplări în viaţă şi citise multe cărţi, vorbi şi el, cu o altfel de milă:

— Nu e bolnav, Lilico! E ceva mai rău… L-a ajuns ceasul când nu mai e bun de nimic. Aşa se întâmplă cu toţi urşii albi. Sunt neîntrecuţi vreme de patru, cinci, şase ani. Pe urmă se întâmplă ceva rău cu dânşii. Nimeni nu ştie ce. Poate uită, poate îi apucă dorul de pustietăţile lor de gheaţă, unde s-au născut… Nu sunt în stare să mai facă nimic din tot ce stârnea minunarea lumii. Devin nişte urşi ca toţi ceilalţi. Mai trăiesc aşa mulţi ani… Poate prea mulţi… Îşi amintesc din când în când tot ce ştiau. Atunci încep să joace şi să repete ce-au învăţat cândva. Dar fără niciun rost, fără nicio legătură. Din seara asta s-a sfârşit cu Fram!…

— Nu se poate, bunicule ! Nu vreau să vorbeşti aşa, bunicule!

Domnul cel bătrân a simţit din glasul şi din tremurul umărului sub mâna sa că fetiţa e gata să izbucnească în plâns. Dar nu spuse nimic.

Petruş ascultase şi el aceste cuvinte. Nu-i venea nici lui să creadă. Şi grozav ar fi vrut să poată face ceva, ca să aline mâhnirea lui Fram.

Fram, ursul polar, şi-a astupat ochii cu labele.

E acum şi el ca un om care plânge.

S-a ridicat de pe marginea platformei.

A făcut un semn de despărţire tuturor, un semn cu braţele întinse, aşa cum îşi lua rămas-bun când sfârşea numărul lui din program şi îl întovărăşeau aplauzele până la ieşire.

Apoi şi-a dat drumul în patru labe.

A devenit un animal ca oricare altul.

Aşa, în patru labe, cu botul în pământ, s-a îndreptat spre perdelele roşii.

Nimeni nu pricepea nimic. Nedumerită, mulţimea nu striga, nu fluiera, nu-l mai chema îndărăt.

Băieţelul cu ochii sclipitori şi cu nasul cam cârn, Petruş, aproape fără să-şi dea seama, îşi înăbuşi un suspin.

Perdelele roşii au căzut după Fram.

Pe sălile înguste din dosul circului, care duc la grajduri şi la menajerie toţi se dădeau la o parte. Nu cutezau să se apropie. Dar ursul alb a intrat singur în cuşca lui, s-a culcat cu botul pe labe, în colţul cel mai întunecos, cu faţa ascunsă spre perete.

— Ce-a fost aceasta? Îşi bat joc de noi!… glăsui supărată una din cucoanele cu nas ascuţit. Am plătit bani. Aici în program scrie – „Fram, ursul alb. Spectacol senzaţional de adio!“ Ce prostie senzaţională, n-am ce spune!…

A fost o bătaie de joc senzaţională!…

Fetiţa avea lacrimi în ochi. Petruş s-a uitat la amândouă cucoanele şi de ciudă, tot răsucindu-şi un bumb de la haină, l-a rupt din aţă.

— Fire-ar al naibei! pufni el.

Cucoanele cele înţepate au privit urât la băieţaş. Poate credeau că e vorba de ele, nu de nasture.

August cel prost apăru rostogolindu-se în tumbe, turtindu-şi nasul de gogoşar în nisip, fugărind să-şi prindă umbra.

Dar nu mai avea niciun haz. Nu mai râdea nimeni.

În dosul perdelei roşii, directorul circului cerceta lista animalelor şi artiştilor. Era o listă bătută în ţinte, pe o placă de lemn negru.

Privea posomorât, cu un creion albastru în mână.

Se hotărî şi şterse cu o linie groasă numele lui Fram, ursul polar.

CAPITOLUL III

DUPĂ CE A PLECAT CIRCUL

Circul Struţki a plecat.

A încărcat în trenul alb cuştile cu animale, pânza cortului împachetată, pereţii grajdurilor, care se desfac şi se strâng, cum se desfac şi se strâng căsuţele de carton ale jucăriilor.

În urmă a rămas un loc gol şi urât.

Mai mirosea încă a grajd şi a animale. Câţiva copii dau târcoale să vadă urmele însemnate pe pământ. Printre dânşii se află şi Petruş. Se uită şi el cu părere de rău.

Aici e umbra bătătorită şi rotundă a arenei. Dincoace era intrarea. Dincolo, menajeria.

Ninge cu fulgi mari deasupra. Până mâine, zăpada are să acopere tot. Copiii, cuprinşi acum de mâhnire la amintirea circului plecat, au să se înveselească din nou şi au să se bată cu bulgării. Au să zidească cu mâinile îngheţate cetăţi şi oameni de zăpadă.

Ba chiar Petruş şi-a pus de pe acum în gând să-şi cheme a doua zi tovarăşii de joacă şi să facă împreună un urs alb de zăpadă: Fram, ursul polar.

Aşa cum era el şi cum îl iubeau toţi! Aşa cum se ridica în două labe: uriaş, blând şi bun, cu botul în care prindea portocale din zbor şi cu ochii lui mici, de cărbune.

În oraş, toată lumea s-a întors la treburile şi la necazurile sale. Se apropiau sărbătorile.

Unii aleargă după bani pentru haine groase de iarnă. Alţii îşi ung schiurile şi se pregătesc să plece la sporturile de iarnă. Copiii nu se mai satură privind cu jind la vitrinele pline de jucării şi de cărţi: jucării şi cărţi de care nu toţi au parte.

Când cei de-acasă l-au iscodit pe Petruş cam la ce carte s-a uitat mai îndelung la vitrine, el a răspuns repede, mărturisind aşa tot ce-i stătea pe

inimă:

— Am văzut o carte despre urşii albi şi despre viaţa lor în gheţurile polare!

Tatăl lui Petruş a zâmbit îngăduitor, pe sub mustaţă:

— Te pomeneşti că vrei şi tu să te faci dresor de animale?

— Nu, tată! a răspuns Petruş, dar aş vrea să mă fac explorator polar… Grozav aş dori să ştiu ce scrie în cărţile acelea din vitrina librăriei.

— Vom vedea, Petruş! Dacă aşa stă treaba, vom vedea! spuse tatăl băiatului, hotărât să facă rost de bani cu orice preţ şi să-i cumpere o carte.

Dar până atunci a prins să bântuie prin oraş o epidemie de iarnă, cu răceală şi tuse. Mulţi copii zac în pat, în loc să se joace afară, bucurându-se de gheţuş, de patinaj, de cetăţile de zăpadă.

Bolnavă e şi fetiţa cu ochii albaştri şi cu buclele bălane.

La început a vrut şi ea să se facă miss Ellian. L-a botezat din nou pe Pufuleţ, pisoiul cel cenuşiu. I-a schimbat numele. I-a spus Rajah şi a încercat să-l muştruluiască, aşa cum miss Ellian îmblânzise tigrul de Bengal, cu un bici şi un şfichi de mătase. Dar Pufuleţ n-avea poftă de joacă şi nu voia să ştie de frica unei fetiţe. S-a zbârlit, a zgâriat-o şi a fugit să se ascundă sub canapea, scuipând ca un caraghios.

După masă, fetiţa a început să tuşească.

Seara avea obrajii îmbujoraţi şi simţea cum îi ardeau ochii în cap.

— Copila asta are febră, s-a speriat mama fetiţei, netezindu-i fruntea asudată. Să chemăm doctorul!…

Doctorul a sosit. Era un bătrân, prieten cu bunicul. A scos dintr-un tub termometrul, l-a pus copilei subsuoară, pe urmă i-a prins mâna, acolo unde se simt într-o vinişoară mică bătăile inimii. S-a uitat la ceasul cu lanţ, numărând bătăile.

Aştepta şi bunicul, aşezat pe un jilţ, cu bărbia sprijinită în bastonul cu mâner de fildeş. Aştepta mai îngrijorată mama fetiţei, care fusese şi ea bolnavă, încât avea faţa iar slăbită şi galbenă, ochii peste seamă de obosiţi.

— Nu este nimic grav! rosti doctorul, după ce se uită la termometru, îl scutură şi îl închise în tubul de metal. Are o gripă uşoară… Tot oraşul e plin de gripă. Căldura are să mai crească puţin. Să nu vă speriaţi! Într-o săptămână are să se ridice din pat. În zece zile, o puteţi lăsa să se joace afară…

Au răsuflat cu uşurare atât mama fetiţei, cât şi bunicul.

Doctorul avea dreptate. Căldura a crescut. Într-o seară, fetiţa nu mai ştia dacă e trează sau doarme.

Visa cu ochii deschişi şi vorbea singură. I se părea că o vede pe miss Ellian, îmblânzitoarea de tigri; intrase în camera ei, îmbrăcată în rochia foşnitoare de solzi aurii şi pietre colorate, cu biciul în mână.

— Unde e Pufuleţ? întrebă, vârând biciul sub canapea şi scotocind unde ştia că se ascunde pisoiul.

Pufuleţ a ieşit cu coada între picioare.

— Aha! se bucură fetiţa cea cu ochii albaştri, prin visul ei de boală. Aha! Acuma să te văd eu, domnule Pufuleţ! Ţi-ai găsit stăpânul!

Miss Ellian a pocnit din canaful de mătase, şi pisoiul s-a prefăcut în Rajah, tigrul de Bengal.

— Aceasta e ceva foarte caraghios! vorbi fetiţa, râzând în aiureala frigurilor. Aşa ceva încă n-am mai pomenit! Vasăzică domnul Pufuleţ era Rajah, tigrul de Bengal, şi nu spunea nimic? Făcea pe pisoiul…

Miss Ellian îl apucă de ceafă pe Pufuleţ şi îl aşeză în mijlocul camerei. După ce-l muştrului bine, îi porunci:

— Acum ştii cu cine ai de-a face? Cu mine nu te joci… Ai să rămâi Pufuleţ până ce am să te duc eu la Circul Struţki, ca să iei locul lui Rajah! Până atunci să asculţi de Lilica. Să n-o mai zgârii şi să nu te mai prind că miauni când te trage de coadă. Nu e de demnitatea unui tigru de Bengal să miaune. Hep!

A pocnit din canaful biciului şi a dispărut. A dispărut şi Pufuleţ…

Acum, în mijlocul camerei, zboară din trapez în trapez trupa de gimnaşti cu tricouri negre. Şi-au atârnat trapezele în tavan, acolo unde e candelabrul. Sar şi bat din palme. Curios! Unul seamănă cu bunicul. E chiar bunicul. Asta n-ar fi crezut-o niciodată! Şi-a lăsat bastonul cu mâner de fildeş. Nu se mai vaită de reumatisme şi nu mai tuşeşte. Acum saltă din trapez în trapez, are un tricou negru cu cap de mort pe piept.

— Bravo, bunicule! bate din palme fetiţa.

Iar când bate, se deşteaptă o clipă din friguri. Simte capul pe pernă greu ca plumbul şi fruntea e scăldată de sudoare; plapuma o înăbuşă.

E prea cald. Împinge plapuma la o parte, dar mâna mamei o aduce la loc.

Din nou toate se amestecă şi fetiţa începe să plângă.

— Unde e Fram? întrebă.

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Aude şi pe alţii strigând. În jurul ei e acum toată lumea din circ, bătând din palme şi tropăind.

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

O cucoană cu nas ascuţit şi cu glas piţigăiat se ridică de pe scaun şi se

uită urât la public. Se uită urât mai ales la ea, la Lilica. Fetiţa s-a făcut mai mică şi nici nu îndrăzneşte să ridice ochii.

— Sunteţi nişte proşti! spune cucoana cu nas ascuţit. V-a înşelat. Aţi plătit şi v-a înşelat. Nu-l mai cereţi pe Fram. Toată povestea cu Fram e o păcăleală! V-a spus că e un urs alb, dresat. Cel mai mare şi mai deştept, şi mai dresat urs alb. Acestea sunt nişte minciuni! Fram e un urs prost. Un dobitoc, mai dobitoc, mai dobitoc decât toate dobitoacele! Nu-l mai chemaţi. Nu l-aţi văzut că mergea în patru labe, ca un câine?

Fetiţa se zvârcoleşte cu capul în pernă şi plânge. Nu e adevărat ce spune cucoana cu nas ascuţit şi cu glas răutăcios. Nu poate să fie adevărat. Dar de ce nu apare Fram?

Strigă şi ea, în glas cu ceilalţi:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Deschide ochii. A simţit mâna moale pe frunte. A crezut că e laba uşoară a lui Fram, aşa cum făcea el când dezmierda copiii din galerie şi îi aşeza pe un scaun, în lojă. A simţit atingerea uşoară şi bună. A deschis ochii să spună:

— Mulţumesc, Fram! Ce bun eşti tu, Fram!

Dar în faţa ei, deasupra, aplecată să-i vadă ochii, e mama Lilicăi. Mâna a fost a ei. O dezmiardă s-o liniştească, fiindcă se zvârcolea în aiureala frigurilor.

Şi o strânge în braţe, o sărută şi o leagănă.

— Ce bună eşti tu, mămico!

Mămica a început să zâmbească şiret, întrebând:

— Mai bună ca Fram?

— Fram e altceva! răspunse copila cu ochii albaştri. Bietul Fram! Unde o mai fi el acum?

Mama fetiţei se bucură. Lilica a început să vorbească mai cu legătură. Îşi dă seama ce spune. Înseamnă că a trecut partea cea grea a bolii.

— Unde o mai fi Fram acum?… întrebă încă o dată copila.

Mama face semn depărtat cu mâna:

— Departe, Lilico. În altă ţară, în alt oraş…

După o săptămână, copila s-a înzdrăvenit. Iar după alte câteva zile a căpătat învoire să iasă din casă.

Ce frumos ningea, cu fulgi care fluturau în văzduh, şi ce plăcut era aerul rece, care înţeapă nările ca sifonul!

Într-o zi, pe stradă, se oprise să se uite la un afiş vechi de pe zid. Era un afiş al Circului Struţki, unde se zărea la mijloc chipul lui Fram, făcând un salut voios ca în zilele lui cele bune.

— Bietul Fram! auzi ea la spate un glas de copil.

S-a întors repede. Şi s-a bucurat, recunoscând pe băieţelul din seara reprezentaţiei de adio la circ. Petruş a recunoscut şi el pe fetiţa cu bucle bălane şi cuşmuliţa albă.

— Îţi mai aduci aminte de mine? întrebă băiatul.

— Da, de la circ, în seara cu Fram! răspunse fetiţa. Bietul Fram!

— Cum de nu te-am mai văzut de-atunci?

— Am fost bolnavă! spuse Lilica. Tare-i urât să stai în pat!

— Da, e urât! o plânse Petruş, măcar că el nu stătuse niciodată în pat, ca să ştie cât e de urât.

— Noroc că bunicul mi-a dat cărţi cu poze să mă uit în ele. Ştii? Mi-a dat şi una cu urşi albi…

Petruş se însufleţi deodată:

— Are o carte despre urşi albi? întrebă el cu neastâmpăr.

— Are mai multe… Dar de ce întrebi?

— Întreb, fiindcă aş dori aşa de mult să citesc şi eu o carte despre urşi albi!… Am căpătat de la tata în dar de Anul Nou o carte despre expediţiile polare. Dar despre urşi albi nu se mai găsesc cărţi în librăriile de la noi. Au fost şi le-au luat alţii. Şi chiar dacă ar mai fi sunt prea scumpe pentru punga noastră.

Fetiţa a stat pe gânduri.

Se uită cu drag la băieţaşul cu ochi sclipitori şi cu nasul cam cârn, căruia nici nu-i păsase de cele două cucoane înţepate, cu plisc ascuţit. Deşi afară era ger, nu se sinchisea nici acum de înţepăturile frigului. Îi râdeau ochii. Tropăia doar din picioare, ca atunci când strigau toţi împreună la circ:

— Vrem Fram!

— Vrem Fram!

Aducându-şi aminte de seara de-atunci, fetiţa rosti prietenoasă, într-un târziu:

— Ştii ce? Am să vorbesc eu cu bunicul. Vino la noi, să-ţi împrumute cărţi câte pofteşti.

— Crezi că se poate?

— Cum să nu se poată? Vorbesc eu… Bunicului îi plac copiii care citesc. Ştii că a fost profesor?

— Da… Şi zici că are multe cărţi despre animale?

— Tot felul! Dacă-ţi spun eu… Cărţi despre animalele de la noi şi din alte părţi… Despre toate animalele pe care le-am văzut la Circul Struţki.

Petruş a micşorat ochii. Se frământa de neastâmpăr în ninsoare.

— Când să vin?

— Când vrei…

— Mâine se poate?

— Bine! Mâine… Ştii unde stăm?

— Nu ştiu…

— Hai să-ţi arăt… Avem şi un câine! îl vesti fetiţa. Nu te temi?…

— Nu mă tem de câini. N-avea nicio grijă! Mă împac eu cu el…

Fetiţa se uită la Petruş cu admiraţie. Îi părea mai mare şi mai voinic. Nu era un fricos ca Turel, băiatul de lângă dânşii, care zbiera şi cerea ajutor de câte ori lătra Grivei. Ba mai scăpa şi covrigul din mână, de-l înhăţa Grivei şi o lua la goană, încât se stricau de râs toţi copiii de pe stradă.

Apoi Petruş se simţi dator să destăinuiască numaidecât fetiţei hotărârea lui de a se face explorator polar.

— Chiar să pleci acolo unde sunt urşi albi? întrebă fetiţa cu entuziasm.

— Chiar să plec acolo unde sunt urşi albi. Asta din pricina lui Fram… Din seara aceea mereu mă gândesc. Bietul Fram! Unde-o mai fi acum?

— Departe! repetă copila cuvintele pe care le auzise de la mama ei. În altă ţară, în alt oraş…

Într-adevăr, Fram e departe, în altă ţară, în alt oraş.

Circul Struţki a ajuns într-un târg mare şi străin, unde oamenii vorbesc altă limbă.

În altă limbă sunt scrise şi afişele lipite pe ziduri. Afişe uriaşe: galbene, roşii, verzi. Ele vestesc o mare reprezentaţie de deschidere, cu trupa de gimnaşti şi cu miss Ellian, îmblânzitoarea celor doisprezece tigri de Bengal.

Dar de pe afiş lipseşte numele lui Fram, ursul alb.

Copiii se îngrămădesc şi acolo, în jurul circului de-abia instalat. În menajerie se aude mugetul leilor şi al tigrilor.

Vorbesc în altă limbă copiii aceştia. Dar bucuria lor şi neastâmpărul sunt la fel cu ale copiilor din toată lumea. Nu-şi mai găsesc locul de nerăbdare, aşteptând să sosească seara şi să înceapă reprezentaţia.

Pe stradă au defilat, de la gară, elefanţii din India, cu picioarele lor groase ca stâlpii, cu trompele lor de gumă, care se întorceau spre trotuar şi speriau trecătorii. A defilat în capul convoiului şi girafa cu gâtul lung ca un stâlp de telegraf. Au urmat cuştile de tigri şi de lei. Caii cu părul lustruit ca pantofii de lac. Poneii cu hamuri galbene de curea nouă şi cu zurgălăi. Maimuţele îmbrăcate în pantaloni roşii şi verzi, ca nişte paiaţe, strâmbându-se la lume şi cerând, cu palma întinsă, alune şi fisticuri.

Circul a crescut din pământ.

Acolo unde era un câmp urât şi gol s-a înălţat cortul cenuşiu cu un steag în vârf. Împrejur sunt grajdurile şi menajeria. Lucrătorii aleargă să mai

încheie o uşă, să bată un stâlp, să înalţe un bec. Se aude mugetul fiarelor. Vântul aduce un miros ciudat de animale. Muzicanţii îşi încearcă instrumentele înăuntru.

— Am mai văzut şi un urs alb într-o cuşcă! spune un copil în limba lui străină. Un urs grozav de mare… Am auzit de la tata că la Circul Struţki se află ursul polar cel mai bine dresat din lume… îl cheamă Fram, Pram, Riam, aşa ceva…

— Eu am citit afişul! rosti alt copil. Am citit afişul cu de-amănuntul. Nu există niciun urs pe afiş. Nici alb, nici cafeniu, nici negru. Niciun fel de urs.

— Nu se poate… Pui rămăşag?

— Pun.

— Pe ce? Pe două prăjituri sau pe briceagul tău?

— Nu aşa!… Punem rămăşag la parte dreaptă. Dacă pierd, îţi dau briceagul. Dacă pierzi tu, îmi dai povestea lui Robinson, cea legată în pânză.

— Bun! Bate mâna… Şi acum să mergem şi să citim afişul.

S-au dus să citească afişul. Au cerut unui om îmbrăcat în tunică roşie un program.

Nu se pomenea nicăieri despre niciun fel de urs alb.

Nu era niciunul pe care să-l cheme Fram, Firam, Pram, Priam sau Piram.

— Să mai întrebăm o dată! spuse amărât băiatul cu briceagul.

Căpătase briceagul de ziua lui. Era nou-nouţ. Toţi îl pizmuiau la şcoală. L-a împrumutat o dată şi profesorului în clasă, să-şi ascută creionul. Profesorul s-a mirat, l-a răsucit pe o parte şi pe alta, spunând: „Bravo! Frumos briceag! Vezi acum să nu-l încerci iscălindu-ţi numele pe bancă!“

Aşa că oricine ar putea să înţeleagă cât de greu îi venea să se despartă de asemenea briceag.

— Hai, te rog, să întrebăm.

— Bine, haide, dacă vrei tu! consimţi celălalt copil, care se şi vedea în stăpânirea cuţitaşului invidiat de toată clasa.

Au mers la omul cu tunica roşie şi cu mustăţile răsucite în sus, de puteai să-ţi agăţi pălăria în ele ca într-un cuier. L-au întrebat mai întâi pe departe. Pe urmă de-a dreptul.

— Nu joacă niciun urs alb! a răspuns omul de la circ, răsucindu-şi mai grozav mustăţile şi uitându-se încrucişat la ele, să vadă dacă sunt egal de lungi. Nu joacă niciun urs alb, nici deseară, nici mâine, niciodată… S-a terminat cu Fram!… Acum nu mai e bun de nimic. Stă în cuşcă şi doarme. Îl puteţi vedea numai la menajerie! Mănâncă de pomană…

Omul în tunică roşie le-a întors spatele şi s-a dus răsucindu-şi

mustăţile.

Cei doi prieteni s-au aprins în grozavă gâlceavă.

Unul susţinea că el are dreptate, cel cu briceagul:

— Va să zică este un urs alb! îl cheamă Fram. Ai pierdut. Dă-mi Robinsonul!

Celălalt o ţinea una şi bună, că a câştigat el:

— Ba de fel! Tu ai spus că are să joace ursul cel mai straşnic dresat din lume. Şi ai auzit singur! N-are să joace nici mâine, nici poimâine, niciodată. E un urs prost. Nu face două parale. Mănâncă de pomană… Scoate briceagul!

— Asta s-o crezi tu!

— Atunci spune curat că n-ai de gând să te ţii de cuvânt!

— Ce, mă crezi prost?

— Adică tu eşti cel deştept?

— Dă-mi Robinsonul!

— Pune-ţi pofta în cui!

— Am să-ţi scot eu ţie pofta pe nas!

— Ba mai bine pofteşte să-mi dai briceagul!

— Până la briceag, na!

Spunând, cel cu briceagul a izbit un pumn în nasul celui cu Robinson Crusoe.

Robinson nu s-a lăsat mai prejos.

A fost o încăierare în toată regula, din care s-au ales amândoi cu două cucuie, de mărimea celor din fruntea lui August cel prost, cu un bec roşu în vârf, când îi ies din păr flacără şi fum.

Pe urmă cei doi s-au împăcat.

Iar acasă a spus fiecare că a căpătat cucuiul fiindcă s-a împiedicat şi a căzut jos.

— Foarte urât! s-a supărat grozav tatăl celui cu briceagul. Acum ai să stai acasă şi n-ai să mergi deseară la circ. Aştepţi până ce-ţi trece cucuiul din frunte.

— Foarte frumos! a spus mama celui cu Robinson Crusoe. Deseară nu mergi la circ, să te înveţi minte altă dată şi să deschizi ochii, ca să vezi unde calci.

— Dar, tăticule…

— Niciun dar…

— Dar, mămico, stai să vezi…

— Nu stau de fel. Mă mir că-ţi mai vine să vorbeşti. Nu ţi-e ruşine să te vadă lumea cu un cucui în frunte, ca un copil zurbagiu şi bătăuş?

Cei doi copii, fiecare la casele lor, au alergat să-şi pună comprese cu

apă rece. S-au frecat cu zăpadă. S-au oblojit până ce-au dispărut semnele de pe frunte. Seara, la masă, abia se mai cunoştea câte o urmă mică vânătă.

Părinţii i-au iertat în cele din urmă.

Amândoi s-au pregătit să meargă la circ îmbrăcaţi în hainele de duminică. Şi-au lustruit ghetele. Şi-au lins părul cu peria. Dar un şfichi tot se mai ridica în vârful capului, ca părul lui August cel prost.

Pocăiţi şi cuminţi, au ajuns astfel la circ. Unul venind de pe o stradă, celălalt de pe altă stradă. Fiecare, alături de părinţi, ţinându-se aproape, să nu se piardă în asemenea înghesuială.

Când s-au văzut, s-au salutat cu mare bucurie, parcă nu erau tot ei băieţii care s-au bătut cu pumnii, de s-au făcut de râsul şi ocara celorlalţi:

— Închipuieşte-ţi – începu a povesti tatăl copilului cu briceagul – al meu a venit acasă cu un cucui în cap, de era cât pe ce să nu-l mai iau la circ…

— Şi al meu tot aşa! se miră mama copilului cu Robinson Crusoe. Mi-a sosit dumnealui cu un cucui cât nuca în frunte. Cică a căzut… Eu nu ştiu ce fel de copil e şi unde are să ajungă. Nici nu se uită pe unde calcă!…

Cei doi copii, ruşinaţi, priveau în pământ.

Amândoi îşi jurau, în cugetul lor, să nu mai mintă altă dată nişte părinţi atât de iertători şi de buni.

Pe urmă, lumea a început să aplaude cu nerăbdare, să tropăie şi să strige.

Fanfara de pe podiumul de lemn a cântat marşul, iar reprezentaţia a început.

Erau tot aşa, două mii de oameni, înghesuiţi în galerii, în staluri şi în loji. Vorbeau altă limbă, fiindcă erau alt neam, în altă ţară. Dar toţi au tremurat, ca şi ceilalţi, când miss Ellian şi-a pus capul în gura lui Rajah, tigrul de Bengal. Le-a tremurat inima tuturor când trupa de gimnaşti zbura sus, din trapez în trapez; au râs până la lacrimi de neroziile lui August cel prost, care, fiindcă e prost, rămâne întotdeauna şi cel păcălit.

Numai că de data aceasta nimeni n-a mai cerut să joace şi Fram, ursul polar.

Nu ştiau nimic despre Fram. Nu auziseră.

Nu mai era nimeni să-l iubească şi să-l cheme ca să-l mai vadă o dată, aşa cum a fost el, mare, înţelegător şi bun.

Fram zăcea acum într-o cuşcă, tocmai în fundul menajeriei, printre animalele cele proaste şi încăpăţânate care nu sunt în stare să înveţe nimic.

În pauză, tatăl copilului cu briceagul se întoarse către mama copilului cu Robinson Crusoe, întrebând:

— Nu eşti de părere să vizităm menajeria?

— Tocmai aceasta gândeam şi eu. Nu pentru mine, ci pentru copii. Au

şi ei ocazia să vadă toate făpturile din Arca lui Noe.

Copiii s-au bucurat şi au plecat înainte, ţinându-se de mână şi trăgând unul cu coada ochiului la celălalt, să se încredinţeze cum stau cu cucuiele.

CAPITOLUL IV

ÎN ARCA LUI NOE

Nu greşise de fel mama copilului care avea cartea lui Robinson Crusoe legată în scoarţe de pânză, cu ilustraţii mari, colorate.

Nu greşise când a asemănat menajeria Circului Struţki cu Arca lui Noe, corabia în care spune povestea că au scăpat de potop toate seminţiile vietăţilor de pe pământ, până când porumbelul cu ramura de măslin în plisc a adus vestea că mânia cerului s-a potolit. Atunci s-a înălţat curcubeul şi a întins o punte arcuită de minunate culori de la un capăt la celălalt al lumii. Apele s-au retras. Noe a tras arca la ţărm şi a slobozit toate lighioanele, frumoase şi urâte, blânde şi sălbatice, să-şi ia fiecare locul lor pe pământ.

Aşa spune povestea în care nimeni nu mai crede, dar pe care toţi o pomenesc, ca multe născociri de pe vremea basmelor.

Iar directorul Circului Struţki, om de afaceri şi lacom de câştig, adunase şi el din nou felurite făpturi ale pământului în Arca lui. Le-a închis în cuşti şi le poartă din oraş în oraş şi din ţară în ţară, ca să arate spectatorilor câte minuni sunt pe lume. Şi aceste minuni se pot vedea cu preţul unor bilete de intrare cât mai scumpe.

Vânătorii au colindat pădurile de departe, pustiurile de nisip, ţările îngheţate unde nu se topeşte zăpada niciodată; au urcat munţi şi s-au coborât în văi necălcate încă de picior omenesc. Au născocit capcane şi au descoperit cele mai ascunse culcuşuri de fiare, de unde au ridicat puii încă fără dinţi.

Şi de acolo, de peste mări şi pustiuri, din nisipurile arzătoare şi din mările îngheţate, au trimis în cuşti şi în cutii, în vagoane şi în vapoare: unul, un pui de leu, altul, un crocodil, al treilea, un elefant, al patrulea, o girafă cu gâtul subţire.

Toate şi toţi şi-au găsit locul în cuştile etichetate ale faimosului circ Struţki. Plăteşti biletul de intrare? Vezi! Nu plăteşti? Nu vezi!

Mulţimea trece de la o cuşcă cu gratii la cealaltă. Se miră şi citeşte

tăbliţele unde stă scris numele animalului, ţara de unde a fost prins şi adus, vârsta şi câteodată obiceiurile lui, în câteva cuvinte.

Sunt animale înfricoşătoare, încăpăţânate şi fără isteţime, care nu pot să înveţe nimic. Aşa e rinocerul cel urât, cu un colţ în rât şi cu ochi mici ca doi nasturi. Aşa e hipopotamul cu capul mare ca un geamantan şi cu pielea lucioasă şi roz. Stă aproape tot timpul în apă. Nu pricepe nimic. Chiar după cap şi după privire se vede cât e de tâmp. Mai sunt şi crocodilii neclintiţi, pe care i-ai crede morţi şi împăiaţi, dacă n-ai prinde de veste cum te urmăresc cu ochii lor mărunţi, cenuşii şi vii. Tot aşa ţestoasele, care par bolovani mari culeşi de pe marginea unui râu. Deodată, bolovanul scoate un cap subţire de şarpe şi patru labe: începe să umble şi ronţăie o frunză de salată verde. Şerpii dorm toropiţi de căldură. Câte unul cască, şi limba neagră, despărţită în două, ţâşneşte ca două săgeţi. Pentru girafă e o cuşcă înaltă, fără acoperiş. De acolo priveşte de sus în pălăriile trecătorilor, cu un cap care pare înfipt într-un par de mesteacăn. Cămilele clipesc somnoroase, cu buza de jos spânzurând. Vin când le chemi şi se lasă păcălite, chiar dacă le întinzi o bucată de carton în loc de covrig. Struţul, cel puţin, înghite nasturi şi cuie cu toptanul. Poate a făcut în burtă un mic magazin de unde se pot cumpăra o sută şi unu de felurite articole: chei, catarame, şuruburi şi ace de păr. Pantera neagră se plimbă de dimineaţă până seara, făcând înconjurul cuştii fără să se oprească. Nu priveşte la nimeni. Din când în când, din mers, împinge cu botul o gratie. Îşi închipuie că s-a întâmplat vreo minune şi gratia s-a desprins singură să-i dea drumul. Dar minunea nu se întâmplă niciodată şi pantera îşi urmează drumul ei rotund, mereu, mereu, mereu, până ce ameţeşti şi tu, cel care priveşti. Mai sunt şi felurite alte dihănii care de care mai caraghioase. Porcul cu ţepi şi cu botul lung, numit furnicarul, sau ornitorincul cu bot de raţă.

Cât despre papagali, să nu mai vorbim! Vorbesc ei!… Vorbesc în felurite limbi necunoscute, după ţările de unde au fost prinşi şi trimişi.

Veselia cea mai mare e însă în jurul cuştilor cu maimuţe. Au obrazul zbârcit, de babă, şi mâini năpârlite în palmă. Cu dânsele nu ţi se urăşte şi n-ai când să caşti de plictiseală. Dacă-i bâlci, bâlci să fie! Şi o ţin tot în năzbâtii, chiar ca la bâlci. Se agaţă de gratii şi întind mâna să cerşească. Una ştie să sfarme aluna în dinţi şi să cureţe coaja; alta, dacă încerci s-o păcăleşti cu un nasture de la palton, ţi-l aruncă în cap şi te face de ocara lumii. Cealaltă se schimonoseşte la mulţime, şi a patra a învăţat să se uite în oglindă. Mai sunt şi din cele care se scobesc în dinţi şi cer să le dai un pieptăn ca să-şi facă frizura, cum au văzut la dresorul de lei.

Unele sunt mici cât pumnul. Gorila e mai mare decât a fost omul păros din peşterile de odinioară.

Dar gorila e totdeauna tristă. Mănâncă bananele şi portocalele încet,

zvârlind coaja, cu gândul în altă parte. Poate gândul ei e la pădurea unde s-a născut şi pe care n-are s-o mai vadă niciodată.

În altă parte sunt cuştile cu animale dresate care joacă la circ: leii şi tigrii, elefanţii şi câinii, zebra şi chiar şerpii care ridică gâtul şi se leagănă după tactul muzicii, când le cântă din fluier indianul cu turban.

Cuştile acestea sunt mai mari şi mai largi. Animalele sunt mai îngrijite şi mai bine hrănite. Câteodată nici nu e voie să se apropie publicul, ca să nu le ostenească şi să le întărâte înainte de reprezentaţie.

Acolo, în cuşca înaltă şi largă, în cea mai înaltă şi mai largă cuşcă, se afla altădată Fram, ursul polar.

Nici nu era nevoie să-i închidă nimeni uşa, cum se află ferecată cu zăvoare şi lacăt la celelalte fiare.

Fram şi-o închidea singur. Iar când îi era sete şi vedea că a fost uitat, deschidea uşa şi pleca el după apă. Lumea ţipa speriată, trăgându-se în lături. Dar Fram trecea în două labe, se ducea să-şi ceară porţia lui de apă şi se întorcea cuminte la loc.

Acum, locul lui e în altă parte.

Cuşca a fost strămutată în fund, în partea menajeriei, unde se află dobitoacele cele încăpăţânate şi proaste, care nu pot învăţa nimic.

Stă cu spatele întors la lume.

În zadar unii îl cheamă, în zadar încearcă să-l ademenească zvârlindu-i portocale şi pâine, covrigi şi banane.

Fram nici nu-şi întoarce ochii. Cu botul pe labe, cu faţa în ungherul cel mai întunecos, cu ochii închişi, ai crede că doarme.

Dar nu doarme.

Încearcă să priceapă ce s-a întâmplat cu el şi nu poate pricepe, fiindcă mintea celui mai deştept animal nu poate pricepe nici a mia parte din ce înţelege şi îşi explică un om. Ceva însă tot îşi amintea tulbure şi nu izbutea să-şi lămurească deplin.

Ştiuse să facă gimnastică şi echilibristică. Ştiuse să glumească şi înţelegea gluma oamenilor. Iubea copiii, şi copiii îl iubeau. Îi plăceau aplauzele, şi întotdeauna lumea îl aplauda.

Deodată s-a făcut un gol în capul lui. A uitat tot ce ştiuse. Acum l-au pus aici, în locul cel mai întunecat, printre animalele care mârâie, rânjesc, mugesc sau nici nu vor să privească atunci când trec oamenii, fiindcă, după atâţia ani, încă nu s-au deprins cu ei.

Câteodată, dresorul lui de odinioară, care îl iubeşte mult, trece să-l vadă ce face.

Intră în cuşcă, îl netezeşte duios pe blană.

— Ce s-a întâmplat cu tine, prietene Fram? întreabă.

Fram ridică ochii trişti.

Parcă îi cere iertare. Parcă spune: „Nici eu nu pricep! M-am prostit… Se vede că asta e soarta noastră, a urşilor albi.“

Dresorul clatină din cap. Îi întinde o bomboană, din acelea pe care le poartă în buzunar pentru animalele lui favorite. Fram culege bomboana din palmă şi se preface că se bucură.

Dar, după ce dresorul pleacă, o leapădă jos. O primise numai dintr-un vechi obicei, iar acum nu-i mai trebuia. Îi amintea timpul când un copil îi oferea un pumn de bomboane, iar el chema, cu un semn, alţi copii să le împartă cu dânşii. Acum, toate s-au isprăvit. Nimeni nu mai strigă: „Vrem Fram! Vrem Fram!“ Nimeni nu mai bate din palme: „Bravo, Fram!“ Îngrijitorii circului îi aruncă mâncarea şi găleata cu apă ca unui dobitoc care mănâncă de pomană.

Dresorul lui de odinioară îl netezeşte cu palma pe blană, ca pe un bolnav.

Aşa rămâne cu botul înfipt pe labe, în ungherul cel mai întunecos, până ce se face târziu. Când reprezentaţia s-a sfârşit, luminile cele mari se sting, toţi dorm.

Numai Fram veghează şi nu-şi găseşte somnul.

Ascultă liniştea cea mai mare din oraşul necunoscut.

Se aud departe trăsuri şi tramvaie întârziate, un claxon de automobil. Se aude răsuflarea animalelor în cuşti. Prin somn, unele gem şi mormăie. Visează la ţara lor. Se văd în pustiurile de nisip sau în codrii sălbatici, în libertate, stând la pândă, alungând un vânat, fugărindu-se, zburdând şi jucându-se. Aşa geme câteodată, prin somn, Rajah, tigrul de Bengal. Visează că şi-a prins laba în fierul capcanei, se zvârcoleşte şi sare. Atunci se deşteaptă izbindu-se în gratii; îşi dă seama că adevărul cel adevărat e încă mai dureros decât colţii de fier ai capcanei care i-au muşcat laba.

Căci în seara când îşi prinsese laba în capcană, după ce s-a zbătut şapte zile şi şapte nopţi, s-a întins, aşteptând moartea. Acum îl apasă ceva mai cumplit decât moartea. E captiv într-o cuşcă şi trebuie să asculte de o biciuşcă de mătase. E osândit să primească în cap cojile de portocale pe care le aruncă maimuţele printre gratii. Îşi aminteşte toate acestea şi începe să mugească. Toate fiarele se deşteaptă în cuşti din somnul şi din visul lor. Îşi dau seama şi ele unde se află. Îşi dau seama că n-au să-şi mai vadă niciodată pădurile şi râurile, munţii şi pustiurile, gheţurile şi lacurile. Niciodată. Niciodată, decât prin vis. Şi încep toate să mugească şi să geamă, şi să se vaiete…

Toată menajeria se umple de larmă şi de glasuri.

Câinii de departe, din oraş, îşi zbârlesc părul de spaimă, încep şi ei să latre şi să urle.

E o întrecere care deşteaptă târgul din somn.

Pe urmă, târziu, mugetele şi gemetele se potolesc. Fiarele adorm din nou. Din nou visul le duce pe toate în lumea lor de departe, pe care n-au s-o mai vadă niciodată îndeaievea.

Tigrii de Bengal se cred în codrii unde lianele spânzură până în pământ, unde fluturii sunt mari ca păsările şi păsările sunt mici ca gâzele.

Le vine în nări un miros amăgitor şi umed de la ţărmul apei cu flori de lotus. Ridică nările şi adulmecă uşor, să prindă din adierea vântului un miros de antilopă, de pradă, de-un frate din acelaşi neam. Dar mirosul e înăbuşit de duhoarea grajdului şi a gunoiului. Totul se risipeşte. Somnul e greu şi visul urât.

Atunci, în tăcerea cea mare şi în întuneric, Fram se ridică în două labe. Încearcă să repete tot ce ştia el să facă în vremea când intra liber în arenă, iar mulţimea îl primea cu aplauze.

Se ridică în labele de dinainte. Merge aşa. Încearcă o voltă, două, trei. Înainte şi îndărăt. Salută şi mulţumeşte, în dreapta şi în stânga, unei mulţimi nevăzute. Mai ştia parcă şi altceva, altfel. Nu-şi aminteşte ce. Nu-şi aminteşte cum. Iar cuşca e prea strâmtă.

Cade iarăşi în patru labe, ca un dobitoc oarecare, aşa cum se simte acum.

Se ghemuieşte în colţul lui şi încearcă să adoarmă.

Ar vrea şi el măcar să viseze o ţară albă, cu gheţuri veşnice şi cu zăpadă, cu gerul care înţeapă nările şi cu viscol.

Dar visurile lui sunt scurte, şi amintirile atât de depărtate!

CAPITOLUL V

FRAM S-A NĂSCUT DEPARTE, ÎN GHEŢURILE POLARE

Târziu de tot, când închidea ochii, visul lui Fram era întotdeauna acelaşi.

Era povestea întâmplărilor puţine şi tulburi dintr-o copilărie depărtată, pe care multă vreme o uitase.

Povestea unui pui de urs alb, prins din fragedă vârstă de eschimoşi, în ţinuturile polare, adus de un marinar până într-un port din ţările calde şi vândut pentru circ.

Puiul de urs s-a dovedit îndată mai isteţ decât fraţii lui. Mai puţin sperios, mai voinic, mai îndemânatic. Învăţa repede. S-a împrietenit cu oamenii. A înţeles ce le face plăcere şi ce nu, ce are voie să facă şi ce nu.

Încetul cu încetul, seară de seară şi reprezentaţie cu reprezentaţie, a ajuns vestitul Fram, ursul polar: ursul uriaş, care ieşea singur în arenă să-şi execute programul lui fără îmblânzitor, să născocească de fiecare dată ceva nou, să priceapă de glumă şi să cunoască mila.

A uitat tot ce lăsase departe, în pustietăţile de zăpadă şi de gheţuri, unde noaptea era de şase luni şi ziua de alte şase, unde o zi şi o noapte însemnau un an. A uitat. Gândul lui nu se mai întorcea niciodată într-acolo.

Trăia printre oameni. Era prietenul lor, favoritul lor: parcă ştia să le citească dorinţa şi bucuria în ochi. Parcă le înţelegea chiar şi necazurile.

Acum, deodată, lumea aceea, foarte departe şi de foarte de mult, se deşteaptă în el. Venea de-acolo, de foarte departe şi de foarte de mult, să-i amintească prin vis tot ce uitase.

Iar visul lui era întotdeauna acelaşi!

Mai întâi un întuneric nepătruns. O noapte îngheţată şi umedă, într-o peşteră de gheaţă.

Acolo s-a născut Fram, în insula înconjurată de sloiuri. S-a născut

noaptea, iar noaptea durează acolo o jumătate de an. O jumătate de an nu mai răsare soarele. Sclipesc numai stelele pe cerul îngheţat şi câteodată luna. Dar de cele mai multe ori domneşte o beznă adâncă, fiindcă luna şi stelele sunt acoperite de nori; iar viscolul poartă zăpada în vârtejuri, hohoteşte, şi chiuie, şi geme; sloiurile trosnesc de ger; e o spaimă şi o urgie de ţi se zbârleşte părul. Ca toţi puii de urs, Fram s-a născut cu ochii lipiţi. A făcut ochi de-abia după cinci săptămâni.

În peşteră nu străbate viscolul. Se auzea numai vâjâitul de afară. Dar gheaţă era dedesubt, gheaţă deasupra, gheaţă lucioasă pe pereţi.

Dormea ghemuit la un culcuş mai cald: blana ursoaicei, care-l acoperea ca să-l apere de pişcăturile frigului.

Căuta cu botul izvorul de lapte cald de la sânul mamei. Simţea cum îl spală cu limba şi cum îl dezmiardă cu laba.

Câteodată, la deşteptare, se pomenea singur-singurel. Ursoaica lipsea. Era plecată după mâncare.

El nu le putea pricepe toate acestea. Deodată se trezea în întuneric şi în singurătate. Începea să geamă uşor, să cheme, să se vaiete. Atunci se speria de propriul său glas. Stătea înfricoşat şi amărât, cu botul în peretele de gheaţă. Îi era frig. Afară detunau sloiurile, viscolul răsturna bolovani de gheaţă; i se părea că aude paşi.

Adormea din nou, pe jumătate degerat. Se trezea iarăşi încălzit, cu un fel de bucurie şi de fericire prin somn. Blana caldă era iarăşi lângă el; lângă el, izvorul de lapte; şi o labă moale şi mătăsoasă îl alinta şi îl apropia de piept. Înţelegea că s-a întors făptura cea mare şi bună care îl ocrotea. Încerca şi el să-i lingă botul cu recunoştinţă.

Dar ce stângaci şi prostuţ mai era!

Nici nu-şi dădea seama câtă grijă îi purta mama, cât de greu se despărţea de dânsul şi cum pleca să caute vânat numai când o răzbea foamea.

Abia într-un târziu a făcut ochi. Dar ochii n-au avut de văzut decât întuneric şi iar întuneric. Întuneric era în peşteră. Întuneric afară, când îndrăznea să scoată puţin botul până la gura văgăunii de gheaţă.

O dată, numai o dată a văzut el ceva minunat: o flacără mare pâlpâind pe cer. O flacără mare, apoi un curcubeu. Toată lumina juca, scânteia pe crestele sclipitoare, pe gheţuri, departe, pe mare. Era aurora boreală. Dar de unde să ştie el ce înseamnă? S-a înspăimântat şi a început să urle. Apoi lumina jucăuşă de pe cer s-a stins deodată. S-a întins iarăşi întunericul negru. Îi părea rău acum…

Şi, prostuţ cum era, a crezut că lumina a fugit de frica lui când l-a auzit urlând. Ar fi vrut să-i împărtăşească mamei această ispravă, mormăind fudul, ca să ştie şi ea. Dar mama avea alte griji. Acum îl lua după ea prin

apropierea peşterii, la vânat, să-l înveţe legea urşilor albi.

Îl apăsa cu laba să stea cuminte, poponeţ, pe un pisc de gheaţă. Cobora până la marginea apei. El nu îndrăznea să privească în jos. Auzea apa izbindu-se de gheaţă, sloiurile ciocnindu-se de alte sloiuri, dar tot nu pricepea nimic. Nu văzuse încă apa. Nu ştia cum plutesc sloiurile purtate de vânturi, cum se lipesc câteodată de ger, încât încheagă o întindere nesfârşită, cât poţi cuprinde cu ochii.

Ursoaica se întorcea cu botul plin de sânge. Pescuise peşti sau prinsese o morsă, o focă sau altă vietate care trăieşte şi în apă şi pe uscat. Venea sătulă. Se porneau apoi amândoi spre peştera lor. Întotdeauna ursoaica îl împingea să meargă înainte. Ea rămânea înapoi, să-l apere de cine ştie ce fiară flămândă.

Învăţat cu întunericul, puiul credea că aşa e lumea, o noapte fără sfârşit. Cum nu văzuse încă lumina zilei şi soarele, nu ştia ce înseamnă soare şi zi. Îi părea bună şi viaţa aceasta. Se afla cine să-l păzească. Lapte cald avea din belşug. Îi îngheţau puţin tălpile când mergea prea mult pe sloi. Dar pielea urşilor e groasă, fiindcă ei trăiesc pe gheaţă şi pe zăpadă, la capătul cel mai friguros al pământului.

De la o vreme ursoaica a început să arate semne de nelinişte. Se ridica şi se ducea până la gura peşterii, să privească într-o singură parte. Venea îndărăt. Mai lăsa să treacă un timp şi pleca iarăşi.

Puiul se ţinea după dânsa ca un căţel. Abia mai târziu a înţeles ce aştepta. La marginea cerului, întunericul a prins a se înălbăstri, în partea unde se uita mereu ursoaica. Întâi numai o noapte mai puţin neagră. Numai o geană albăstruie. Mai apoi, vreme de două somnuri şi patru mâncări, albastrul a început a se înroşi. Şi iarăşi după un timp, după alte două somnuri şi patru mâncări, s-a ivit o dungă roşie. Dunga s-a lungit, s-a lăţit, s-a înălţat… şi după încă un somn, puiul a văzut, cu mirare şi cu un fel de spaimă, o roată roşie de foc.

A început să urle într-acolo.

Dar lumina aceasta nu-i mai ştia de frică. Nu s-a stins. Dimpotrivă, s-a înălţat pe cer şi toate întinderile de gheaţă au început să scânteieze, încât pe pui îl dureau ochii şi nu mai putu să privească. Numai după multă vreme s-a deprins şi a cutezat să se uite într-acolo, fără a mai mormăi.

Aşa a văzut el întâia oară soarele şi ziua.

Soarele polar, care se arată mai mare decât oriunde pe lume şi care nu apune timp de câteva luni.

Şi aşa a început ziua cea lungă.

Frigul nu s-a îmblânzit îndată. A trecut vreme şi vreme, până ce zăpezile şi gheaţa s-au topit ici-colo, la o suflare de vânt caldă, venită de

departe, dinspre cine ştie ce ţări şi alte lumi.

Toată întinderea era albă şi sclipitoare. Vârfurile munţilor de pe insulă luceau ca oglinzile. Departe, pe linia mării, pluteau alte ostroave uriaşe de gheaţă, se depărtau şi se apropiau, se lipeau; făceau un pod singur şi nesfârşit; iar altă dată, când se uita într-acolo, vedea un gol mare şi verde de apă. Acolo a zărit el trecând, pe gheaţă plutitoare, alte ursoaice cu puii alături.

Toate aveau doi pui. Numai el fusese singur.

Ursoaica a făcut pregătiri de plecare. Puiul n-a înţeles de ce. Nu se dădea dus de lângă peşteră. Avea un culcuş bun, adăpostit pe cât se putea de viscol; se temea să nu înceapă iarăşi noaptea cumplită.

N-avea de unde să ştie cât de lungă este o zi la pol şi peste câte luni are să apună din nou soarele. Nici nu ştia că urşii albi călătoresc pe insulele de gheaţă, de colo-colo, spre locurile unde se află din belşug foci şi morse, peşti şi iepuri albi.

Au pornit. El înainte. Ursoaica după dânsul.

Din când în când întorcea capul să vadă ce este de făcut, când ajungeau la o creastă de stâncă ieşind din gheaţă sau la o râpă. Atunci ursoaica o lua înainte câţiva paşi. Îl înălţa în braţe şi urca ori cobora povârnişul în două labe. Îl trecea dincolo de văgăunile cu şuviţe subţiri de apă.

Şi astfel au mers şi au mers până ce au dat de o insulă mare, plutitoare, lipită de ţărm.

Cu mare băgare de seamă au coborât pe insula plutitoare şi au pornit mai departe.

Mergeau şi ei, mergea şi pluta de gheaţă cu dânşii, desprinsă de ţărm şi împinsă de şuvoaie. Pe alocuri se aflau spărturi largi. Acolo apăreau capete negre, lucioase şi fioroase. Se scufundau repede şi iar se iveau: se agăţau de marginea gheţii cu dinţii lungi şi îndoiţi în chip de cange. Erau morsele, vânatul cel mai de preţ pentru urşii albi.

Ursoaica l-a apăsat cu laba, să stea pitulat, iar el s-a făcut una cu zăpada. După un colţ de gheaţă s-a întins şi ea.

Aşa au stat mult, aşteptând.

La marginea spărturii s-a ivit întâi un cap rotund şi lucios. S-a agăţat cu colţii, iar ochii cercetau împrejur să vadă dacă nu se arată nicio primejdie. Pe urmă s-a săltat în sus animalul întreg, sprijinindu-se pe două picioare scurte, care nu erau nici aripi, nici picioare, numai nişte cioturi neisprăvite. S-a înălţat pe marginea sloiului şi s-a întins la soare. Iar după un timp s-au ivit altul, şi altul, şi altul…

Cum ajungeau sus, îşi căutau loc, se întindeau şi se aşterneau pe somn.

Ursoaica s-a furişat tiptil, făcând un ocol să le taie retragerea spre apă.

Şi când a socotit clipa potrivită s-a repezit. Cum mai zvâcnea inima puiului de frică!…

S-a repezit ursoaica, înşfăcând dihania cea mai din margine şi muşcând-o de cap. Puiul a auzit oasele trosnind. A văzut dihania zvârcolindu-se. Celelalte au năvălit în apă cu mugete înfricoşate, dându-se afund.

Când prada n-a mai dat semne de viaţă, ursoaica l-a chemat cu un mormăit. Puiul s-a apropiat cu teamă. Mergea făcând doi paşi înainte şi unul îndărăt. Nu ştia ce înseamnă moartea; nu ştia că o vietate moartă nu are nicio putere. Ursoaica spintecase pântecele morsei cu ghearele. Muşca din carnea fierbinte; se adăpa cu sângele cald. Îl îndemna mormăind să încerce şi el.

A încercat; dar la început nu i-a simţit gustul. Carnea i se părea prea grasă. Avea un miros urât. Numai târziu s-a învăţat, când mirosul acela a început să-i facă poftă şi să-i aţâţe foamea.

Din ceasul acela a început şi lui să-i placă vânatul…

Călătoreau pe sloiul de gheaţă, treceau de pe un sloi pe altul; când zăreau undeva, la margine, o morsă întinsă la soare sau o ceată întreagă, puiul apuca blana ursoicei cu dinţii. Îi făcea semn. Ursoica îl împingea cu laba să stea liniştit. N-avea s-o înveţe pe dânsa un pui pricăjit şi prostuţ cum trebuie să vâneze! Ea nu dădea greş niciodată. Ei nu-i scăpa nicio pradă.

Dar nu vâna decât atunci când îi răzbea foamea. Şi când spinteca o morsă poposeau din drum acolo, vreme îndelungată, dormind, scotocind împrejur, întorcându-se mereu la rămăşiţa vânatului, până ce ispräveau ultimul os. Atunci puteau să se tot urce alături zeci şi zeci de morse. Ursoaica nici nu întorcea capul să se uite la ele.

Odată, sloiul lor plutitor s-a oprit într-o stâncă de insulă. Se întindea un ţărm lung, cât cuprind ochii. Un ţărm înalt şi pietros, cu bulgări de gheaţă amestecaţi în bulgări de stâncă.

Ursoaica a arătat îndată mare bucurie. Nu bănuia că acolo o aşteaptă sfârşitul. S-a urcat voioasă pe peretele de stâncă şi de sloiuri.

Sus se întindea un podiş cu vâlcele mici. Iar spre minunarea lui, puiul de urs a văzut acolo întâia oară muşchi catifelat, colţ verde de iarbă şi ceva neînţeles şi ciudat: nişte pete ca sângele.

S-a repezit să le lingă. Şi-a tras botul înapoi, speriat. Nu erau pete de sânge. Erau flori. Flori de mac polar.

Ursoaica a început să scormonească în muşchi cu botul, căutând rădăcini. Mormăia de plăcere şi îşi chema puiul să se înfrupte şi el. Se vede că se săturase de atâta carne şi slănină de morsă. Avea nevoie de altceva mai fraged şi mai miresmat.

Drumul lor de acolo înainte a fost însă mai încet şi cu o mare grijă.

Se vedeau urme ciudate în zăpadă. Urme de animale necunoscute,

urme de păsări.

Apoi urmele se pierdeau în vâlcelele unde zăpada se topise şi se întindea verdeaţa firavă a frunzelor şi a florilor. Ursoaica îl păstra mereu lângă dânsa, să-i fie aproape. Ridica adeseori botul să adulmece văzduhul. Simţea mirosuri străine, purtate de suflarea vântului umed. Atunci îşi lua îndată tălpăşiţa, ascunzându-se după stânci şi după gheţuri, privind mereu îndărăt.

Acolo a auzit el întâia oară un lătrat de câine.

Când i-a ajuns la ureche sunetul necunoscut, a rămas încremenit pe loc, cu laba ridicată, cu pasul întrerupt.

Ursoaica a păşit îndată lângă el, să-i facă zid de apărare. S-a ridicat încet în două labe, ciulind urechile, rotind ochii, lărgind nările.

Dar lătratul s-a depărtat. Se auzea tot mai stins.

Pe urmă a fost o mare tăcere…

Au aşteptat neclintiţi.

Ursoaica se răsucea pe labele dindărăt ca pe-un scaun cu şurub, să soarbă cu nările adierea vântului. Lătratul nu se mai auzea. Dar vântul aducea un miros ciudat, acru, neobişnuit. Mirosul oamenilor şi al câinilor, pe care nu-l cunoştea puiul, dar nu-l cunoştea nici ea.

Cu un mormăit scurt l-a chemat să pornească de zor la drum. Locurile nu-i păreau sigure. Simţea acum o primejdie, o ameninţare ascunsă în mirosul acela şi în lătratul animalelor necunoscute.

Au zorit deci într-o suflare spre ţărm. Insulele de gheaţă se desprinseseră însă de stâncă. Plecaseră târâte de curentul oceanului. Se întindea acum o nemărginire de apă verde şi adâncă, în care lumina soarelui sclipea ca într-un milion de milioane de solzi. Numai departe de tot, unde se împreuna cerul cu apa, se vedeau trecând gheţurile plutitoare.

Au înţeles că acum sunt prizonieri pe insulă.

Prizonieri pe insula unde se aude lătratul unor animale necunoscute şi unde vântul aduce un miros ciudat, acru, neplăcut; un miros străin în văzduhul limpede cum e cleştarul.

Ursoaica a început să lingă botul puiului cu o înduioşare blândă. Parcă ştia de atunci că are să-l piardă. Parcă a simţit că are să-şi piardă şi ea viaţa.

Dar puiul neştiutor a prins să zburde şi să se joace fără nicio grijă.

Soarele era sus, în mijlocul cerului. Razele se frângeau în gheţuri. Alături era o vâlcea îngustă, unde se întindea o şuviţă verde de muşchi, de iarbă şi de flori, împresurată de zăpadă şi de sloiuri.

Puiul s-a rostogolit pe muşchiul moale, a început să muşte, în joacă, din florile roşii şi firave, macul polar.

CAPITOLUL VI

OMUL, CÂINELE ŞI PUŞCA

În pustietăţile îngheţate şi albe, unde făcuse ochi şi unde-şi trăise viaţa, ursoaica polară nu văzuse încă un om.

Nici nu bănuia că se află pe lume asemenea ciudată făptură.

Nu auzise un lătrat de câine.

Nici bangătul armei de foc.

Nu simţise mirosul omului, al câinelui şi al prafului de puşcă. Nu ştia ce strânsă tovărăşie e între aceşti trei vrăjmaşi ai fiarelor sălbatice: omul, puşca şi câinele, care nu iartă niciodată vânatul, când se apropie în bătaia glonţului.

Şi nici nu se temea ursoaica de o ţeavă subţire de fier, unde moartea e ascunsă într-un glonţ de plumb.

Viaţa şi-o trăise prea departe de oameni, de vânători şi de arme, la capătul cel mai neumblat al pământului.

Singurătatea deşerturilor albe era apărată de ger şi de viscole. De noaptea care dura o jumătate de an. De oceanul adânc şi verde, veşnic pustiu.

Pe nemărginirea aceasta de apă, în lunile când soarele se află înălţat în mijlocul cerului, sloiurile plutitoare se plimbau lunecând spre miazăzi, ca tainice nave fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi.

Apoi nemărginirea oceanului se încleşta în lunile îndelungi de noapte, prefăcându-se într-un podiş închegat de gheţuri: mii şi mii de kilometri acoperiţi de ninsoare.

Totul încremenea mut, neclintit, pustiu şi alb.

Departe, oriunde, pretutindeni spre ţările Sudului, era soare, lumină, zbor de rândunici, sunau talăngile turmelor pe pajişti şi zburdau miei cu canaf în urechi. Deşertul plin de spaimă şi apărat cu dinţi de ger întindea însă, între restul lumii şi ţara urşilor albi, un hotar mai de nestrăbătut decât zidurile de cetate.

Nu pătrundea încă până acolo nimic din semnele vieţii de departe, cu pajiştile fragede ale primăverii, cu ciocârlii şi flori de liliac.

Doar uneori dacă soseau din depărtări, odată cu vânturile mai blânde, stoluri de păsări albe şi gureşe.

Veneau fâlfâind din aripi cu foşnet de atlaz.

Ele poate văzuseră vapoare şi sănii; poate oraşe şi porturi, biserici cu turle şi gări, trenuri şi sârme de telefon, poduri arcuite şi automobile gonind pe şosea, parcuri cu muzici militare şi pieţe cu înalte statui, grădini cu trandafiri şi alte minunăţii făurite de mâna omului. Ele poate mai ştiu că aceeaşi mână a meşteşugit şi altfel de minuni fără îndurare pentru făpturile sălbatice ale pământului, ale codrilor, ale apelor şi ale cerului. Poate au auzit şi focul de armă. Poate ele ştiau că în ţeava subţire de oţel pândeşte o moarte neînţeleasă, grabnică şi uluitoare, când omul se apropie tiptil cu puşca la ochi.

Dar nu puteau să le povestească aceasta.

Ţipătul lor spinteca tăcerea înmărmurită a pustietăţilor albe, glăsuind într-o limbă numai de ele înţeleasă.

Pe urmă, odată cu vânturile aspre şi reci vestind apropierea nopţii de o jumătate de an, se adunau în stoluri şi coborau îndărăt spre ţinuturile cu primăveri şi flori de liliac.

Rămâneau locului numai sălbăticiunile credincioase zăpezilor veşnice: vulpile albe, care se furişau pitulate în troiene, şi iepurii albi, care zvâcneau în goană nebună la cea mai mică tresărire a sloiurilor. Iar pe ţărmul ostroavelor de stâncă şi pe muchia sloiurilor plutitoare de cleştar se caţără vânatul de totdeauna al urşilor albi: viţelul de mare – foca, calul de mare – morsa.

Numai ele făceau pete negre pe zăpada albă.

Încolo, totul era alb, alb, alb…

Albe, troienele, albă, gheaţa, albi, urşii, albe, vulpile, albi, iepurii, albe, păsările polare care se hrănesc cu peşti şi nu pot zbura mai departe cu aripile lor scurte.

Pentru ursoaica albă, numărul şi înfăţişarea vietăţilor scăpate de potop în Arca lui Noe sfârşeau aici.

Toate erau cu prea firave puteri ca s-o înfrunte. Unele scăpau de sub botul ei numai prin fugă. Iepurii, abia atingând luciul gheţurilor, în salturi de acrobaţi. Vulpile, prelingându-se totuna cu albul zăpezii.

Iar vulpile şi iepurii aceştia însemnau un vânat prea netrebnic, cu prea puţină şi slabă carne pentru un stomac încăpător de urs.

Osteneală şi pândă meritau numai focile şi morsele, maldăre uriaşe de carne.

Arătau ele înfricoşat la chip şi la înfăţişare. Aşa, urâte şi mari, cu

pielea lor lucioasă, când se întindeau una lângă alta pe sloiul de gheaţă ar fi împrăştiat cutremurare şi spaimă cu mugetul lor răguşit, cu boturile lor clăpăuge, cu mustăţile lor fioroase şi colţii lor încovoiaţi. Dar nu ştiau să lupte nici cât un pui de lup cu dinţi de lapte. Nu puteau să fugă nici zece paşi. N-aveau nicio iscusinţă la apărare. Toată puterea şi priceperea lor era în apă, la pescuitul din adânc.

Ursoaica se ivea după un perete de sloi. Îşi alegea prada. Cădea cu toată greutatea trupului deasupra movilei lucioase de carne. Îşi înfigea colţii în ţeasta rotundă până ce trosneau oasele capului. Celelalte dihănii se zvârcoleau cu un ţipăt de spaimă şi se rostogoleau afund.

Aceasta era toată lupta. Câteva clipe, ursoaica domnea atotputernică într-un ţinut unde nicio altă făptură a zăpezilor şi a gheţurilor, şi a apelor nu cuteza s-o înfrunte.

Aiurea, alături, alt urs alb ori altă ursoaică îşi întindeau altă stăpânire a lor. Nu se încolţeau. Nu se duşmăneau. Nu-şi încălcau împărăţia.

Când vânatul se împuţina sau se strămuta din cine ştie ce ascunse pricini, atunci pornea fiecare pe un sloi plutitor, spre altă insulă din zare.

Sloiul cutreiera depărtările ca o corabie fără pânză şi fără vâsle, până ce poposea, fără ancoră, la alt ţărm îngheţat.

Se deschidea înaintea ochilor altă pustietate sclipitoare, necălcată de picior omenesc, dar îmbelşugată în foci şi morse. Trecerea urşilor rămânea însemnată cu o movilă de oase aici, cu alta dincolo.

Ninsoarea acoperea osemintele.

Şi totul se petrecea neştiut de nimeni, între gheaţă şi cer, între ocean şi cer.

Dar în acea insulă străină unde a ajuns ursoaica polară cu puiul, pe zăpadă se citeau de astă dată urme necunoscute: vântul aducea un miros neliniştitor. Plutea o ameninţare ascunsă în văzduh.

Puiul se strângea ghem lângă blana unde ştia că află întotdeauna căldură şi apărare. Îşi afunda botul şi ochii în părul alb. Clănţănea uşor din dinţi. Scâncea atât de slab, încât nu s-ar fi auzit glasul la trei paşi.

Lătratul contenise. Mirosul sărat şi iute se risipi în vânt.

Din nou s-a întins o tăcere şi o singurătate amăgitoare. Străbătea clipocitul lin al valurilor verzi în stâncile şi în gheţurile de jos. Susura undeva un şuvoi subţire de apă printre sloiuri.

Puiul a început să se joace, înşelat de atâta linişte, zburdând şi rostogolindu-se şăgalnic în nămeţi. Dar ursoaica l-a adus îndărăt cu o labă. L-a culcat jos, alături, apărându-l cu botul.

Ea s-a înălţat în două picioare, să cerceteze zarea.

Nu o cerceta cu privirea, fiindcă ochii urşilor sunt mici şi în laturea

capului; nu pot cuprinde deplin depărtarea.

Adulmeca vântul cu nările. Mirosul o slujea mai deplin decât văzul şi auzul. Iar mirosul, acum, o înşelase. Adierea îşi schimbase suflarea de la miazăzi la miazănoapte. Nu mai aducea nimic din părelnica duhoare de vietate străină.

Aşadar, fusese o amăgire?

Ursoaica mormăi mulţumită. Cu atât mai bine! Nu-i plăcea ameninţarea aceasta necunoscută, când se afla cu puiul bicisnic alături.

Îşi dădu drumul la loc, pe patru labe.

Şi atunci, tocmai atunci când îşi luase de-o grijă, i-au răsărit înainte, pe nevestite: omul, câinele şi puşca.

Era foarte aproape.

Ocoliseră după vânt, ca să nu-i trădeze mirosul cumva.

Ieşeau astfel neaşteptat, de după un sloi, când socotiseră fără greş că pentru pradă nu mai există nicio nădejde de scăpare din bătaia puştii.

Ursoaica s-a îndreptat de şale, semeaţă, în două labe.

Nu se mai înfricoşa acum, odată ce vedea de la ce făpturi slăbănoage vine ameninţarea. Nici n-ar fi avut de ce se înfricoşa, după experienţa ei de până atunci. Dacă firea ar fi înzestrat-o cu darul râsului, ar fi început a hohoti, să se cutremure sloiurile. Aceasta a fost tot? De aceste jivine neputincioase şi pipernicite a putut ea să se neliniştească?

Privi cu o mare curiozitate şi fără nicio duşmănie. Ar fi voit să se apropie, ca să cerceteze mai amănunţit cum arată asemenea ciudate drăcovenii.

Omul? Puţin la trup, încotoşmat în blănuri şi piei, îi părea pipernicit şi firav, să-l culce la pământ cu o singură atingere de labă!… Câinele? Altă stârpitură zbârlită, făcând o zarvă de mai mare mila. Lătra, mârâia, se repezea, luneca pe gheaţă cu ghearele şi sărea îndărăt. Tot cu o labă i-ar fi fărâmat şira spinării, să-i taie suflarea într-o clipă. Iar în mâinile omului o carabină… Aceasta întrecea tot ce a văzut ursoaica polară mai vrednic de râs şi de milă în pustietatea gheţurilor! Un beţigaş, un vreasc, o jucărie. S-o rupă în ţăndări cu gheara, s-o îndoaie cu dinţii.

Ursoaica înaintă cu puiul alături.

Omul venea către ea. Ea venea către om.

Mormăia, clătinându-se greoaie în două labe. Mormăia fără porniri ameninţătoare. Era mai mult curioasă să cunoască, de la apropiere de-un pas, năzdrăvanele arătări pe care le născuse gheaţa. Voia să le miroasă, răsturnându-le cu botul, ca să le lase pe urmă jucărie, ameţite, puiului jucăuş.

Atunci se întâmplă minunea cea rea şi înfricoşată.

Din ţeava subţire şi neagră, din vreascul de nimic, izbucni o flacără

scurtă. Răsună un trosnet uscat.

În ochiul ursoaicei plesni lumina. Se căscă o durere crâncenă cum nu mai simţise încă.

Pe urmă întunericul…

Altă flacără la capul ţevii, alt pocnet, altă durere scurtă în ureche, mai adânc, dincolo de os, înăuntru, desfăcându-se în ţăndări.

Apoi o mare tăcere, o mare nesimţire, un gol. Viaţa fugind, gâlgâind, o dată cu sângele.

Ursoaica se rostogoli pe patul de gheaţă, se întinse fără zvârcolire, cu labele moi.

Trecuse hotarul morţii înainte de a pricepe ce s-a întâmplat.

Poate ducea cu ea întrebarea mirată, care mai stăruise în ochii mici şi curioşi, cu câteva clipe înainte. Poate ducea cu ea groaza îndurerată de mamă că puiului i se întâmplă ceva la fel.

Omul venea cu puşca subsuoară.

Îşi stăpânea câinele cu porunci scurte.

Puiul îşi ascunse botul şi ochii în blana caldă, la pântecul mamei.

Toate erau peste puterea priceperii lui.

Când omul a încercat să-l smulgă de urechi şi să-l depărteze, a arătat instinctiv colţii. Dar o mână l-a răsucit fără milă; o curea subţire i-a strâns botul şi altă curea i-a prins labele. Câinele lătra împrejur, cu părul zbârlit. De două ori omul îl lovi cu piciorul şi cu patul carabinei, ca să nu muşte şi să nu schilodească puiul ursoaicei ucise. Avea alte planuri cu dânsul.

Într-adevăr, din clipa aceea înainte, sub ochii puiului alb s-au perindat multe şi nemaiînchipuite întâmplări.

Au venit alte dihănii cu două picioare, înfăşurate în blănuri şi-n piei. Duhneau a tutun, un miros iute, respingător. Aveau oasele obrazului late, pielea galben-verzuie, ochii oblici, fire ţepoase în barbă. Râdeau şi vorbeau tare.

Glasurile acestea îl înspăimântau.

Toţi dădeau târcoale leşului rostogolit în zăpadă. Au scos toţi cuţitele şi au spintecat cu agerime vânatul. Au jupuit apoi blana, împărţindu-şi hălcile de carne; iar măruntaiele, care abureau încă de căldura vieţii, le-au zvârlit câinilor.

Puiul alb scâncea neputincios în chingile de curea.

Din când în când, necunoscutele dihănii îl loveau cu piciorul. Îl rostogoleau, încercau să-l ridice, ca să-i preţuiască greutatea.

Unul mai grăbit ca toţi, cu o pipă în gură, de unde duhnea un fum iute şi ameţitor, scoase cuţitul de la cingătoare. Şterse tăişul de pielea pantalonilor.

Puiul nu ştia că în cuţitul tăios e moartea ascunsă. Dar mârâi, rânjind

colţii. Omul începu să râdă şi îl lovi cu latul cuţitului peste bot.

Se apropie altul, vânătorul cel cu puşca şi câinele strigând ceva şi făcând semne cu mâinile. Se iscă o neînţelegere cu larmă şi burzuluieli.

Urmă apoi o tocmeală.

Cum era răsturnat cu faţa în sus, cu botul şi labele închingate, puiul de urs urmărea, cu ochii lui mărunţi şi negri ca mura, larma şi frământarea oamenilor, fără să înţeleagă ce vor.

Uneori închidea pleoapele.

Parcă mai nădăjduia să treacă totul ca un vis urât şi scurt, aşa cum se iveau prin somn arătări de spaimă în peştera întunecoasă din cele dintâi luni ale vieţii. Atunci, din visurile acelea se deştepta scâncind. Se strângea repede cu botul în blana caldă. Se cuibărea lângă izvorul cu lapte fierbinte. O labă uşoară îl alinta. Limba ursoaicei îi spăla ochii şi botul. Se simţea apărat, fără grijă, fără ameninţări, la adăpost.

Acum visul cel rău şi neînţeles dura.

Glasurile sunau răstite şi arţăgoase în urechi. Mirosul nesuferit stăruia. Scrâşnetul paşilor pe zăpadă şi gheaţă scârţâia aproape de tot, după cum oamenii se depărtau şi se întorceau alături.

Apoi s-a simţit ridicat şi dus pe sus, cu un drug printre picioarele legate. Îl cărau doi oameni. Alţii înfăşuraseră pielea albă a ursoaicei polare. În sănii târau movilele de carne.

Aşa înaintă convoiul peste zăpezi şi piscuri de gheaţă.

Puiul scâncea. Îl dureau oasele. Îl chinuia mai ales întâmplarea aceasta neînţeleasă. Dar scâncetul nu înduioşa pe nimeni. Eschimoşii n-au de unde cunoaşte aşa ceva. Urşii albi sunt pentru dânşii vânatul cel mai râvnit, aşa cum focile şi morsele erau vânatul mult aşteptat pentru ursoaica polară. Şi vânătorul, în îndeletnicirile sale, nu se cârmuieşte după asemenea înduioşări fără rost: vânatul e vânat! Mai ales acolo, în pustietăţile îngheţate, unde vânatul nu înseamnă o desfătare, ci unde un urs alb e hrana pentru câtăva vreme, viaţa unui trib e îndestulată pe o săptămână.

Convoiul a ajuns la o adunare de sălaşuri îngheţate: colibe de sloiuri şi de zăpadă, rotunde, cu intrările strâmte şi negre, de hrubă.

Femeile şi copiii au sărit întru întâmpinarea bărbaţilor. Se târau, sprijiniţi pe umerii celor tineri, moşnegi neputincioşi şi pitici. Cu toţii îşi arătau bucuria. În sfârşit, se întorceau vânătorii cu plinul. De-o săptămână îi urmărise nenorocul. De-o săptămână lipsea carnea proaspătă. Se hrăniseră numai cu peşte uscat. Iar fără carne proaspătă îi ameninţa pe toţi scorbutul, boala cea mai cumplită a gheţurilor polare.

De aceea se întinse o veselie gălăgioasă şi fără astâmpăr.

Puiul de urs fu trântit în ungherul unei colibe.

Acolo a văzut el întâia oară focul.

Era numai o flacără slabă şi fumegoasă, într-un opaiţ cu untură de focă. Dar i s-a părut aşa de nou, de neînţeles, ca o bucată din roşul soarelui închisă într-o ulcică şi ca flacăra din ţeava carabinei care aducea moartea, încât a început să urle şi să se zvârcolească.

În jurul lui s-au adunat puii de oameni: ţâncii eschimoşilor. Ca şi dânşii, erau îmbrăcaţi în piei şi în blănuri. Ca şi dânşii, cu obrajii înfăşuraţi în cuşme de vulpe albă şi de iepure alb.

Unul i-a întins un os. Puiul de urs a întors capul. Puii de om au izbucnit în râs.

Apoi un copil s-a îndurat să-i dezlege curelele.

S-a târât gemând să se culce pe blana întinsă într-un colţ. Căuta izvorul de lapte cald. Căuta botul care îl alinta. Dar botul era acum rece; rece era blana, secătuit era izvorul de lapte.

Puiul de urs nu pricepea această minune rea.

Şi nici nu era de priceput.

Numai mirosul mai stăruia acelaşi; mirosul cunoscut al făpturii uriaşe, puternice şi bune, lângă care aflase întotdeauna ocrotire, adăpost şi alintare.

Acum era numai o blană jupuită de urs alb şi alt nimic.

Una din cele mai frumoase blăni din câte au fost vreodată într-o colibă de eschimos.

Puiul se ghemui scâncind.

Aştepta să simtă deodată blana făcând trup, laba dezmierdându-l lin, limba spălându-i ochii înfricoşaţi şi trişti, izvorul de lapte începând iarăşi să curgă.

Aşa a aţipit.

Aşa au adormit toţi într-un târziu, în jurul opaiţului cu untură de focă: femei şi bărbaţi, copii şi bătrâni.

Fumul opaiţului era acru şi înecăcios.

Oamenii nu se răsuceau, răpuşi de osteneală.

Afară s-au auzit câinii lătrând. Dar nu era nimeni să dea ascultare semnalului.

CAPITOLUL VII

„NUMELE TĂU VA FI FRAM"

Pe urmă, în priceperea puţină şi tulbure a puiului de urs, iarăşi s-au amestecat întâmplările.

S-a deşteptat târziu într-o barcă de piele. La vâsle se aflau altfel de oameni, cu altfel de chipuri: oameni cu faţa mai lungă şi cu pielea mai albă.

Erau pescuitorii de balene şi vânătorii de foci. Sosiseră din ţările de departe. Cutreieraseră insulă cu insulă, de câteva luni, şi acum se pregăteau de plecare, fiindcă se apropia noaptea cea lungă cu viscole. Iar înainte de a porni îndărăt, spre casă, cumpăraseră puiul de urs pe câteva legături de tutun.

Astfel începea pentru puiul de urs alb altă viaţă.

Dar mintea lui nu-l ajuta să bănuiască, nici să priceapă.

Barca plutea pe apa verde spre corabia ancorată în larg, departe de gheţuri. Puiul încercă să se mişte. În labe simţi o durere. Se afla din nou închingat în curele. De chingile acelea l-a prins un cârlig şi l-a ridicat legănat o funie pe corabia înaltă, izbindu-l cu botul şi cu coastele de peretele ud. Zadarnic mormăia şi se zvârcolea. La mormăit şi la zvârcolire răspundeau râsetele oamenilor de sus, de pe punte şi de jos, din barcă.

Întâi a rămas zvârlit pachet printre funii. Pe urmă, când marinarii au sfârşit de încărcat tot, blăni de urşi şi piei de focă, o mână l-a desfăcut din strânsoare. Puiul a vrut să fugă într-un ungher. Mâna l-a prins de ceafă. El şi-a arătat colţii şi a încercat să muşte. Mâna l-a dezmierdat blând, în loc să-l lovească. L-a dezmierdat nespus de blând şi duios. Aceasta era ceva nou. Neaşteptat. Ceva care îi amintea altă dezmierdare, cu o labă uşoară, din altă viaţă rămasă în urmă, departe, pe gheţuri…

Mâna i-a pus sub bot un talger adânc cu lapte răsturnat dintr-o cutie de tinichea. El n-a vrut să se atingă. Dar mirosul îi aţâţa nările şi pofta.

Când a simţit că nimeni nu se uită la dânsul, a prins a linchi cu sfială.

Întâi în silă. Mai apoi mormăind de mulţumire.

Laptele era cald şi mai dulce decât cel din izvorul de unde se hrănise până atunci.

Aşa a învăţat puiul de urs că în puterea oamenilor se află şi unele minuni bune.

A lins talerul până la fund. A ridicat recunoscător ochii spre omul care îl aşteptase să sfârşească, în picioare, cu pipa în colţul gurii.

Era un om înalt, slab, bărbos, cu ochii albaştri. Râdea prietenos. Se plecă din nou să-i dezmierde blana, ceafa între urechi, cu degete uşoare şi îndemânatice.

Puiul n-a mai arătat colţii. Mormăitul lui nu mai era duşmănos. Era un mormăit, altul, ca torsul pisicilor, de mulţumire.

— V-am spus eu! rosti omul către ceilalţi. Are să se îmblânzească în două zile ca un miel şi are să se ţină după mine ca un căţel!

— Şi pe urmă, ai să-l dai pe cinci sticle de rom!… Ce zici, Lars? începu să râdă altul, pâcâind din pipă şi scuipând printre dinţi, dincolo de punte, în ocean.

Omul care se numea Lars nu răspunse.

Numai pe chipul lui slab, în ochii lui albaştri, trecu o umbră de tristeţe.

Ştia că aşa se va întâmpla. Îşi cunoştea patima fără vindecare.

Odată, demult, când era tânăr, fusese altfel de om. Atunci obrazul lui era neted, ochii limpezi, glasul nerăguşit. Atunci a luat el parte la ceva minunat şi rar, care lasă pentru totdeauna o lumină într-o viaţă de om.

În ţara Norvegiei, un tânăr curajos şi înverşunat în părerile lui pregătea în acea vreme un drum peste ape şi gheţuri, spre pol. Îşi durase o corabie după un anumit plan; tocmise marinari tineri şi neînfricaţi să-i ţină tovărăşie. Căci nu era un voiaj de plăcere. Câţi nu pieriseră altădată în asemenea călătorii, mânaţi numai de dorinţa de a cunoaşte gheţurile polare cât mai departe?

Toată lumea, ca păsările cele rele de cobe, profeţea că vor pieri şi dânşii de ger şi de foame.

Dar tânărul cu faţa şi cu părul bălan, Nansen, îşi râdea de asemenea profeţii.

Printre marinarii care mergeau împreună să înfrunte urgia gheţurilor şi a iernilor polare se afla şi el, Lars, flăcăul dintr-un sat ascuns în fiorduri. Lăsa în urmă o logodnică. Lăsa o mamă bătrână şi slabă. Dar mai tare decât dragostea fusese ispita să ia parte la o călătorie primejdioasă în ţinuturi unde n-a mai pătruns suflare de om.

Îşi aduce aminte, dureros de limpede, dimineaţa plină de soare, când corabia se legăna în fiordul albastru, înconjurată de bărci.

O femeie subţire şi înaltă, soţia lui Nansen, venea să boteze corabia.

Sfărâmase, după datină, gâtul sticlei de şampanie de peretele vasului şi revărsase băutura spumoasă asupra navei, spunând:

— Numele tău va fi *Fram*!

Fram, ceea ce în limba norvegiană înseamnă „Înainte“!

Au izbucnit cântece şi urale. Toţi se uitau cu însufleţire, cu încredere şi cu admiraţie la cutezătorii marinari care porneau, poate la moarte, în necunoscut.

Undeva, ridicată în picioare, într-o luntre, logodnica lui Lars flutura o batistă.

Îi ura drum bun, îi ura întoarcere bună.

Fram! Trăiască *Fram*! Să biruiască *Fram*!

Trei ani împliniţi, în drum spre oceanul verde şi în încleştarea gheţarilor, *Fram* nu şi-a dezminţit numele.

Întotdeauna a spintecat pustietăţile apelor verzi, urgia sloiurilor plutitoare, înainte, mereu înainte.

Atunci a trăit Lars o viaţă cum nu se mai află alta, de răbdare, de curaj, de avântare, de luptă cu toate duşmăniile firii; o viaţă de credinţă neclintită în steaua cea bună a faptelor bune şi mari. Corabia a descoperit locuri necunoscute. A străbătut peripeţii înfricoşătoare. A ţinut piept sloiurilor şi a ieşit întotdeauna biruitoare.

După trei ani, când s-a întors, pe toate casele din ţara Norvegiei fluturau steaguri.

În toţi ochii scânteia bucuria izbânzii. Ştirea s-a răspândit ca fulgerul în toată lumea.

Numele lui Nansen, numele lui *Fram* răsărea pe toate buzele.

Printre cei sărbătoriţi se afla şi el, Lars, marinarul necunoscut dintr-un sat de pescari. Dar lui nimeni nu-i pomenea numele. Atâta pagubă! Aceasta nu scădea nimic nici din bucuria faptei, nici din iubirea pentru căpitanul care-i dusese la izbândă.

Durerea şi deznădejdea îl aştepta însă în altă parte.

Când s-a întors acasă, n-a fost nimeni să-i iasă în întâmpinare şi să-l îmbrăţişeze.

Logodnica şi mama lui dormeau somnul de veci, sus, în cimitirul dintre stânci. Bântuise o molimă în satul lor sărac de pescari. Nimeni nu le purtase de grijă. Nimeni nu le adusese doctori şi medicamente. Pieriseră oamenii cu zile, fiindcă de soarta şi de viaţa lor puţin le păsa celor bogaţi şi sătui.

Pe Lars îl aşteptau astfel două morminte alături. Două morminte, cu câteva flori firave.

Iar viaţa lui Lars de atunci a fost deşartă şi fără nicio nădejde. El nu găsea puterea să lupte cu nedreptatea pe care o întâlnea la tot pasul.

A trecut an după an. A căzut în patima băuturii. A ajuns un marinar de rând, tocmit pe corăbiile care pornesc spre Oceanul Îngheţat să pescuiască balene şi să vâneze foci.

Nu mai aştepta nimic.

Nu-l mai aştepta nimeni.

Câteodată, noaptea târziu, printre tovarăşii de băutură, bate cu pumnul în masă şi cere tuturor să facă tăcere. Atunci începe să-şi amintească întâmplări din viaţa lui de altădată.

Unii râd.

Alţii ascultă cu tăcere, clătinând din cap, gândindu-se şi ei la alte nădejdi din tinereţe, amintindu-şi alte întâmplări din vremea când şi dânşii au fost altfel: tineri, voinici, îndrăzneţi, cu trupul şi cu cugetul curat.

În fiecare viaţă de om a mijit odată ceva frumos şi plin de lumină. O faptă rară. Un act de curaj sau de bunătate. O dovadă de iubire. O jertfă.

Pe urmă totul a trecut. Numai cei fără simţire mai pot râde de asemenea amintiri.

În ziua aceea, în cabina din pântecul corăbiei, Lars, marinarul bătrân şi de mult căzut în patima băuturii, a început iarăşi să-şi povestească amintirile.

Un tovarăş cânta din armonică. Alţii râdeau şi ciocneau paharele. Plutea un fum de tutun să-l tai cu cuţitul. Fum de tutun, duhoare de piei şi de peşte.

S-a oprit şi cântăreţul din armonică să asculte povestirea. S-au oprit şi ceilalţi marinari din râsul lor gros.

Puiul de urs aţipise încolăcit la picioarele lui Lars. Scâncea prin somn. Lars se pleca să-i dezmierde ceafa între urechi din când în când.

Afară se stârnise viscolul. Corabia se clătina pe apa verde. Trosnea din încheieturi.

Aşa trosnea din încheieturi şi *Fram*, corabia lor de odinioară, mult mai departe, mult mai adânc în oceanul polar, când Lars era tânăr şi aştepta cu nerăbdare să se întoarcă în satul unde lăsase o mamă şi o logodnică. Aşa trosneau încheieturile vasului, aşa vâjâia viscolul şi aşa se auzea urletul urşilor albi pe banchiză.

Lars se oprise din povestit. Rămase cu bărbia în pumni, cu ochii înlăcrimaţi.

Deodată se scutură. Se ridică în picioare.

Spuse:

— Să lăsăm aceste amintiri. Tinereţea nu se mai întoarce! Turnaţi aici

alt pahar!…

Ridică paharul plin şi îl deşertă asupra puiului de urs, rostind în amintirea altui botez:

— Numele tău va fi Fram!

Puiul a sărit speriat din somn.

Ceilalţi marinari au izbucnit în strigăte:

— Numele lui să fie Fram!

— Fram! Trăiască Fram!…

Şi numele puiului de urs alb aşa a rămas.

Cu numele acesta a fost el vândut pe zece sticle de rom, când s-a întors corabia în cel dintâi port al Norvegiei. Cu numele acesta a fost el cumpărat mai târziu de Circul Struţki şi cu numele acesta a apărut el întâia oară pe afiş.

Puiul a învăţat, în tovărăşia oamenilor, să se poarte, să simtă, să se înveselească şi să se întristeze ca oamenii. A învăţat acrobaţii şi gimnastică, a învăţat să apese pe clapele armonicii şi să iubească puii de om, să se joace cu mingea şi să se bucure de aplauze.

Şapte ani numele lui a trecut din ţară în ţară, a fost veselia copiilor şi minunea oamenilor în toată firea.

Fram, ursul polar… Fram, fala Circului Struţki!

Eschimoşii din insula cu sloiuri poate au uitat cu desăvârşire puiul vândut pe câteva legături de tutun. Corabia care l-a adus din depărtările polare poate s-a scufundat sau poate a fost zvârlită la reformă. Lars, marinarul bătrân şi căzut în patima băuturii, poate a murit de mult. Viaţa a trecut. Numai faima lui Fram a crescut din zi în zi, din oraş în oraş, din gură în gură.

Iar acum, deodată, pe neaşteptate, după ani şi ani, Fram lâncezeşte în cuşca lui din fundul menajeriei, prostit şi posomorât, neînţelegând ce se petrece cu el. Tot aşa cum, odinioară, puiul de urs nu se învrednicea să priceapă prin ce nemaipomenite întâmplări a căzut în mâna oamenilor.

Noaptea, când toate fiarele de după gratii se potolesc şi visează prin somn, cu un geamăt, la ţările lor de libertate, atunci şi în mintea lui Fram trec din nou aceste peripeţii. Câteodată prin vis. Câteodată cu ochii deschişi. Visul se amestecă dureros cu viaţa de aievea.

Amintirile se deşteaptă mai vii ca întotdeauna. Le mai trăieşte o dată.

Se scufundase undeva, în uitare, Lars, marinarul cu ochii albaştri, care i-a dezmierdat întâia oară ceafa între urechi cu o mână blândă şi prietenoasă. Se scufundase în aceeaşi uitare corabia unde întâia oară a pierdut frica de oameni şi a devenit amicul lor.

Peste toate se lăsase, de multă vreme, o ceaţă, o perdea grea.

El era ursul alb desprins pentru totdeauna de gheţuri polare, crescut

printre oameni, deprins să joace, să cânte din armonică, să facă acrobaţii şi să se bucure de aplauze.

Acum se dezmorţeau amintirile vechi, toate, toate, până şi amintirea făpturii mari şi blânde, unde se pitula la căldură, în peştera neagră, puiul becisnic de urs.

Vedea marea verzuie şi nesfârşită.

Vedea deasupra cerul cu aurora boreală.

Vedea sloiurile plutitoare.

Un urs alb, ridicat în două labe, îi făcea semn:

— Haide! Nu vii cu noi, Fram?…

Simţea până şi gerul gheţurilor polare în nări, înţepând cu vârfuri de ac.

Şi atunci Fram gemea prin somn, aşa cum scâncea puiul de urs, pe blana moartă, smuls de la sânul mamei ucise.

Se deştepta cu o tresărire, cu o spaimă, cu o nedumerire buimacă.

În locul adierii reci şi curate de zăpadă şi de gheţuri îl înăbuşea mirosul iute al fiarelor din cuşti, mirosul maimuţelor, duhoarea gunoaielor.

Încerca să uite.

Se ridica în două labe şi repeta numărul lui de la circ. Îl greşea. Începea din nou. Cădea pe patru labe, se întindea cu botul ascuns în ungherul cel mai întunecos. Iar îndată ce închidea ochii, mereu îi apărea oceanul cu sloiurile plutitoare, sclipirea soarelui în gheţuri, nemărginirea albă de ninsoare, albă, albă, cum nu mai este nimic pe lume atât de străveziu şi de luminos.

Fram, ursul polar, tânjea după gheţurile copilăriei.

CAPITOLUL VIII

ÎNDĂRĂT SPRE OCEANUL POLAR

În oraşul străin unde a poposit circul se afla un domn bătrân, care a scris cândva cărţi despre urşi. Era miop acum. Purta ochelari groşi şi bulbucaţi. Mâinile îi tremurau cumplit. Mereu tuşea şi abia mergea sprijinit în baston.

Trăia singur, înconjurat de câini şi pisici. N-avea o nepoată cu o cuşmă albă în cap, ca fostul profesor din celălalt oraş, unde Fram a stârnit atâta frământare la reprezentaţia de adio. N-avea familie. N-avea pe nimeni…

Dar în tinereţe fusese unul dintre cei mai vestiţi vânători ai lumii. Cutreierase ţările după vânat cât mai rar şi mai primejdios. Se mândrea că n-a dat niciodată greş. Nu stricase niciun glonţ fără s-ajungă la ţintă, nu-i scăpase niciodată victima din bătaia puştii. Şi pe drept cuvânt trecea drept cel mai iscusit vânător de urşi.

În casa lui se mai aflau şi acum blănurile animalelor doborâte de carabină. Unele, întinse la picioarele patului. Altele, pe perete. Altele, pe divane.

Se aflau blăni de urşi roşcaţi care se numesc grizzli, trăiesc în Munţii Stâncoşi ai Americii de Nord şi nu cruţă vânătorul când le cade în labe. Se aflau blăni de urşi pitici cât motanii, care trăiesc în Sumatra şi în Iava; blăni de urşi cafenii din Carpaţi, deprinşi să se ascundă în peşteri şi să fugă cu stupul de albine în braţe; blăni de urşi albi din Alaska şi din Siberia, din Groenlanda şi din insulele unde a fost prins Fram; blăni de urşi negri care trăiesc în Pirinei şi se caţără în vârful brazilor ca maimuţele.

Multă vreme, pentru el, ursul însemnase numai un vânat rar şi fioros la mânie, bun să-şi încerce pe blana lui agerimea ochiului şi iscusinţa loviturii de glonţ.

Pe urmă, într-o zi, în pădurile depărtate ale Canadei, împuşcase o ursoaică roşcată.

O urmărise o dimineaţă întreagă. Pusese rămăşag cu tovarăşul de vânătoare că are s-o culce la pământ cu un singur foc. Câştigase pariul. Fiara se rostogoli de la întâiul glonţ.

Dar, înainte de a-şi da sufletul, trăsese lângă ea cu laba puiul, să-l apere şi, în spasmul morţii, încercase să-l acopere cu pieptul.

Era un pui numai de câteva săptămâni. De-abia făcuse ochi. Se clătina pe picioare. Scâncea şi nu se lăsa smuls de lângă leşul ursoaicei.

Vânătorul a început să-l hrănească. La început, puiul nu s-a atins de lapte, de miere, de siropul de fructe. Căuta puţină căldură, tot aşa cum Fram, puiul de urs polar, aşteptase în coliba eschimoşilor o minune să învie blana şi să-i dezmierde laba neînsufleţită.

Vânătorul l-a ţinut cât l-a ţinut lângă el, apoi i-a dat drumul în desişul pădurii şi el a pornit să colinde mai departe ţările. A prins să cerceteze viaţa şi obiceiurile urşilor, a zugrăvit în cărţi traiul lor, a arătat deosebirile dintre apucăturile unora şi ale altora.

Toate până când bătrâneţea i-a slăbit vederea, i-a împuţinat puterile şi l-a prefăcut în domnul acela miop şi sprijinit în baston, care a intrat într-o dimineaţă la menajeria Circului Struţki şi s-a oprit la cuşca lui Fram.

Directorul îl întovărăşea, povestind întâmplarea:

— Este a treia oară, domnule, când păţesc acelaşi lucru cu urşii albi! Câţiva ani în şir se poartă ca animalele cele mai inteligente… Nici n-au nevoie de dresor, după ce-au învăţat o dată programul. Pe urmă, fără nicio pricină, se prostesc. Uită! Nu mai înţeleg nimic. Stau în cuşcă şi gogesc… Nimeni nu-i poate scoate din încăpăţânarea aceasta. Spun că mi s-a întâmplat aceasta de trei ori. Cu ceilalţi doi m-am împăcat mai uşor. Nu pierdeam mare lucru. Erau nişte urşi ca toţi urşii. Nici mai deştepţi, nici mai proşti… Dar cu Fram e altceva! Fram a fost un artist fără pereche. Pot jura că înţelegea gustul publicului, că se schimba de la oraş şi de la ţară la ţară, după cum simţea el că nu acelaşi lucru place la toată lumea. Când venea numărul lui, lăsam toate la o parte ca să privesc şi eu de după perdea. Priveam tot aşa de curios ca şi mulţimea din staluri. Niciodată nu ştiam ce are să mai născocească. Spuneam chiar clovnilor: „Uitaţi-vă la el şi învăţaţi de la el! Parcă ar cunoaşte publicul mai bine decât voi“… Iar acum, cum îl vedeţi, stă cu botul într-un colţ şi a devenit un urs ca toţi ceilalţi.

N-am să mai găsesc eu altul cât voi trăi, să-l înlocuiască…

Fostul vânător privea la animalul de după zăbrele, cu ochii lui, miopi, sprijinit în baston.

Întinse mâna slabă şi tremurătoare printre gratii, chemându-l încet:

— Fram! Ia spune tu, ce se întâmplă cu tine, mă amărâtule? Mă urâtule, mă! Mă urâtule, mă!…

Ursul nici nu întoarse ochii. Se cuibări mai adânc, cu nasul în peretele de lemn.

Domnul bătrân care împuşcase în tinereţea lui zeci şi zeci de urşi, iar mai apoi scrisese cu dragoste cărţi despre urşi, îşi şterse ochelarii şi tuşi.

Întrebă deodată:

— L-ai iubit mult?

Directorul răspunse:

— Eu sunt om de afaceri! Pentru un director de circ nu poate fi vorba de iubire, fiindcă iubirea înseamnă slăbiciune în afaceri. Plătesc bine artiştii buni, care aduc public la circ şi bani în casă. Dar îi pun la muncă, până îi trec şapte sudori! Întreţin bine animalele din menajerie, fiindcă publicul vrea să vadă animale frumoase, nu nişte piei împăiate…

— Atâta tot? întrebă fostul vânător.

— Atâta tot!… De rest nu-mi pasă!

— Înţeleg! Atunci să întorc întrebarea altfel. Ai câştigat mulţi bani cu Fram?

— Ar fi păcat să spun că nu! mărturisi directorul. Vreme de şapte ani el a fost atracţia circului! N-a lipsit niciodată din program. Era destul să apară afişele cu numele şi cu chipul lui pe pereţii unui oraş, ca să se îmbulzească lumea.

— Aşadar, te simţi dator faţă de el!… continuă domnul bătrân.

— Fără îndoială! Aş da mult să-l văd din nou aşa cum a fost.

Bătrânul începu să râdă, răsucind vârful bastonului în pământ. Spuse:

— Nu m-ai înţeles bine! Nu e vorba să dai mult, ca să-l vezi cum a fost. Aceasta n-ar însemna să faci ceva pentru el. Ai face pentru dumneata. Pentru circ! Adică tot o afacere! Ai da bani ca să devină din nou Fram cel iubit de public, care să-ţi aducă iarăşi bani în casă… După câte ştiu eu despre viaţa urşilor, aşa ceva nu se mai poate întâmpla. Te întreb însă dacă ai fi în stare să sacrifici o sumă de bani, fără niciun folos pentru circ, numai de dragul lui Fram. Numai în amintirea celor ce-a făcut el pentru faima circului. Eşti gata pentru aşa ceva?

— Sunt! spuse directorul cu jumătate de glas. Fram merită! Bineînţeles, dacă îi pot răscumpăra o mulţumire cu bani… Ceea ce nu înţeleg şi nu prea cred.

— Ai să mă înţelegi şi ai să mă crezi îndată! rosti fostul vânător surâzând. Fram suferă de dor. Aceasta e tot. Îi e dor de gheţurile şi de zăpada unde s-a născut. S-a deşteptat în el o viaţă pe care o uitase. Şi, fiindcă spui că eşti gata să faci un sacrificiu pentru el, părerea mea e să-l trimiţi îndărăt.

Directorul Circului Struţki privi cu neîncredere la domnul cel bătrân. I se părea că-şi bate joc de el cu asemenea idei năstruşnice.

— Nu văd cum să-l trimit îndărăt. Să-i cumpăr bilet de tren?

Fostul vânător strânse din umeri şi vorbi supărat:

— Ştii foarte bine că n-am vrut să spun asta! Nu glumesc. Este un mijloc foarte simplu ca să-l trimiţi îndărăt. Costisitor într-adevăr. Dar foarte simplu. Vapoare pleacă acum spre Oceanul Îngheţat câteva sute pe an. Îl expediezi pe-un vapor. Îl încredinţezi unor oameni de cuvânt. Au să-l ducă undeva într-o insulă. Au să-i dea drumul… Şi toată povestea s-a sfârşit!… Sau, mai exact, poate, toată povestea lui Fram abia începe. Dacă n-aş fi atât de bătrân şi bolnav, m-aş oferi eu să-l duc. Numai să-l văd ce are să facă acolo. Să văd cum are să se simtă el odată întors la gheţurile lui, de unde a venit… Ar fi un capitol din cărţile mele, care are să rămână pentru totdeauna nescris… Ar fi una din cele mai interesante experienţe!

Directorul circului rămase gânditor. Îşi făcea socoteala în cap. Ştia cât costă un asemenea drum.

Dar ştia, tot aşa de bine, că o asemenea faptă ar fi şi un fel de reclamă pentru circ. Ca un om de afaceri ce era, chibzui să dea câteva reprezentaţii, cu preţul biletelor urcate, în folosul lui Fram şi să deschidă o listă de subscripţie. Nu rămânea el în pagubă!…

— Am s-o fac! spuse cu hotărâre. Oricât m-ar costa, am s-o fac.

— Lasă-mă atunci să-ţi strâng mâna! se bucură fostul vânător de urşi care devenise apărătorul urşilor, fără a bănui ce socoteli ascunse îşi chibzuise directorul de circ. Aceasta îmi face plăcere… Apoi se întoarse spre Fram şi îi făcu semn cu mâna lui tremurătoare, spre gratii, glăsuind: Domnule Fram, mi se pare că trebuie să te pregăteşti de călătorie. Ştiu că n-ai geamantan şi că n-ai perie de dinţi. Dar nu face nimic! Îţi urez să devii din nou un urs ca toţi urşii: sălbatic şi liber… Să te bucuri de gheţuri, de vânturi, de viscole, de soarele polar, de aurora boreală… Să-ţi găseşti o ursoaică pe măsura ta. Şi să întemeiezi o familie de urşi cinstiţi, care să facă onoarea neamului vostru!…

Fram ridică încet botul de pe labe.

Întoarse ochii lui mici şi trişti spre bătrânul acesta necunoscut, bun şi glumeţ, deşi poate prea guraliv.

Părea că înţelege.

— Ei, onorabile, întrebă fostul vânător de urşi, nu-mi mulţumeşti? Atunci eşti un ingrat!…

Ursul polar se ridică în două labe şi făcu un salut comic cu palma la tâmplă, aşa cum răspundea el la aplauze în arenă.

— Aşa da! se bucură domnul bătrân. Numai bagă de seamă! Vezi să lepezi toate aceste mofturi aici; să ni le laşi nouă, oamenilor. Cu saluturi după moda noastră n-ai să faci mare ispravă în pustiurile de gheaţă… Acum, la revedere! Drum bun!

Fram mai salută o dată.

Apoi căzu iarăşi în patru labe. Din nou se ghemui trist, în ungherul lui, cu botul ascuns în perete, cu ochii închişi, să viseze la sloiurile plutitoare, care trec pe oceanul verde ca nişte tainice nave, fără pânză, fără vâsle, fără vâslaşi.

Rămase singur.

Dar directorul circului se ţinu de cuvânt. Tipări afişe. Dădu reprezentaţii în folosul lui Fram. Deschise lista de subscripţie. Adună destui bani ca să-i mai rămână şi în pungă. Apoi scrise scrisori şi bătu telegrame. După două săptămâni primi răspuns mulţumitor.

Se afla undeva, într-un port străin, o mare întreprindere care plătea vânători în toate ungherele pământului să prindă animale şi păsări, reptile şi tot soiul de vietăţi pentru circuri, menajerii şi grădini zoologice. Directorul întreprinderii se oferea să-l trimită pe Fram în patria urşilor albi.

Pleacă o corabie cu excursionişti în ţinuturile polare. Pe corabie aveau să pornească şi doi vânători încercaţi, ca să aducă nişte pui de urşi tineri, pentru circurile, menajeriile şi grădinile zoologice din Europa. Aşa că Fram putea să se bucure de voiaj aproape gratuit.

Vestea se răspândi şi făcu vâlvă în circ.

În ziua plecării au trecut cu toţii, clovni şi gimnaşti, acrobaţi şi călăreţi, să-şi ia rămas-bun de la ursul polar.

Unii îl dezmierdau. Alţii i-au adus fructele care-i plac, bomboane şi sirop.

Cel mai de la urmă a rămas lângă el August cel prost.

De data asta nu mai avea nasul de gogoşar şi părul cărămiziu din perucă, aşa cum îl zbârlea, ca să stârnească râsul galeriei.

Era dimineaţă. Încă nu sosise ceasul reprezentaţiei. August cel prost, deci, nu-şi îmbrăcase încă hainele de paiaţă şi nu-şi spoise mutra.

Se afla acum un om ca toţi oamenii. Îmbrăcat în haine sărăcăcioase. Cu obrazul ostenit şi cu ochii trişti.

Căci aşa arăta August cel prost în viaţa lui cea adevărată, după ce-şi lepăda fracul cu coadă care spânzura şi ghetele mai lungi decât schiurile, peruca roşcată şi nasul caraghios.

Era un clovn bătrân, bolnav, care trăia singur şi care ştia că are să-şi sfârşească bătrâneţile într-un spital sau într-un azil.

Ca şi Fram, se simţea ostenit.

Ar fi voit şi el să scape de viaţa aceasta de paiaţă, de salturi mortale şi de strâmbături, care fac mulţimea să râdă. Dar pentru el nu se afla nicio scăpare. Trebuia să râdă, să se schimonosească la spectatori, să primească lovituri cu latul scândurii în cap, palme şi picioare în spate, fiindcă numai cu

acest preţ îşi câştiga pâinea cea amară de toate zilele. Altfel s-ar fi pomenit aruncat fără îndurare pe drumuri de directorul circului, mai crud decât fiarele de după gratii.

Acum clovnul bătrân şi bolnav venise să-şi ia rămas-bun de la Fram, ursul polar.

Şapte ani cutreieraseră împreună oraş după oraş, ţară după ţară, odată cu circul. Au fost răsplătiţi cu aplauze, s-au bucurat de simpatia mulţimii.

Iar acum viaţa îi despărţea.

Fusese mai blândă şi mai miloasă cu ursul. Îl elibera. Era mai vitregă şi neomenoasă cu omul. Îl ţinea legat aici, pentru o bucată de pâine, până la moarte.

August cel prost intră în cuşca lui Fram.

Ursul îl privi cu ochii blânzi şi buni. Prietenia lor era veche. S-ar fi zis că ursul înţelege şi el cu ce preţ, în multe seri, paiaţa se silea să fie veselă ca să desfete mulţimea.

— Aşadar, pleci? întrebă August cel prost, trecându-şi mâna prin părul lui Fram.

Ursul nu ştia să răspundă.

De altfel, nici nu ştia că pleacă. Nu ştia ce bucurie îi pregătise fostul vânător de urşi.

Se mirase că toţi au trecut pe la el, că l-au dezmierdat, că i-au împărţit daruri. Dar nu înţelegea rostul acestor dovezi de dragoste. Simţea că se pune la cale ceva nou şi neobişnuit. Mişcarea oamenilor îi trecuse şi lui un neastâmpăr în vine. Priceperea lui se oprise însă aici.

— Aşadar, pleci? îşi repetă întrebarea August cel prost. Te invidiez, prietene Fram!… Are să-mi fie urât. Circul are să rămână gol fără tine. Erai un urs de ispravă. Mai de ispravă decât o fiară lacomă cu chip de om, ca directorul nostru!…

Paiaţa îşi îngropă obrazul bătrân şi zbârcit în blana ursului alb.

Fram îl atinse uşor, prietenos, cu laba. Parcă înţelegea că îl munceşte o durere.

Omul se smuci deodată de lângă animal. Simţea că îl podidesc lacrimile. Nu voia să-l vadă alţi oameni. Să vadă acest spectacol caraghios: August cel prost plângând!

Se smuci, deschise uşa cu zăbrele şi fugi făcând un semn în urmă cu mâna, peste umăr:

— Drum bun, Fram! Drum bun, Fram!

În aceeaşi zi, Fram a fost urcat într-un vagon din coada trenului, întovărăşit de un păzitor.

Aşa a străbătut ţări după ţări, o noapte şi două zile, până ce a ajuns în portul de unde pleca vaporul spre oceanul polar.

Nu l-a buimăcit de fel perindarea de privelişti, de oraşe, de oameni, şi iar de alte privelişti, de alte oraşe şi alţi oameni.

Era învăţat cu asemenea călătorii.

Era învăţat cu ţările străine, cu limbile străine ale oamenilor, cu portul lor schimbător de la hotar la hotar. Şi acum trecea prin unele oraşe unde, pe ziduri vechi şi uitate, se mai aflau afişe, decolorate de soare şi de ploi, cu chipul său: FRAM, URSUL POLAR.

Abia după ce a pornit vaporul începu să presimtă că se întâmplă cu el ceva ce n-a mai fost.

A zgâriat cu ghearele în uşa cabinei. Nu s-a atins de mâncare şi de băutură. Dădea semne de neastâmpăr.

Simţea apa fâşâind în peretele vaporului, iar clipocitul acesta îi amintea ceva foarte vechi, ceva foarte îndepărtat, ceva foarte de demult.

Da, toate îi aminteau drumul celălalt; îi aminteau corabia în care Lars, marinarul cu ochi albaştri şi cu patima băuturii, îl adusese spre ţările calde, să-l vândă pe zece sticle de rom.

Printre excursionişti se răspândi zvonul că pe vapor se află un urs polar dresat. Faimosul Fram de la Circul Struţki, pe care directorul îl trimite îndărăt, în gheţurile polare, fiindcă a început să tânjească şi nu mai vrea să joace.

Au venit călătorii să-l vadă. I-au adus franzele şi bomboane, fructe şi băutură. Unii îl aplaudaseră cândva la reprezentaţiile circului. Ştiau prea bine cum deşerta sticle de bere, cum cânta din armonică şi cum împărţea bomboane copiilor.

Şi se mirau că acum nu se atinge de bomboane, de fructe şi de sticla cu băutură.

— Poate se plictiseşte aici! spuse o femeie tânără. Nu-l vedeţi ce trist e? Când l-am cunoscut eu, era ursul cel mai vesel de pe lume. Un adevărat bufon. M-a făcut să râd până la lacrimi… Să vorbim cu căpitanul. E un om de înţelegere. Să-i dea drumul pe punte… Eu aş putea să jur că are să privească la mare ca un om şi că are să se bucure ca un om…

Femeia cea tânără era inimoasă şi nu s-a mulţumit numai cu vorba.

S-a dus la căpitan. L-a convins.

Uşa lui Fram s-a deschis şi el a căpătat libertate să se plimbe pe punte, alături cu pasagerii.

Într-adevăr, Fram se purta ca un om.

S-a ridicat în două labe rezemat de grilajul punţii. A rămas aşa multă vreme, privind depărtările mării, spre nord, acolo unde se aflau, dincolo de

ape, gheţurile şi zăpezile veşnice.

Pe urmă, întocmai ca şi călătorii ceilalţi, se plimba pe punte, căutând să-şi petreacă vremea cu altfel de desfătări. Îl înconjurau excursionişti curioşi. Veneau copii să-i întindă o minge, un coşuleţ cu bomboane. Se juca zvârlind mingea, desfăcea coşuleţul şi împărţea bomboane. Până seara s-a împrietenit cu toată lumea.

Dar, din când în când, se ducea la marginea punţii să privească depărtările şi să adulmece vântul sărat cu nările.

Noaptea a intrat singur în cabină.

— V-am spus eu? se bucură femeia cea tânără şi inimoasă. E un animal extraordinar! Dacă aş fi în locul căpitanului, aş cumpăra un urs, să-l am întotdeauna pe vapor. Ar fi cea mai nimerită distracţie pentru călători!

După trei zile şi trei nopţi, marea a început să prindă altă culoare. Verzuie şi rece. Vântul aducea o suflare aspră. Nopţile erau mai limpezi şi mai luminoase.

Fram nu se mai juca prinzând şi aruncând mingea. Nu se mai despărţea de rezemătoarea de fier a punţii. Neclintit, în două labe, cu nările lărgite, aspira adierea rece şi aspră. O recunoştea.

Privind aşa, într-o dimineaţă a zărit cum se iveau cele dintâi sloiuri.

Vaporul şi-a încetinit mersul, ocolind cu prevedere munţii plutitori de gheaţă.

Fram sorbea lacom, până în adâncul plămânilor, aerul umed.

Nu mai intra în cabina lui din fundul vasului. Rămase toată noaptea neclintit, cu ochii străpungând depărtările albastre.

Tresări.

Simţise o mână atingându-i blana pe spate. Nici nu auzise paşii.

Era femeia cea tânără şi inimoasă. Venise îmbrăcată în haine groase. Nici ea nu putea dormi. Călătorea întâia oară spre gheţurile polare.

Aflase că a doua zi vânătorii de urşi au să-l elibereze pe Fram pe o insulă de sloiuri. Se îmbrăcase şi ieşise pe punte să vadă ce face ursul alb.

— Aşadar, prietene Fram, ne părăseşti? şopti uşor. N-are să-ţi pară rău de nimic? N-ai să regreţi lumea noastră? N-are să-ţi fie urât singur, în pustietăţile de acolo, reci?…

Mâna îi alinta blana albă şi umedă de vântul sărat al mării.

Fram întoarse ochii lui mici, buni spre această făptură omenească pe care de mâine n-avea s-o mai vadă. Parcă înţelegea întrebarea. Părea că ştie ce-ar fi trebuit să răspundă, dacă ar fi avut glas. Rotunji laba şi o apăsă pe umărul femeii, cum făcea cu prietenii lui de la circ.

Femeia scoase un ţipăt uşor.

Se înspăimântase. Îşi spuse, într-o fulgerare de gând, că, oricum, o

fiară rămâne fiară şi se mustră că atât de necugetat a ieşit singură, în pustietatea nopţii, pe punte, să se apropie de o sălbăticiune.

Dar apăsarea lui Fram se destinse.

În ochii lui luci parcă o sclipire, o dojană.

Parcă ar fi voit să rostească:

„De ce te-ai speriat? Tot nu crezi că eu sunt un urs îmblânzit, care n-am să pot face niciun rău, niciodată, unei fiinţe omeneşti?“

Femeia tremură, scuturată de-un fior. Frigul pătrundea prin hainele groase.

Flutură mâna înmănuşată:

— Noapte bună, Fram!… Ai putea să te culci. Pentru tine începe de mâine altă viaţă. N-are să fie prea uşoară, fiindcă te-ai dezvăţat de dânsa.

Fram rămase singur. Noaptea era albastră şi nu era noapte deplină.

Lumina soarelui mai stăruia, învăluită de ceaţa depărtării. Se apropia de ţinutul unde ziua se îngână cu noaptea timp îndelung, unde o zi şi o noapte înseamnă un an.

CAPITOLUL IX

ÎN OSTROVUL PUSTIU DE LA CAPĂTUL PĂMÂNTULUI

Insula era înaltă, stâncoasă, înfiorător de pustie, acoperită de nămeţi şi de gheţuri.

Prin pojghiţa sticloasă a sloiurilor străbăteau pe alocuri piscurile rare de piatră.

Se înălţau ascuţite ca meterezele unei cetăţi ruinate.

O cetate pustiită parcă de urgii. Împresurată de apele verzi, oglindindu-se singuratică în oceanul polar, aştepta parcă o vrajă din basme, ca s-o deştepte la viaţă…

Dar orice suflare pierise. Nu se zărea nicio vietate căţărată pe povârnişul de cremene. Nu se înălţa nicio aţă albastră de fum. Nu foşnea pe cer niciun fâlfâit de pasăre. Nu se clintea nimic; nici vântul.

Vaporul ancorase în larg.

Toţi călătorii se aflau pe punte în dimineaţa boreală, rece şi albă, toţi îmbrăcaţi în blănuri groase, cu nările înţepate de ger.

Se minunaseră mai întâi de asemenea dimineaţă ciudată.

O dimineaţă fără soare, cu albastrul nopţii topindu-se nesimţit într-o lumină alburie, tulbure, de altă lume.

O dimineaţă fără soare. Căci soarele încă nu se ivea. Îl lăsaseră călătorii undeva, departe, în urmă, deasupra mărilor calde de unde au venit, unde mai era despărţire între noapte şi zi. Aici, soarele polar n-avea să se ivească multă vreme. Numai se presimţea, numai îl ştiau cu toţii, ascuns după geana roşiatică a răsăritului.

Geana aceasta roşiatică din zare vestea şi aici un soi de primăvară. Nu însă primăvara pe care o lăsaseră ei acasă, în toată revărsarea de lumină şi de culori, cu flori de liliac şi pajişti presărate cu bănuţei galbeni de păpădie, unde zburdă miei cu canaf roşu în urechi.

Ci o altfel de primăvară: aspră şi fără parfum de zambile, fără rândunele şi fără ciocârlii, fără glasul plăpând al mieilor şi fără săgeata stolului de cocori scrisă cu linie neagră pe cer.

Peste o săptămână, soarele avea să urce încet drumul boltit, ca să nu mai apună câteva luni.

Se pregătea ziua cea lungă de aproape jumătate de an.

Ziua care ţinea cât vara polară.

Luminoasă, cu soarele sclipind orbitor în nămeţi.

Dar un soare rece şi fără viaţă, cum e soarele cu dinţi din iernile de aiurea.

Sloiurile nu se topeau niciodată deplin. Abia şiroia o vână subţire de apă pe patul de gheaţă. Abia apărea, de sub nămeţi, muşchiul verde căptuşind stâncile; şi pe alocuri, câte o floare firavă, măruntă, chircită, fără parfum.

Despre acestea au vorbit călătorii adunaţi pe punte, minunându-se.

Acum se minunau de insula singuratică, înălţată ca o arătare de vis rău în mijlocul pustietăţilor din oceanul polar.

Priveau în tăcere.

Era atât de posomorâtă arătarea împresurată de ape, atât de posomorâtă şi atât de despărţită de restul lumii şi de viaţă!

Din stâncile sure şi sterpe, din gheţurile sleite, din piscurile oglindite în adâncul neclintit se împrăştia o tristeţe care pătrundea inimile.

Aici era un pustiu desăvârşit.

Părea cu neputinţă amăgirea că, undeva, departe, în ţările de unde au venit călătorii, se mai află oraşe cu bulevarde şi larmă de glasuri, cu vitrine şi teatre, cu flori şi grădini. Părea cu neputinţă amăgirea că toate aceste minuni blânde, ale omului şi ale firii, mai durează acolo pentru totdeauna: iarnă şi vară, toamnă şi primăvară, noapte şi zi. Că îi mai aşteaptă. Că le vor regăsi tot aşa cum le-au lăsat.

I-a împietrit pe toţi, cu suflarea tăiată, gândul că o întâmplare rea, un naufragiu sau o furtună, sfărâmând vaporul, ar putea să-i arunce pe un asemenea ţărm. Aici, să rămână aici, în pustietatea îngheţată, în tăcerea de moarte, în stâncile cu piscuri de sloiuri oglindite în oceanul verzui?

Era plină de înfricoşare închipuirea.

— Eu aş muri de frică în cea dintâi zi! spuse, scuturată de un fior, femeia cea tânără, care arătase atâta bunătate pentru Fram.

Se dovedise inimoasă cu o zi înainte. Acum îşi pierduse curajul. Se îngălbenise la chip, numai la gândul unei asemenea întâmplări.

Se vedea singură, zvârlită cu sfărâmăturile vasului pe insula blestemată; târându-se pe gheţuri; durându-şi coliba de zăpadă; neştiind cum să aprindă focul şi îndurând foamea. Poate ar prinde-o noaptea cea lungă şi

gerul care sleieşte oceanul ca o tipsie de gheaţă. Atunci n-ar mai fi nicio nădejde. Vaporul trimis într-ajutor n-ar mai putea să străbată până aici, decât peste un an.

— Aş muri de frică! repetă femeia, înspăimântată de propriile sale închipuiri.

Pe urmă, se întoarse către cei doi vânători, care făceau pregătiri să-l coboare pe Fram.

— Eu cred că e nedrept ceea ce faceţi cu această făptură blândă şi de ispravă!… Cum are să trăiască oare Fram în pustiul de aici? E nedrept… Nu-i vinovat cu nimic.

Unul din vânători începu să râdă:

— Dumneata te înşeli amar! Judeci şi simţi cu priceperea şi cu simţirea noastră, omenească. Uiţi că Fram e un simplu animal. Un urs alb, născut aici, aproape de pol. Ba încă nu pe asemenea insulă, pe unde mai trec vapoare şi oameni. Mai sus, mai spre miazănoapte, mai aproape de pol, în insulele şi mai necălcate de picior omenesc.

— Dar n-o să aibă ce mânca. Are să sufere de ger! îl plânse femeia cea tânără.

Vânătorul râse mai înveselit:

— Are să se descurce singur! Aşa cum se descurcă şi cum s-au descurcat de mii de ani milioane de urşi albi. Viaţa lui aceasta e. Viaţa lui cea adevărată şi liberă… Noi, oamenii, am încercat să-l schimbăm pe Fram. Dar se vede că n-am izbutit. L-am făcut un gimnast, un acrobat. Şi Fram părea că s-a deprins cu asta. Poate chiar i-a făcut plăcere!… Dar într-o bună zi a început să tânjească după pustietăţile unde a făcut ochi şi unde a copilărit…

— Şi cum are să se hrănească? E o insulă prea pustie pentru el! continuă să-i poarte de grijă femeia cea tânără.

— Nici despre aceasta nu-i purta dumneata de grijă! rosti vânătorul. Astăzi marea e liberă. Dar peste două–trei zile, o săptămână, se poate întâmpla să dea un ger cumplit. Atunci se prind sloiuri. Are să călătorească de pe un sloi pe altul, mai departe, spre miazănoapte, acolo unde e patria lor… Îl mână instinctul. Are să-şi găsească tovarăşi… Are să înveţe ceea ce a uitat sau încă nici n-a ştiut… Aş fi chiar curios să-l văd cum se poartă. Pe lângă priceperea lui de urs a învăţat năzdrăvănii de la oameni… Unele au să-i strice…

— Poate era mai bine atunci să-l fi lăsat pe o insulă cu eschimoşi! îşi dădu cu părerea femeia cea tânără, care îl aplaudase de multe ori la circ pe Fram, ursul polar. S-ar fi deprins să stea în apropierea oamenilor…

Vânătorul clătină din cap:

— Tocmai aceasta n-am voit. Spre binele lui! Înadins am hotărât să-l

lăsăm aici, pe o insulă goală, nu într-o insulă cu eschimoşi. Fram s-a învăţat să nu se teamă de oameni. S-ar putea întâmpla să dea peste un vânător, care să-l ia la ochi. El, în loc să se apere şi să fugă, s-ar ridica în două labe să ofere pieptul deschis glonţului. Şi ar fi păcat! Aşa, îi dăm răgaz să se sălbăticească puţin.

— Totuşi, nu m-ai convins defel! se înverşună protectoarea lui Fram. Nu mă pot obişnui cu gândul că are să se simtă bine şi fericit în pustietăţile acestea.

— Dragă doamnă, nici nu văd nevoia să mai dovedesc că fac bine ori nu. Priveşte, te rog, la Fram! O dovedeşte el, în locul meu. Uite cu ce neastâmpăr nu-şi găseşte locul! Uite cum înţelege că pentru el s-a oprit vaporul, cum înţelege că vrem să-l coborâm pe insulă şi uite cum ne cere din ochi să dăm zor!…

Într-adevăr, Fram nu-şi mai găsea locul.

Se înălţa să adulmece cu nările văzduhul îngheţat. Privea o clipă neclintit spre insulă. Cădea în patru labe şi dădea târcoale marinarilor care pregăteau lanţurile şi funiile, să coboare barca.

Îi împingea cu botul. Mormăia. Privea iarăşi îndărăt, spre insulă, şi iar îşi dădea drumul pe labe.

Era ca un călător într-o gară, când şi-a pierdut răbdarea aşteptând trenul întârziat. Mereu se duce pe peron să privească la capătul liniei. Mereu se uită la ceas şi întreabă şeful staţiei de ce nu mai soseşte expresul.

Marinarii au sfârşit de coborât barca.

Fram s-a dat singur jos, pe scara de funie, ca un acrobat îndemânatic ce era.

— E cam nepoliticos domnul Fram! rosti dezamăgită femeia cea tânără şi inimoasă. Nu mă aşteptam la aşa ceva! Nici nu şi-a luat rămas-bun.

— Ce voiţi, doamnă? îl scuză căpitanul vaporului. A sosit pentru el vremea să se lepede de politeţea învăţată de la oameni. Nu ştiu la ce i-ar folosi în asemenea pustietăţi…

Fram uitase într-adevăr cu desăvârşire orânduielile bunei-cuviinţe.

Nu numai că nu şi-a luat ziua bună şi că nu răspunsese la chemările pasagerilor care îl răsfăţaseră şi-l iubeau. Acum, cocoţat în două labe, întorsese spatele vaporului şi mulţimii de pe punte, depărtându-se în barca împinsă de vâsle.

Câţiva călători pregătiseră aparatele de fotografiat. Era şi un operator de cinematograf, care învârtea râşniţa lui, ca să prindă în film despărţirea lui Fram de oameni şi de civilizaţie.

Toţi îl chemau, strigau, fluturau batistele.

Dar lui Fram puţin îi păsa acum de toate acestea. Poate nici nu auzea

strigătele. Poate nici nu mai înţelegea glasurile.

El privea lacom insula de gheţuri şi de zăpezi, unde a văzut întâia oară lumina soarelui polar puiul cel alb şi sălbatic.

Mormăia încet de mulţumire. Un mormăit ca torsul unei pisici uriaşe, când e sătulă şi se răsfaţă.

Barca se opri sub peretele de stâncă şi de gheaţă.

— Cam drept peretele! îşi dădu cu părerea unul din vâslaşi. Nu-l prea văd eu urcându-se până sus.

— Lasă grijile acestea! îl sfătui vânătorul, care toată vremea ţinuse mâna pe spinarea lui Fram. Faci şi dumneata ca doamna cea tânără de pe vapor… Nu uita că, pe lângă priceperea lui înnăscută de urs, a mai învăţat multe năzdrăvănii de la oameni!…

Îl apucă pe Fram de grumaz şi îl întoarse cu ochii în ochii lui.

Spuse:

— Ei, dragă Fram! Te-am adus la destinaţie. Ai putea să-mi mulţumeşti… Şi ai putea să-mi trimiţi din când în când o carte poştală cu vederi. Acum, voiaj bun! Călătorie sprâncenată! Dă laba!

Fram dădu laba.

Apoi zvâcni, cu un salt, din barcă pe stânca lucioasă, se clătină, îşi îndreptă echilibrul. Cu o îndemânare de pisică, uimitoare la asemenea făptură uriaşă, începu să se caţăre pe peretele de cremene, din vârf în vârf, până ajunse sus.

— Ce-ţi spuneam eu? întrebă încântat vânătorul. Acum se simte la el acasă!

Pe vapor răsunau strigătele de adio şi uralele.

Fram se înălţa în două labe pe vârful de stâncă.

Privi îndărăt, spre vapor, spre oameni, spre fluturările de batistă.

Poate abia acum înţelegea deplin că se desparte de oameni pentru totdeauna.

Jos, vânătorul şi marinarii din barcă zvârleau, într-o scobitură din ţărm, câteva braţe de provizii. Cutii cu lapte condensat, carne şi pâine.

— E idiot ceea ce facem noi! mărturisi cu o mucalită stinghereală vânătorul. Ne-ar râde lumea să afle. Aşa cum a râs tovarăşul meu, care a rămas pe vapor şi spune că m-am prostit de când m-a apucat dragostea pentru ursul acesta. Spună însă ce vor şi creadă ce poftesc! Dar m-am gândit că, în primele lui zile de libertate, bietul Fram are să se deprindă cam greu să trăiască numai pe socoteala lui. Da, da! Nu râdeţi!

Când sfârşi de zvârlit proviziile în adăpostul stâncilor, aprinse pipa şi ridică ochii la muchia înaltă a ţărmului.

Fram mai privea în două labe la vaporul şi la mulţimea fluturând din

mâini.

Stătea drept, nemişcat, profilat alb pe cerul vânăt, una cu stânca: alb ca un sloi crescut din sloiuri.

Strigătele mulţimii ajungeau până la el. Ocheanele îl urmăreau curioase. Râşniţa operatorului de cinematograf se învârtea repede, repede, să nu scape niciun amănunt.

Era un număr senzaţional. Ultimul număr senzaţional pe care Fram, ursul polar, îl oferea oamenilor şi civilizaţiei.

— Haide! Măcar acum fii politicos. Salută şi ia-ţi rămas-bun! vorbi prietena lui de pe puntea vaporului.

Vorbise încet. Atât de încet, încât abia străbătuse murmurul dojanei până la urechea călătorului de lângă dânsa.

Dar Fram parcă ar fi auzit. Parcă ar fi înţeles cuvintele din depărtare.

Duse laba la tâmplă, în salutul lui comic, care stârnea veselia copiilor la Circul Struţki.

Pe urmă, îşi dădu drumul în patru labe şi se făcu nevăzut după un meterez de stâncă.

CAPITOLUL X

CEA DINTÂI ÎNTÂLNIRE

Un viscol năprasnic s-a iscat din senin.

Depărtările din miazănoapte au slobozit norii vineţi, vântul cu chiote, troienele rostogolite în albe talazuri. În câteva ceasuri nu s-a mai cunoscut cer de pământ, gheţuri de ape.

A fost numai un vălmăşag de zăpadă măruntă ca sticla pisată, într-o lumină verzuie scăzută, care nu era nici noapte, nici zi.

Trosneau sloiurile de frigul cumplit. Se despicau stâncile sub năpustirea vântului. Huruia văzduhul şi se năruia bolta cerului.

Fram, ursul polar, se ghemuise într-un adăpost de gheţuri.

Credea că l-a ales bine. Şi se înşelase. Îl sufla viscolul din toate părţile. Îl îngropa troianul. O bucată de sloi, smulsă de urgia vijeliei, îi căzu în cap. Alta îi lovi dureros o labă.

Pe urmă se întâmplă o nemaipomenită ciudăţenie: ursul polar începu să clănţăne de frig.

Se dezvăţase de ger în adăposturile calde din circ.

Sufla în labele aduse încovoiat la bot. Se scutura de pulberea gheţoasă a ninsorii şi de sloiurile sleite între labe. Încerca să se încovrige cu botul cuibărit în blana burţii. Viscolul îi îngheţa spinarea, se răsucea şi atunci îl muşca gerul de nări.

Au fost câteva ceasuri de nemaipomenit chin pentru el.

Când viscolul se potoli, Fram scoase nasul la lumină, destul de amărât, într-un hal care ar fi stârnit mila lui August cel prost şi schimonosirile înveselite ale tuturor maimuţelor de la Circul Struţki. Ha-ha! Un urs polar dârdâind de ger.

Până una-alta începu să joace, ca să-şi dezmorţească picioarele. Iar fiindcă ştia să joace altfel decât urşii sălbatici, se dezmorţi cu gimnastica învăţată de la oameni. Sări peste cap înainte şi îndărăt, în salt mortal. Se făcu

ghem şi se rostogoli de-a dura. Îşi trecu picioarele de dindărăt după ceafă şi merse numai pe picioarele de dinainte.

Dădea o reprezentaţie gratuită pustiului polar.

Altădată l-ar fi aplaudat două mii de oameni, începând cu cei de sus, de la galerie, până la cei înmănuşaţi din loji.

Şi nici nu l-ar fi încântat toate aplauzele de pe lume.

Prea îl doborâse amarul că ajunsese un urs polar, caraghios, care a îngheţat de frig.

Ruşinea şi ocara urşilor albi!

După ce se încălzi, se aşeză poponeţ pe un bulgăre de gheaţă, amărât ca vai de el.

Vedea şi el prea bine că a pornit cu pas greşit în viaţa lui de libertate.

Umblase fără niciun rost, la întâmplare, ca şi cum s-ar mai afla şi aici cineva să-i poarte de grijă, de adăpost şi de hrană.

În loc să stea la chibzuială, luase insula la colindat de colo-colo, urcându-se pe stânci şi coborând în tobogan povârnişurile, hoinărind fără ţintă. Nu-şi ochise un adăpost. Nu purtase de grijă dacă are ori nu ce să mănânce a doua zi. L-a prins viscolul pe nevestite. A clănţănit din dinţi ca o potaie netrebnică, aşa cum schiaună pe lângă garduri, iarna, în oraşele oamenilor, câinii nimănui.

Insula părea pustie. Nu întâlnise nici urmă de paşi. Nicio suflare. Îl încerca foamea. Şi nu prea vedea el cum are s-o potolească.

Deocamdată, cuminte era să părăsească locurile acestea deşerte. În amintirile lui tulburi şi vechi păstrate din viaţa puiului becisnic de urs, se deşteptară învăţămintele făpturii uriaşe care-i purta atunci de grijă. Când un ţinut umblat se arăta neprielnic şi sărac în vânat, atunci cobora la ţărm. Aştepta un sloi plutitor şi pornea, pe puntea aceasta călătoare, aiurea. Sau găsea întinderea apei acoperită de gheaţă şi se depărta, pe podul acela, către alte ostroave mai puţin vitrege.

Înţelept era să facă şi el la fel.

Fram se îndreptă spre ţărm. La stânca pe unde urcase.

Se opri să privească de sus. Înaintea ochilor se desfăşură oceanul deşert.

Vaporul plecase.

Îi cunoştea locul unde ancorase. Acum nu mai era acolo nicio urmă. Întinderea pustie şi tristă de apă.

Numai departe de tot pluteau sloiuri străvezii, aduse de vânturile de miazănoapte şi mânate spre miazăzi, ca tainice nave fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi.

Dar toate erau prea departe.

Chiar ocheanul abia le-ar fi desluşit, apărând şi topindu-se pe linia zării.

Aproape, alături, sub malul înalt, clipocea lin numai apa adâncă, sfărâmând în oglinzi tremurătoare priveliştea răsturnată a stâncilor.

Pentru astăzi nu se arăta nicio nădejde să părăsească insula goală.

Fram se pregăti să plece de la ţărm ca să-şi caute un culcuş. Măcar cu somnul să-şi amăgească foamea.

Deodată tresări!

Ceva se mişcase pe luciul verde. Se ivi o pată neagră şi lucioasă. Un trup de focă.

Vânatul!… Prada!… Hrana!…

Se pitulă după stânci şi aşteptă.

Nu mai era acum Fram, ursul savant de la Circul Struţki, care ştia să facă acrobaţii şi gimnastică, saluta şi stârnea aplauze. O clipă fu numai ursul polar cel adevărat. Un urs flămând, pândind hrana vie.

Foca se scufundă, bătu apa cu înotătoarele ciunge. Se ivi din nou. Încercă să se caţăre pe o lespede. Lunecă. Alese alt loc. În pieptul lui Fram, sub coaste, inima zvâcnea ascuţit. Îi era teamă să nu plece prada cumva, să nu-i adulmece mirosul, să nu dispară.

În sfârşit, foca află un loc potrivit, se târî cu monturile scurte şi se întinse cât era de mare.

Fram aşteptă.

Alte capete se zăreau în apă, frământându-se şi apropiindu-se de suprafaţă. Pe urmă, încă o focă se căţără pe piatră, şi alta, şi alta. El învăţase de la oameni să numere.

Erau acum cinci la număr. Două cu pui.

Se lăsase să lunece uşor din sloi în sloi, ferindu-se să nu fie zărit.

Acum le vedea aproape de tot.

Foamea îi înfipsese gheara în burtă. Îi simţea unghiile.

Şi vânatul era la doi paşi.

Numai să sară: numai să se năpustească şi să sfarme oasele cu dinţii.

Dar ochii focilor priveau atât de mari, de blânzi şi de nevinovaţi, încât, deodată, Fram îşi aduse aminte de alte foci.

Trupa de foci de la Circul Struţki.

Acelea ieşeau singure din bazin, prindeau mingea în bot, se jucau răsfăţate. Erau cele mai blânde animale de la Circul Struţki şi, după fiecare număr din program, aşteptau de la dresor, alintate, un dar. Un peşte zvârlit, un fruct, o prăjitură. Erau prietenele lui. O vreme au jucat chiar o parte din program împreună. Putea el oare să se năpustească asupra uneia, să-i sfarme ţeasta cu colţii, să simtă osul trosnind în fălci?

Ochii celei mai de aproape s-au întâlnit cu ochii lui Fram.

Aceiaşi ochi buni, nevinovaţi, fără frică. Ochi rotunzi şi neştiutori.

S-au privit.

Iar Fram a întors spatele.

Ca să alunge ispita foamei încercă să gonească focile.

Dar focile nu se dădeau duse. Crescuseră lângă o insulă unde până atunci n-a călcat picior de urs. Nu cunoşteau frica. Stăteau întinse pe lespezile de stâncă şi se uitau minunate la această matahală necunoscută, care se răstea la dânsele, se ridica în două labe, mormăia şi părea foarte supărată.

Fram le împinse cu botul, le răsturnă cu laba, le îmbrânci şi le rostogoli în adânc. Ridică un pui şi îl zvârli ca pe-o minge, peste cap, în apă.

Pe urmă, când locul rămase gol, se aşeză pe marginea pietrelor, ca un om cu bărbia în labe, şi, ca un om, părea că acum cercetează îngrijorat înţelesul acestei întâmplări.

Aşadar, foci nu s-a îndurat să ucidă?

Nici foci şi poate nici alte făpturi.

Cu toate a trăit alături în cuştile circului.

Le ştie. Le-a auzit geamătul prin somn când tânjeau după libertatea pierdută şi după locurile de unde au fost prinse.

Foarte bune şi frumoase erau toate!

Numai că acestea nu ţineau de foame.

Fram se simţi ursul cel mai necăjit de pe lume.

Era un urs care se întorsese prea târziu şi prea puţin înarmat acasă, dincolo de cercul polar.

Amărât, cu sfârcul de coadă între picioare, se pregătea să urce povârnişurile de stâncă.

Înălţă nările.

Simţi un miros cunoscut.

Merse pe dâra mirosului şi descoperi în găvanul de piatră proviziile lăsate de vânător. Cutiile de lapte condensat, carnea şi pâinea prefăcută în bulgări de gheaţă.

Tacticos, precum învăţase în viaţa lui îndelungată din tovărăşia oamenilor, desfăcu o cutie lovind-o de stâncă. Laptele era sloi. Muşcă din el. A doua cutie se mai încălzise, fiindcă a ţinut-o la subsuoară. Linse laptele şi se linse pe bot. O pâine îi ajungea deocamdată şi o bucată de carne. Îi mai lipsea doar o sticlă de bere şi o felie de tort să pună capac ospăţului! Dar treacă-meargă şi fără acestea… Pentru o zi scăpase de grijă. Mai avea provizii şi pentru foamea de mâine.

Le ascunse grijuliu în găvanul de piatră şi le acoperi cu zăpadă, după chipul şi asemănarea câinilor care ascund osul.

Dar poimâine, dar mai târziu?

Fram se scărpină cu unghiile labei în creştet, cum făcea August cel prost, când nu nimerea răspunsul la întrebările fără răspuns.

Se căţără să-şi caute adăpost.

Îl găsi. O gură de peşteră, apărată de vânt.

Rămânea acum să mai capete şi abonament la un restaurant.

Ceea ce n-a găsit din nefericire nici a doua zi, nici după o săptămână.

După o săptămână însă, gerul uscat sleise oceanul până departe. Soarele începuse să se înalţe pe cer. Stătea încă roşu şi uriaş, la marginea zării, deasupra răsăritului. Se întinsese un senin sticlos; dură o nesfârşită dimineaţă cu frigul aspru, prefăcând aburii răsuflării în ţurţuri pe botul lui Fram.

Puntea de gheaţă se lăţise cât cuprindeau ochii.

Fram o încercă prevăzător cu piciorul. Era groasă şi tare. Socoti potrivit ceasul să pornească la drum, pe banchiză spre nord, acolo unde instinctul îi spunea că se află alţi urşi, fraţii lui de departe.

Purcese în bejenie, fără grabă. Se simţea şi sleit de puteri. Foamea îi rodea crunt măruntaiele. În gurile podiştei de gheaţă, în ochiurile verzi de apă se iveau uneori capete rotunde de focă. Mamele îşi împingeau puii cu botul, ajutându-i să se salte în sus, la lumina rece a soarelui. Fram întorcea ochii. Îşi biruia ispita.

Singura hrană i-a fost în timpul acesta o halcă enormă de morsă, îngheţată şi prinsă de sloi.

Poate rămăşiţa unui praznic din care s-a îndestulat alt urs alb. Poate un leş târât de curentul apei, înţepenit odată cu îngheţul şi păstrat aşa în frigoriferul banchizei.

Fram dezgropă carnea cu ghearele din învelişul sticlos. Înfulecă hămesit până ce simţi că nu se mai poate mişca din loc. Se tolăni să adoarmă alături. După un somn zdravăn, înghiţi şi rămăşiţele prânzului. Pe urmă, porni mai departe, cu puterile înzdrăvenite.

Nu mai avea ca la circ o măsură a timpului.

Nu se ştia când a trecut o noapte şi o zi, fiindcă aici nu era noapte şi zi. Uneori mergea în şir, de trei ori câte douăsprezece ceasuri. Alteori dormea toropit, cât ar fi fost vreme de o zi şi o noapte. I-a trebuit mult să se deprindă cu asemenea dimineaţă fără sfârşit, după cum greu s-a învăţat să îndure şi gerul.

Apoi, după o săptămână, poate după două, când soarele era încă mai săltat spre mijlocul cerului, s-a ivit deasupra banchizei o dungă fumurie de pământ.

Era o insulă lungă, atât cât cuprindeau ochii, mai puţin stâncoasă decât cealaltă şi poate mai puţin pustie.

Se desluşeau pe gheaţă şi pe zăpadă urme de paşi.

Urme felurite.

Fram a recunoscut, îndată, paşi laţi şi grei, ca urmele lui. Dar se mai încrucişau şi alte urme, fără număr, mărunte, amestecate, unele de mers, altele de săritură; unele perechi, altele împletite. Poate urme de vulpi. Poate de lupi. Poate de iepuri. Poate de câini.

El nu învăţase să le citească şi să le cunoască într-o viaţă unde asemenea învăţătură nici nu i-ar fi folosit.

Grăbi mersul. Înainta cu nările lărgite pe urma paşilor de urs.

Urmele îl duceau, fără ocol, pe un drum de bună seamă prea cunoscut de celălalt urs şi străbătut de nenumărate ori de dânsul. Se ghicea, îndată, că acela se simţea aici la el acasă, stăpân. Nu-şi tipărise în zăpadă paşi şovăiţi fără ţintă, tândălindu-se încoace şi încolo.

Erau paşi care duceau de-a dreptul spre un loc hotărât. Poate un adăpost. Poate un ascunziş de pândă. Poate o ascunzătoare de hrană.

Sub blană, sub coaste, în cuşca pieptului, inima lui Fram zvâcnea cu nelinişte şi cu o bucurie cum nu mai simţise până atunci.

În sfârşit, se apropia o întâlnire de mult aşteptată.

Un frate necunoscut, liber, născut şi trăit în gheţuri; un tovarăş gata să-l înveţe tot ce el n-a ştiut sau uitase.

Urmele se citeau proaspete. Din ce în ce mai proaspete. Acum, în aerul rece, mai stăruia mirosul apropiat.

Aşa a fost întâlnirea.

Faţă în faţă, ridicaţi în două labe.

Ursul sălbatic al deşerturilor polare şi ursul întors din oraşele oamenilor.

Ursul străin a început să mormăie, arătând colţii.

Fram a scos glas prietenos.

A înaintat apropiind botul.

Ursul străin a rânjit şi a vrut să muşte. Pe urmă, s-a repezit să-l cuprindă în braţe, în lupta fără cruţare a urşilor, care trosnesc oasele şi se rostogolesc la pământ, până ce unul din doi rămâne răpus din încăierare.

Când celălalt urs se repezi, Fram făcu un salt sprinten în lături.

În privirea lui străbătea un amestec de mirare şi dojană.

Îi părea rău că a dat peste un prost, rău crescut şi neghiob. Şi-i era milă, fiindcă lupta se vestea de la început inegală. El învăţase în tovărăşia oamenilor vicleşuguri de luptă pe care un nărod ca ursul acesta căpăţânos n-avea de unde să le ştie. Se hotărî deci să-i dea o lecţie blândă, atât numai cât să-l înveţe minte.

Săltase sprinten în lături.

Ursul sălbatic se lăsă în patru labe. Îi dădea târcoale legănându-şi capul mare, ceea ce la toţi urşii de pe faţa pământului e semn de mare mânie. Se năpusti pieziş să-l lovească într-o coastă. Fram făcu un salt mortal deasupra lui şi căzu dincolo în două labe.

Celălalt urs rămase cu gura căscată.

Aşa ceva nu mai văzuse. Intra anevoie în priceperea lui greoaie.

Se mai năpusti o dată îndărăt.

Fram repetă saltul. Ursul sălbatic lunecă în bot. Fram nu lăsă să-i scape prilejul. Îşi făcu vânt lunecuş după el, îl înşfăcă de ceafă şi de spinare cu amândouă labele şi îl scutură cum făcea el cu pielea de urs în arena Circului Struţki, când ieşeau paiaţele să-i parodieze programul.

Apoi îi dădu drumul.

Îl aşteptă cu o labă în şold.

Ochii lui sclipeau înveseliţi, fără răutate.

Parcă spuneau:

— Îţi ajunge, onorabile? Precum vezi, eu ştiu de glumă. Constat cu părere de rău că tu ştii mai puţin. Ţi-am dat numai o probă. Mai cunosc şi altele. Cu mine n-o scoţi uşor la capăt!… De aceea te sfătuiesc să ne împăcăm! Ce mormăi aşa? Ce înseamnă aceasta: mor-mor!? Eşti caraghios când te înfurii de pomană. Mai bine bate palma aici şi hai să fim amici!… Nici nu-ţi imaginezi câtă nevoie am eu de un amic în pustietatea aceasta!…

Fram aştepta cu ochii sclipitori de veselie prietenoasă, cu o labă în şold, cu cealaltă întinsă.

Dar ursul sălbatic nu ştia într-adevăr de glumă. Nu putea să ierte cutezanţa veneticului. Se înălţă din nou în două labe şi se repezi iarăşi cu un muget.

Fram îi întinse o piedică. Aşa cum îl învăţase August cel prost. O piedică din acelea care nu dau greş niciodată şi stârnesc hohotul galeriei.

Ursul sălbatic se rostogoli în bot.

Fram îl salută cu laba la tâmplă, comic şi batjocoritor.

Din nou sălbaticul se ridică în picioare. Din nou se repezi gâfâind. Din nou Fram sări peste cap, în cel mai izbutit dublu salt mortal pe care l-a executat el vreodată în viaţă.

Ursul sălbatic se lupta cu o umbră, cu un urs de glumă şi de resorturi ca o sfârlează.

Fram îi luneca, sărea, îl atingea în derâdere cu dosul labei pe bot. Apoi, scârbit de atâta nătângie şi încăpăţânare, Fram se agăţă în cârca sălbaticului şi nu se mai lăsă desprins.

Era altă figură comică învăţată de la August cel prost.

Celălalt urs se scutura, urla, mormăia, fugea, se înălţa în două labe şi

cădea iarăşi în patru, încerca să muşte, să zgârie, se răsucea şi se tăvălea în nămeţi.

Intrase groaza în el.

După mintea lui îşi închipuia că a dat peste un urs nebun, peste o drăcovenie cum nu s-a mai văzut, un fel de demon al urşilor albi.

Nu mai dorea altceva decât să scape de această pacoste căţărată în ceafa lui şi să-şi ia tălpăşiţa.

Când Fram ostenit îşi slăbi strânsoarea şi când se lăsă să-i lunece din cârcă, ursul sălbatic o zbughi la goană…

Fugea cât îl ţineau cele patru labe; trăgea cu coada ochiului îndărăt, i se părea că drăcovenia se pregăteşte să sară după el şi o întindea în galop şi mai cumplit. Chiar că s-ar fi potrivit vorba că-i scăpărau călcâile, dacă urşii polari ar avea potcoave de fier la călcâie şi dacă sub gheţurile de la pol s-ar afla stânci de cremene.

Fram îl privea din urmă cu părere de rău şi cu înciudare.

Cea dintâi întâlnire cu cel dintâi frate al său de departe jalnică mai fusese şi prost mai sfârşise!

În loc de un tovarăş care să-l întâmpine cu semne de bucurie, Fram nimerise peste un nătâng căpăţânos şi pus pe arţag.

Dacă aşa vor fi arătând la apucături şi la fire toţi urşii albi de la pol, atunci degeaba a mai bătut el drumul până aici, să-i caute şi să-i cunoască!

Copleşit de obidă, rătăci fără ţintă printre gheţurile care îi erau atât de străine şi de duşmănoase.

Acum ar fi vrut să simtă o mână omenească şi blândă netezindu-i blana şi ceafa între urechi, potolindu-i amarul. Aşa cum veneau oamenii de atâtea ori să-l întrebe în vremea din urmă:

— Ce este cu tine, mă Fram, mă?… De ce eşti tu aşa de necăjit şi botos?… Haide, răspunde! Ţi s-au înecat corăbiile? N-ai câştigat la loterie?…

Dar nu se mai afla nimeni să-i aline aleanul.

Din faţa lui fugeau vulpi albe, zvâcneau din arcul picioarelor iepuri albi, deasupra fâlfâiau stoluri de păsări albe.

Era o insulă mişunând de vietăţi, cu toate că se afla mai spre miazănoapte şi într-o depărtare încă mai friguroasă decât ostrovul pustiu unde-l lăsase vaporul. Dar lui Fram nu-i mai făceau bucurie aceste sălbăticiuni libere, sprintene, fugărindu-se, pândindu-se, jucându-se, vânându-se. Prea fugeau de el. Prea îl socoteau duşman. Duşman îl socotise chiar şi ursul alb, fratele lui bun, cu acelaşi chip şi cu aceeaşi asemănare. În loc să ajungă prieteni, nici una, nici două, el, hai la harţă şi la bătaie! Ce naiba? Nu-i loc destul la pol pentru toţi urşii polari?

De câteva ori îl zări din nou.

Ursul căpăţânos, de baştină, pândea de după zidul stâncilor. Fram îi zărea numai botul şi ochii nedumeriţi, prostiţi, fricoşi. Îndată ce se apropia, sălbaticul o rupea la goană.

O fugă caraghioasă, care pe Fram îl scotea din sărite. Poftim! El căuta un tovarăş să-i ţină de urât, şi când colo celălalt nu ştie decât să mormăie! mor-mor! mor-mor! mor-mor! şi la fugă, băiete!

Târziu de tot mai dădu o dată peste sălbaticul căpăţânos.

Se afla într-o vâlcea de lângă ţărm: un adăpost cu totul ascuns. Era întors cu spatele. Înfuleca lacom dintr-o coşcogea morsă. Târâse vânatul acolo şi se îndopa, mormăind de unul singur.

Când auzi paşi scârţâind pe zăpadă, răsuci capul şi înălţă ochii.

Fram ştia acum cu cine are de-a face.

În loc să mormăie şi să arate duşmănos colţii, se burzului în glumă, se prefăcu, rotind labele, că se repede la el, sări de două ori peste cap în salt mortal şi se răsuci sfârlează pe călcâie.

Sălbaticul o luă la fugă.

Se lipsea de mâncare, lăsa prada de-a gata, numai să scape de ,,nebun“.

Fram îl salută ca la circ, cu o reverenţă până la pământ.

Apoi se aşeză fără grabă la masă.

Găsise restaurant fără abonament şi fără plată; n-avea nevoie să dea nici bacşiş.

Îşi câştigase hrana de toate zilele cu lecţiile de la Circul Struţki.

CAPITOLUL XI

BUFONUL OCEANULUI POLAR

Nevoia învaţă pe om. Cu atât mai mult pe urs.

Fram folosi experienţele amare de până atunci în noua lui viaţă sălbatică. Mai folosi şi învăţămintele vechi, culese odinioară de la oameni.

Acum ştia să-şi dureze un adăpost. Temeinic şi arătos, aşa cum nu s-ar fi priceput să-l clădească niciun alt urs alb, de când se află pe lume urşi albi. Nu mai degera, zgribulit ca vai de el, într-o văgăună suflată de vânt, în zilele de viscol şi de urgie.

Când nu găsea o peşteră, îşi întocmea singur vizuina.

Clădea sloi peste sloi, cărând lespezile străvezii în braţe; acoperea vizuina cu alt sloi mai lat. Bătea zăpada proaspătă la spărturi. Mai înjgheba şi uşă, când pornea urgia de-afară: o lespede astupând intrarea, aşa cum trăgea uşa după el în cuşca de la Circul Struţki.

Astfel deveni un mare meşter zidar.

N-a fost nevoie de prea multă bătaie de cap. De câte ori nu văzuse el, în cealaltă viaţă a lui, pe meşterii circului înălţând din pământ, într-o singură zi, grajduri, magazii şi corturi? Aici nu-l grăbea nimeni. Ziua era lungă, de câteva luni. Timp liber, berechet!

Nu-l zorea nicio reprezentaţie de gală, cu afişele lipite pe ziduri.

— Zor! Zor! zbiera atunci directorul.

— Zor! Zor! se îndemnau meşterii.

— Zor! Zor! se interesau gimnaştii şi echilibriştii cum merge lucrul.

— Zor! Zor! încurcau treaba din vechiul lor obicei şi clovnii.

Pe el nu-l gonea nimeni din urmă cu niciun: zor! zor! Lucra pe îndelete, tacticos, chibzuindu-se şi socotindu-se.

E drept că n-avea la îndemână, ca meşterii Circului Struţki, material adus în vagoane şi unelte închise în cutii. Nici lemn, nici tencuială, nici nisip, nici mistrie, nici ciocan, nici cuie…

O sărăcie lucie.

Dar la pol, ca la pol!

El nu cunoştea povestea lui Robinson Crusoe, naufragiat în insula deşartă de la celalalt capăt al pământului, în mările calde. Habar n-avea de iscusinţa cu care Robinson îşi durase şi el adăpost, fabrica ace şi aţă, îşi croia straie de pieie, domesticea capre şi cultiva grâu. Era şi el un fel de Robinson Crusoe al urşilor albi, fără să ştie, descurcându-se din nevoie cu priceperea şi chibzuinţa lui de animal.

Mai greu de dezlegat era însă problema hranei de fiecare zi.

Robinson Crusoe avea puşcă şi undiţă; vâna şi pescuia. De câte ori îl răzbea foamea, de îndată îi găsea leac.

Dar Fram?

Fram era numai un urs care nu învăţase să vâneze.

Şi aşa, urs flămând şi nefericit cum se afla în ţinuturile polare, încă nu se învrednicea să sugrume vânatul cu ghearele şi cu colţii.

Îl priveau din cealaltă viaţă a lui, de la circ, ochii mari, blânzi, rotunzi şi nevinovaţi ai focilor.

Păreau că-l privesc cu o dojană.

De câteva ori trăsese câte o labă vulpilor neastâmpărate. Nu mai pomenise încă asemenea obrăznicături!… Le găsea cotrobăind în vizuina lui. Se hârjoneau şi-i dădeau buzna între picioare când dormea. Se chemau una pe alta cu un schelălăit uşor. Se încăierau de la o pasăre albă, cu care veneau în gură să umple coliba lui Fram de pene şi fulgi. Ce uşor i-ar fi fost să le rupă şira spinării! Numai să lovească niţel mai apăsat. Dar Fram nu se îndura niciodată.

Întindea o labă moale, în glumă, aşa cum îl atingea pe August cel prost, spre bucuria galeriei, în vârful scufiei sau turtindu-i nasul de gogoşar.

Vulpea se ridica pocăită de jos, după ce încasa palma, şi o tulea la fugă. Nu mai privea îndărăt, bucuroasă că a scăpat ieftin.

Un timp, Fram a petrecut şi s-a ospătat pe socoteala sălbaticului căpăţânos.

De la oameni învăţase în schimb că toate făpturile au un nume. La Circul Struţki pe leoparzi îi chema Rajah sau Kim; pe papagali, Coco sau Jack, pe elefanţi, Colos sau Strâmbă-lemne-n trompă; pe maimuţoi, Nichi şi Pichi.

Toţi aveau un nume, o poreclă, o poveste.

Fiindcă ursul sălbatic legăna o căpăţână cât toate zilele şi fiindcă în căpăţâna lui nu mijea nicio scânteie de deşteptăciune, Fram îl numi Căpăţânosul. Îşi dăduse el prea bine seama de la întâlnire că n-are cu cine se înţelege.

Lăsa pe căpăţânos să plece la vânat. El îşi căuta de lucru în altă parte. Se ducea la ţărm să privească oceanul unde se topise banchiza şi unde pluteau sloiurile spre depărtările necunoscute, ca tainice nave fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi.

Apoi o lua domol, târziu, pe urmele paşilor şi pe dâra de sânge. Nu era prea greu să priceapă, după aceste urme, că sălbaticul şi-a terminat vânătoarea; că s-a ascuns să-şi înfulece prada la adăpost, într-un loc dosit. Aşa că se ivea în plin ospăţ.

Ridicat în două labe, saluta şăgalnic, cu palma la tâmplă, ca şi cum ar fi spus:

— Poftă bună, Căpăţânosule! Bucuros de oaspeţi…?

Sălbaticul nici nu mai avea vreme să se şteargă la bot. Fugea de rupea pământul. Fram se instala şi sfârşea prânzul celuilalt. Sătul, se bătea cu laba pe burtă şi pleca să-şi facă somnul de după-masă, fără nicio mustrare de cuget că se ticăloşise şi că trăia pe socoteala altuia.

Dar, de la o vreme, Căpăţânosul disperase să tot vâneze pentru altul.

Îşi luă lumea în cap. Porni pe un sloi plutitor, către alte ţinuturi, unde nu sunt urşi nebuni, care fac tumbe, se prefac în mingi de gumă când vrei să-i atingi şi îşi bat joc de furia altuia.

Fram rămase singur.

Rămase singur şi postea.

Restaurantul lui se închisese. Birtaşul îşi lăsase muşteriul flămând.

Botul lui Fram se lungise. Burta se subţiase.

Iar când se trântea în culcuş, îşi simţea oasele slabe sub blană.

— Greu de trăit! mormăia el de unul singur. Al naibii de greu… Ce te faci, Fram, băiatule?

Ce putem face?

Se afundă mai adânc, în insulă, departe de ţărm. Înăuntru însă ţinuturile arătau şi mai pustii. Toate vietăţile se îmbulzeau pe malul oceanului, unde apele aduc peşti, unde păsările ostenite poposesc la soare, cu puii alături.

Fram se întoarse din expediţie cu botul mai lungit de foame şi cu burta mai lipită de coaste. Schimbă planul cercetărilor şi o luă cu socoteală de jur împrejurul ostrovului.

Soarele se înălţase în mijlocul cerului. Zăpada sclipea orbitoare. Orbitoare sclipeau sloiurile.

Oceanul se desfăşură în zare, cât cuprindeau ochii, verde şi nemărginit, cu tremurul mărunt al valurilor.

Câteodată pluteau sloiuri, poposeau fără ancoră lângă stânci, se desprindeau şi lunecau mai departe, în convoi fără capăt.

Pe pluta de gheaţă străvezie călătoreau uneori morse şi foci cu pui.

Călătoreau fără bilet, răsfăţându-se în sclipetul luminii, purtate de la o margine a oceanului la cealaltă margine.

O dată, o singură dată, Fram a zărit o corabie.

I-a zvâcnit inima. Un val de sânge fierbinte i-a oprit răsuflarea. O corabie!… Oameni!… Poate vânătorul care l-a adus la ţărmul ostrovului pustiu şi care, în grija lui ocrotitoare, i-a lăsat provizii în frigiderul din stâncă. Poate femeia care i-a netezit blana, cu dezmierdarea blândă a mâinii. O corabie!… Altă lume… Lumea lui depărtată, unde afla înţelegere, unde nu se găsea niciodată singur, unde nu cunoscuse foamea şi unde nu s-a simţit niciodată atât de străin ca în aceste pustietăţi, unde urşi căpăţânoşi arată colţii ori o rup la goană când te apropii.

Fram se înălţă în două labe şi făcu semne de bucurie, de bun venit.

Dar corabia s-a depărtat, topindu-se în negura zării.

Poate se ducea spre alte insule înscrise pe hartă, unde sunt cabane de vânători ori de pescari.

Poate a fost numai o nălucire a închipuirii.

Din nou oceanul a rămas mai deşert şi mai duşmănos, cutreierat de sloiuri.

Fram îşi urmă drumul pe ţărmul presărat cu stânci.

Acolo întâlni el pe neaşteptate pe al doilea urs. De astă dată o ursoaică întovărăşită de doi pui.

După întâmplarea cu ursul căpăţânos, Fram îşi făcu socoteala că e mai cuminte să înlăture de la început orice bănuială. Se bucura de asemenea întâlnire. Căuta un prieten. Poate puii erau orfani de tată. El se simţea gata să-i ia sub ocrotire şi să-i înveţe o sumă de ghiduşii.

De aceea, le făcu de departe semne de prietenie. Bineînţeles, după priceperea şi puterile sale.

Se înălţă în două labe, salută cu palma la tâmplă, sări peste cap, se dădu roata, merse în labele de dinainte, zvârli în sus şi prinse în labe doi, trei, patru, cinci bulgări de zăpadă şi se apropie în paşi de vals.

Ursoaica îl privi – ca să spunem aşa – crucindu-se. Se trăgea îndărăt, pas cu pas, pe măsură ce Fram înainta în valsul lui graţios.

Nu pricepea ce voia acest urs-paiaţă. Poate îl credea şi ea nebun, un zănatic primejdios, o nălucă, aşa cum îl socotise celălalt urs, Căpăţânosul.

Dar puii cei doi arătară îndată mare minunare şi bucurie. Asemenea năzdrăvănie le plăcea şi lor. Nu se înspăimântau. Nu se trăgeau îndărăt. Nu căscau ochii prostiţi. Dimpotrivă, lungeau pasul să se apropie.

Ursoaica îi culese mânioasă cu laba lângă ea. Mormăia. Le făgăduia pentru mai târziu o straşnică răfuială când vor rămâne singuri. Deocamdată avea de terminat răfuiala cu ursul acesta paiaţă.

Fram ajunse la cinci paşi.

Se pregătea să alinte puii albi şi pufoşi, aşa cum dezmierda el pe frunte puii de om, când îi chema să împartă bomboanele cu dânşii şi când îi aşeza pe fotoliile de pluş roşu, în loji.

În mintea ursoaicei nu intrau însă asemenea gânduri paşnice. Se vede că era soră cu ursul căpăţânos. Ea ştia una şi bună!… Mârâia şi rânjea colţii. Îşi mătură puii cu laba, la spate, să cureţe locul bătăliei pe care o pregătea; se zbârli şi, legănând capul, se năpusti cu un răget.

Fram se răsuci sprinten pe călcâi. Cum răbdase de foame, mişcarea i-a fost mai uşoară decât se aşteptase chiar el. Reveni la loc şi privi cu milă la sora căpăţânosului, rostogolindu-se pe gheaţă şi poticnindu-se în bot.

Apoi, ca un urs binevoitor ce era, încercă să-i întindă laba şi s-o ajute, fiindcă învăţase de la oameni să fie politicos. Sora căpăţânosului se opinti însă mânioasă, îşi înfipse colţii în laba întinsă şi poate că ar fi tras mult şi bine să rupă bucata de blană, cu carne şi oase cu tot, dacă Fram n-ar fi cunoscut leac învăţat de la oameni pentru asemenea nărav. Îi prinse nările în gheare, până ce-i tăie răsuflarea. Ursoaica dădu drumul. Fram o târî cu botul încleştat în unghii până lângă pui, o lepădă acolo ameţită şi-i întoarse spatele.

Se urcă apoi pe o stâncă, lingându-şi rana. În urma lui, ursoaica, dezmeticită, tot mai ameninţa mormăind.

De sus, Fram se prefăcu nepăsător, că n-aude şi că nu pricepe. N-avea poftă nici de luptă, nici de năzdrăvănii.

S-au măsurat amândoi din ochi: Fram sus, ursoaica jos.

O clipă, năravul circului s-a deşteptat în Fram mai tare ca el.

După ce termină de lins laba însângerată, se strâmbă întocmai ca August cel prost, când dădea cu tifla, şi făcu un salt mortal în vârful stâncii. Sora căpăţânosului, indignată foc, trase puii după ea şi sări pe un sloi plutitor.

Părăsea câmpul de bătaie. Nu voia să aibă de-a face cu un bufon.

Dar Fram găsi, de cealaltă parte a stâncii, un leş de morsă aproape întreg. Alt restaurant cu masa gata întinsă. Se îndestulă din belşug din ospăţul ursoaicei şi simţi o părere de rău că a plecat şi birtăşiţa, ca birtaşul cel căpăţânos.

Pe urmă întâlni alt urs şi încă unul. Încerca să lege prietenie în toate chipurile. Se apropia încet, tiptil, ca orice alt urs, fără salutările învăţate la circ. Celălalt arăta colţii. Se repezea asupra lui Fram. Şi atunci, vrând-nevrând, ursul de circ, ca să înlăture o bătălie în toată regula, se slujea de vicleşugurile deprinse de la August cel prost, de la Nichi şi Pichi. Se mulţumea să-i uluiască şi să-i înspăimânte. Îndată ce începea figurile de circ, salturile mortale, paşii de vals, mersul în labele de dinainte şi echilibrul în cap, ursul sălbatic zgâia ochii, încremenit locului.

Nu mai cuteza să se repeadă şi să înceapă lupta cu asemenea năzdrăvană arătare, îi lăsa masa întinsă şi alerga, cu pantalonii albi de blană, prea largi, curgându-i în vine, să se cocoaţe cât mai departe, pe-o stâncă.

De acolo privea cu mare mirare şi cu o teamă necunoscută la ursul care era urs după chip şi înfăţişare, dar nu era urs după apucături.

Fram se înălţa în două labe.

Cu celelalte două şi cu capul îi făcea semne prietenoase de împăcare.

În mormăitul lui spunea:

Haide! Vino! E vânatul tău. Dreptul tău. Te poftesc la masa ta!… Ce naiba? Se vede că toţi sunteţi fraţi cu nărodul şi căpăţânosul care şi-a luat lumea în cap! Pofteşte la masă! Îmi pare rău că n-am o sticlă de bere, pusă aici la gheaţă, să te cinstesc cum cinsteam pe August cel prost, la Circul Struţki…

Semnele de prieteşug se pierdeau însă în vânt.

Ursul celălalt se ascundea după stâncă ori o lua la goană, împiedicându-se în şalvarii albi.

Fram îşi dădu seama că e osândit să rămână pentru multă vreme singur.

Ceva tainic şi rău, neînţeles, îl despărţea de urşii sălbatici ai polului.

Simţeau şi ei că e străin în mijlocul lor, că vine din altă lume.

Era un musafir nepoftit.

Ce căuta aici?!

El lua viaţa în glumă. Sau cel puţin părea că o ia în glumă. Nu era un urs serios.

Răsărea de după o stâncă, în plin praznic. Ursul celălalt ridica botul mormăind, clătina capul, dezvelea colţii, gata să se năpustească. Pe urmă, când vedea tumbele, salturile mortale, salutul şi paşii de vals, se trăgea în patru labe de-a-ndărătelea, o croia la goană şi Fram se punea pe ospăţ.

Mereu nădăjduind că va da peste astfel de tovarăşi, călătorea întruna de pe o insulă pe alta, pe puntea de gheaţă ori pe sloiurile plutitoare. Pretutindeni aceleaşi întâmplări, aceleaşi primiri cu mormăit duşmănos şi cu rânjet de colţi.

Lumina începu să se împuţineze. Soarele cobora, uriaş şi roşu spre asfinţit.

Se apropia noaptea polară.

Noaptea cea lungă de câteva luni.

Fram îşi dură un adăpost de iarnă la marginea oceanului.

În amurgul tulbure şi vânăt, apa se slei şi prinse o coajă groasă. Nu se mai zăreau ochiuri limpezi de mare. Se întindea numai podişul nemărginit al banchizei, alb şi sticlos. Păsările albe îşi luaseră zborul spre ţinuturi mai blânde. Rândunelele polare, pescăruşii argintii, pescăruşii verzui, cufundarii şi

presurile de zăpadă treceau în stoluri grăbite spre sud.

Cerul rămăsese gol.

Apoi soarele scăpătă dincolo de zare.

Un timp mai stărui o geană trandafirie la marginea asfinţitului. Din ce în ce mai mică, din ce în ce mai slabă. Pe urmă, totul se cufundă într-un întuneric de nepătruns. Viscolul de miazănoapte prinse să chiuie, rostogolind valuri de nămeţi. Gheţurile banchizelor trosneau cu detunături de spaimă.

Iarna polară şi noaptea polară au pus stăpânire pe pământurile pustii şi pe apele îngheţate.

Cine-ar mai fi spus că undeva, departe, sunt oraşe luminoase şi calde, unde vuiesc tramvaiele şi forfoteşte mulţimea trecătorilor pe bulevarde? Cine-ar mai fi spus că acolo vântul mai flutură foaia unui afiş vechi, desprins de pe un zid, unde se zăreşte chipul lui Fram, ursul polar? Şi cine-ar mai fi spus că, într-un asemenea oraş de departe, un băieţaş, cu nasul cam cârn şi cu coatele amorţite pe masă, citeşte în ceasul acela, pe nerăsuflate, o carte despre expediţiile polare?

CAPITOLUL XII

PRIETENII LUI FRAM DIN ORAŞELE DE DEPARTE NU L-AU UITAT

Da, undeva, departe, în oraşul său, Petruş, băieţaşul cu ochi sclipitori şi cu nasul cam cârn, nu-l uitase pe Fram.

A auzit şi el că directorul Circului Struţki l-a trimis îndărăt, în gheţurile unde se născuse. Iar de-acolo, din oraşul unde vântul şi ploile n-au smuls încă toate afişele vechi de pe ziduri, Petruş îl urmăreşte în vremea aceasta cu gândul şi cu închipuirea.

Poate că nu l-au uitat nici alţi copii, din alte nenumărate târguri prin care a cutreierat Circul Struţki cu Arca lui Noe, plină de elefanţi, de tigri, de lei, de şerpi, de maimuţe! Poate că mai istorisesc şi acum hâtrele lui năzdrăvănii! Poate că un puştan mai mucalit încearcă şi acum să-l imite cum saluta, cum ştia să cânte din armonică şi cum poftea luptătorii în arenă, să-şi măsoare puterile cu dânsul, la trântă voinicească.

Dar Petruş nu se mărginise numai la asemenea şăgalnice amintiri. Pentru el amintirile nu erau numai prilej de ghiduşii şi de hazuri.

De dragul lui Fram se aşternuse în toată legea la citit felurite cărţi despre urşi albi şi despre expediţiile polare.

Sfârşea una şi începea alta. Pe urmă, se întorcea din nou la cele pe care le-a mai citit.

Iar a doua zi povestea cu mare aprindere prietenilor aceste peripeţii.

Fetiţa cu părul bălai şi cu ochii albaştri, nepoata fostului profesor, se ţinuse de cuvânt. Vorbise cu bunicul, luând povestea pe departe, cu mici şi nevinovate şiretlicuri.

— Bunicule, mai ţii minte pe băiatul de lângă noi, de la circ, din seara reprezentaţiei de adio?

— Ei? Ce-i cu dânsul?

— Grozav l-a mai amărât pe el tot ce s-a întâmplat atunci cu Fram!…

— Mi-a părut rău şi mie… Asta-i tot?

— Mai este ceva cu dânsul.

— Ce anume?

— Grozav îi mai place lui să citească istorii despre urşi albi şi despre călătoriile la poli…

— Foarte frumos pentru el. Am văzut eu că are o privire de băiat deştept.

— Da, dar nu are cărţi, bunicule!

Bunicul se prefăcuse a se mira, zâmbind pe sub mustăţile albe, fiindcă bănuia că nepoţica n-a adus ea vorba fără un anume rost.

— Cum asta, n-are cărţi? Şi mă întreb, de unde ştii mătăluţă că n-are cărţi?

— Mi-a spus el. Ne uitam amândoi la un afiş vechi al circului, cu desenul lui Fram… „Bietul Fram – zicea el – oare pe unde o mai fi acuma?“… Pe urmă, mi-a povestit cum n-are cărţi şi eu i-am făgăduit să-i capăt de la mata. Am făcut rău?

— Ai făcut bine. Foarte bine… Dar ştii cum îl cheamă?

— Petruş!

— Petruş şi mai cum?

— Petruş şi atâta! Mai mult nu mi-a spus.

— Măcar ştii unde stă?

— Nici asta nu ştiu… Ce nevoie e să ştiu?

— Ca să-i trimitem un răspuns, să vină şi să-şi ia cărţile.

— Vine el singur. I-am spus să vină mâine după-amiază. Am făcut rău?

— Ai făcut bine, foarte bine, şireato! Mă mir de ce mă mai întrebi?

— M-am temut să nu te superi, bunicule!

— Când m-am mai supărat eu, fiindcă vine cineva să-mi ceară cărţi?

Cu adevărat, multă lume din oraş se perinda prin casa lor să capete cărţi de citit. De data asta, fostului profesor îi făcuse mai mare plăcere, aflând că se găseşte un băiat dornic să cunoască viaţa urşilor albi şi toate peripeţiile expediţiilor polare.

Petruş s-a înfăţişat la uşă a doua zi. Şi fostul profesor, bătrânul pensionar, după ce a stat puţin de vorbă, îl îndemnă:

— Haidem sus, în bibliotecă, să alegem împreună ce-ţi doreşte inima…

Astfel a căpătat Petruş cele dintâi cărţi despre urşii albi şi despre expediţiile polare. Şi astfel, citind mereu, a ajuns un „adevărat specialist“, cum îl necăjeşte mai în glumă, mai în serios, Mihai Stoican, tatăl său, când îl zăreşte cu cartea în mână şi cu nasul în carte.

— Ei, Petruş, ai ajuns la pol sau încă nu?

— Mai am, tată, până s-ajung! Acum de-abia citesc însemnările lui Nansen…

— Bine, bine! Povesteşte-mi şi mie câte ceva, domnule specialist! îl îndemna adeseori Mihai Stoican.

Petruş n-aştepta să fie rugat de două ori. Era gata cu povestirile.

Într-adevăr, câte cărţi n-a citit şi câte peripeţii nu poate istorisi el acum? De câte ori nu vesteşte plin de îndârjită hotărâre că n-are să se lase până ce nu va ajunge şi el în gheţurile polare!

— Petruş, nu te culci? îl întreabă uneori mama.

— Încă puţin, mamă! Mai am de isprăvit un capitol.

— Vezi, ai grijă să stingi lampa!

— Nicio grijă, mamă…

După ce şi-a terminat lecţiile pe a doua zi, Petruş rămâne câteodată, până târziu, cu coatele amorţite pe masă, citind la lumina lămpii istoria expediţiilor polare din cele mai vechi timpuri. Uită atunci de joacă, de alte cărţi, uită chiar şi de paharul cu ceai care-l aşteaptă pe sobă. Tot ce e în jurul său parcă se depărtează şi se cufundă în zare, ca sloiurile care lunecă acolo, în mările reci, pe apele verzi.

Nu mai aude nici ploaia, nici vântul bătând în fereastră. Nu mai aude lătratul somnoros al lui Lăbuş, câinele din curte. Nici huruitul roţilor nu-l mai aude, când trece o birjă târzie în noapte, pe stradă.

El e cu gândul şi cu închipuirea dincolo de zidurile casei, dincolo de casele oraşului, dincolo de hotarele ţării, dincolo de munţi şi de mări.

Călătoreşte împreună cu expediţiile polare în ţinuturile gheţurilor veşnice. Tremură de ger cu eroii acelor fapte măreţe. Rabdă de foame cu dânşii, se târâie cu dânşii prin troiene şi prin vifore, orbit de talazurile ninsorii. Lăcrimează cu dânşii când au îngropat sub o lespede de sloiuri un tovarăş răpus de istoveală, de frig, de scorbut. Şi, odată cu dânşii, scoate un chiot de bucurie când, biruind toate vrăjmăşiile, au ajuns la un liman, la un ţărm necunoscut, ca să înfigă steagul pe creasta unei stânci ori în mijlocul unei banchize, unde nu mai călcase picior omenesc.

Deasupra mesei de lucru se află bătute în perete două hărţi alăturate.

Le-a mărit cu mâna lui, după hărţile din cărţi şi din atlase.

Una înfăţişează Oceanul Îngheţat de Nord, cu toate mările, ţărmurile şi ostroavele de-acolo. Cealaltă, Oceanul Îngheţat de la Polul Sud.

Se pot desluşi pe acele hărţi numiri ciudate de fluvii, de insule, de mări, de golfuri, de strâmtori, de canale: Obi, Ienisei, Lena, Noua Zemlie, Marea lui Cara, Spitzberg, Groenlanda, Marea lui Nordenschiold, Marea lui Baffin, Strâmtoarea lui Behring, Baia lui Hudson… Şi dincolo, pe cealaltă

hartă a Oceanului Îngheţat de Sud: Marea lui Ross, Marea Barieră de Gheaţă, Strâmtoarea lui Drake, Ţărmul lui Charcot, Capul Horn… Pe-o hartă stă scris, la mijloc: *Polul Nord* (6 aprilie 1909). Pe cealaltă hartă: *Polul Sud* (14 decembrie 1911).

Altora ce-ar putea să le spună aceste hărţi, cu semnele şi cu numirile lor? S-ar uita înălţând din sprâncene şi strângând din umeri. Sunt locuri atât de departe şi numiri atât de străine!

Dar lui Petruş toate îi povestesc întâmplări pline de suferinţă, de avântare şi de măreţie. Toate îi povestesc despre o biruinţă a voinţei omeneşti în luptă cu vrăjmăşiile naturii, cu pustiurile de gheaţă, cu necunoscutul, cu frigul, cu foamea, cu furtunile, cu năprasnica dezlănţuire a viscolelor.

Acum cunoaşte şi el adevărata istorie a lui *Fram*, celălalt Fram, vestitul vas cu care a străbătut Nansen oceanul şi mările de la Polul Nord şi cu care Roald Amundsen a plecat să descopere Polul Sud.

Niciun loc de pe cele două hărţi, niciun nume nu mai înseamnă acum o taină pentru dânsul.

A citit mai întâi peripeţiile povestite pe scurt de alţii. Pe urmă, după un an, fostul profesor i-a dat să citească în nişte cărţi groase chiar însemnările scrise zi de zi, acolo, la faţa locului, de Nansen şi mai apoi de Amundsen, în cabina vasului *Fram*, sau în colibele de gheaţă, pe banchiză, la un ger de 40° sub zero.

E o mare tăcere. Nu mai suflă nici vântul afară. În casă, toţi dorm. Se aude doar un greier, ţârâind mărunt în liniştea nopţii: ţiric-ţiric! ţiric-ţiric!…

Petruş, cu fruntea sprijinită în palmă, citeşte însemnările lui Nansen, iar gândul şi închipuirea îl duc la mii şi mii de kilometri departe de oraşul lor, în gheţurile pustiurilor polare.

5 decembrie 1893. Temperatura cea mai scăzută de azi e –35°7’. Suntem la 78° 50’, cu 6 mile mai spre nord decât în ziua de 2 a lunii. După-amiază, măreaţa auroră boreală; cerul e luminat de o arcadă de flăcări de la răsărit la apus. Ceva mai târziu, timpul se face urât: se vede numai o singură stea, steaua patriei. Cât de mult iubesc acest punctişor luminos! Ori de câte ori mă urc pe punte caut această stea şi o văd întotdeauna acolo în nepăsarea-i radioasă. Ea mi se pare ocrotitoarea noastră.

8 decembrie. De la 7 la 8 dimineaţa o nouă apăsare a gheţurilor în pereţii vasului nostru, *Fram*. După-amiază desenam în cabină, când, deodată, aud tocmai deasupra capului o ciocnire furioasă, urmată de un pârâit groaznic, ca şi cum sloiuri mari de gheaţă ar cădea de pe catarge pe punte. Cât ai clipi din ochi suntem toţi în picioare… Nu se aude nicio trosnitură a corăbiei. *Fram* n-a suferit, prin urmare, stricăciuni. Afară e un frig afurisit, aşa că cel mai bun

lucru e să ne întoarcem la cabine.

La 6 seara, o nouă apăsare de douăzeci de minute. Banchiza pârâie şi trosneşte în partea de dinapoi a vasului: zgomotul e aşa de mare, încât orice convorbire e cu neputinţă, afară numai dacă nu urlăm, să ne spargem urechile. În timpul acestui tărăboi îndrăcit, orga cântă melodia lui Kjerulf: „Cântecul privighetorilor nu mă lasă să dorm“.

13 decembrie… De aseară câinii latră furioşi, fără o clipă de încetare. De mai multe ori străjile au cercetat şi au explorat împrejurimile. În ciuda tuturor cercetărilor e cu neputinţă de aflat pricina acestei furii a câinilor. Azi-dimineaţă descoperim că lipsesc trei câini. După-masă, Mogsrad şi Peter se duc să cerceteze zăpada împrejurul corăbiei, nădăjduind să descopere urmele fugarilor.

— Aţi face bine să vă luaţi o puşcă! le spune Iacobsen.

— O! N-avem nevoie! răspunde Peter.

În josul scării sunt urme de urs şi dâre de sânge. Cu toate acestea, veselii noştri tovarăşi o iau pe sloiuri, prin bezna nepătrunsă, urmaţi de toată droaia de câini şi purtând numai un felinar, să-i lumineze.

Cam la câteva sute de paşi de corabie răsare deodată, din întuneric o namilă de urs. La ivirea lui, oamenii noştri o pornesc în galop spre bord.

Mogsrad, încălţat cu pantofi uşori, scapă repede; dar Peter, în cizmele lui greoaie cu tălpi de lemn, nu înaintează decât foarte anevoie.

Zadarnic aleargă omul nostru. Cu neputinţă să mai zărească înaintea ochilor, prin beznă, unde se află corabia. În zăpăceala goanei, nenorocitul rătăcise drumul! Din fericire, ursul nu-l mai urmăreşte. Iată-l deci scăpat de o grijă, când la doi paşi Peter alunecă şi se rostogoleşte în mijlocul zgrunţurilor de gheaţă.

Ajunge, în sfârşit, pe gheaţa netedă care înconjoară nava. Câţiva paşi şi a scăpat…

Dar deodată ceva se mişcă foarte aproape de dânsul. Peter crede că e un câine. Înainte însă de a-şi da bine seama ce se întâmplă, ursul se repede la dânsul şi-l muşcă. Atunci omul nostru pune mâna pe felinar şi loveşte cu atâta furie în botul fiarei, încât sticla se sparge cu zgomot în mii de bucăţi.

Fiara, înspăimântată, se dă înapoi. Folosindu-se de asta, prietenul Peter are răgaz să se repeadă pe bord.

La ştirea acestui atac, sărim şi ne luăm puştile noastre. După câteva minute ursul zăcea mort.

Apoi plecăm în căutarea câinilor care ne lipseau la număr şi descoperim în curând cadavrele lor sfâşiate. Fără să deştepte atenţia noastră, ursul izbutise să se caţere pe scară până la bord, să înhaţe câinii care i-au căzut

la îndemână şi să coboare, apoi, tot atât de liniştit precum venise.

Noroc că Kvik, căţeaua, a fătat doisprezece căţei chiar astăzi. E o preţioasă rezervă pentru ceata noastră de câini, micşorată acum numai la douăzeci şi şase de animale.

Petruş a întors foaie după foaie. Din data însemnărilor lui Nansen se vede că a trecut de la întâmplarea de atunci un an şi mai bine. Împreună cu un singur tovarăş, Iohansen, a părăsit nava *Fram*, înţepenită între sloiuri de gheaţă, şi au pornit amândoi cu sănii şi câini să caute drumul spre Polul Nord de-a curmezişul banchizei. Proviziile s-au împuţinat. Bărcile de piele, construite după modelul eschimoşilor şi numite *caiacuri*, sau stricat nu o dată, şi mereu aveau nevoie de reparaţii.

Dar amândoi merg înainte, tot înainte, şi Nansen îşi înscrie în fiecare zi însemnările sale în carnet:

14 iunie 1895. Sunt trei luni de când am părăsit nava noastră, *Fram*; se împlineşte tocmai un sfert de an. De atunci rătăcim pe banchiza polară.

Când se vor sfârşi oare păţaniile noastre? Nimeni nu ştie…

15 iunie… Situaţia ajunge disperată. Cu neputinţă să înaintezi pe această zăpadă umedă şi pe această gheaţă plină de piedici. Poate că va trebui să ucidem pe cei din urmă câini, spre a ne hrăni cu carnea lor şi să ne urmăm apoi calea, trăgând săniile singuri.

19 iunie… După o cină foarte pe sponci ca şi prânzul – 54 grame pâine de gluten şi 27 grame de unt – ne culcăm. Cine doarme prânzeşte! Acum e vorba să ne prelungim viaţa cât se poate mai mult, fără să mâncăm. Situaţia ajunge din ce în ce mai grea: niciun vânat, nu mai avem merinde.

Toată noaptea îmi frământ cugetul, pentru a găsi un mijloc ca să scăpăm din această situaţie. Fără îndoială însă că scăparea va veni!…

20 iunie… După mai multe ceasuri de mers, drumul ne este închis de o mare întindere de apă. Ca să trecem dincolo, trebuie să întrebuinţăm bărcile, căci n-avem încotro.

Punem caiacele pe apă, le alipim unul de altul cu ajutorul schiurilor, aşa ca să alcătuiască o punte, şi urcăm deasupra săniile cu toată încărcătura lor.

Apoi lăsăm câinii, câţi ne-au mai rămas, să urce şi ei.

În timpul acestor pregătiri, o focă începu să plutească în jurul nostru. O aştept, ca să-mi cadă mai bine în bătaia puştii. Am păţit tocmai cum s-a întâmplat cu pasărea din fabulă. Când am fost gata, ia vânatul de unde nu-i!…

În sfârşit, pornim pe apă.

7 iulie… Acum nu ne-au mai rămas decât doi câini. De pe banchiza plutitoare unde am ajuns, îndată ce se luminează zarea spre sud, ne grăbim spre un sloi înalt ca spre un turn de pândă, mereu cu nădejdea că vom zări uscatul. Pretutindeni însă aceeaşi zare albă!…

10 iulie… Am ajuns din ce în ce mai nepăsător la toate. N-aşteptăm decât un singur lucru, spargerea gheţurilor – şi ea nu mai vine. Ce voi mai scrie oare în carnetul meu? Mereu acelaşi lucru…

În timpul mesei, unul dintre câini, Caifas, începe să latre. Abia scot capul din cort şi zăresc un urs.

Pun mâna de zor pe puşcă, şi când fiara mă priveşte tulburată, îi trimit un glonţ în frunte. Ursul se clatină. Deşi lovit de moarte, mai poate să fugă târâş-grăpiş.

Înainte de a apuca să găsesc alt cartuş în buzunarul meu plin de mărunţişuri, fiara a ajuns în mijlocul ridicăturilor creţe de sloiuri. Nu mai e vreme să şovăi. Nu pot lăsa să-mi scape un astfel de vânat, care înseamnă hrana şi salvarea noastră. Încep s-o urmăresc în goană. La câţiva paşi, doi pui drăguţi de urs, stând pe labele de dindărăt, aşteaptă îngrijoraţi întoarcerea mamei lor. Aşadar, ursul rănit era o ursoaică!

La ivirea mea, toată ceata o ia la fugă. Atunci începe o goană nebună. Nicio piedică nu ne opreşte, nici movilele de gheaţă, nici crăpăturile; ne suim pe crestele învălurate, sărim peste punţile de gheaţă… Deşi ursoaica greu rănită abia îşi târâia picioarele, o urmăresc anevoie. Abia mă pot ţine după dânsa.

În dragostea lor pentru mamă, puii se învârtesc în preajma ursoaicei şi aleargă înainte, parcă ar voi să-i arate calea şi s-o îmbărbăteze…

2 august… Fără îndoială că niciodată nu vom scăpa de păţaniile noastre. De-abia biruim un necaz şi dăm peste altul.

4 august… După un drum îngrozitor, dăm de-un canal pe care ne pregătim să-l trecem în caiac. Am curăţit malul de zăpadă şi îmi urc sania în caiac. Pe când o ţin să nu lunece, aud deodată o suflare puternică la spatele meu, apoi strigătul lui Johansen, care se întorsese să-şi ia şi el sania.

— Apucă repede puşca! strigă el.

Mă răsucesc pe loc şi ce văd?

Pe Johansen răsturnat, apărându-se cu mare greutate de o namilă de urs. Voind să apuc puşca din cutia care se afla în partea de dinainte a luntrei mele, caiacul îmi scapă din mână şi lunecă în apă. Întâi îmi trece prin gând să sar în luntre şi să împuşc ursul de acolo. Dar îmi dau seama îndată cât de greu va fi să ochesc bine fiara. Scot în grabă caiacul la mal, ca să-mi iau arma; cu

gândul numai la treaba asta, n-am vreme să mă uit împrejurul meu.

— Grăbeşte-te, dacă vrei s-ajungi la timp! Şi mai ales, ocheşte bine!… îmi strigă din nou bietul Johansen.

În sfârşit, am arma în mână. Ursul e la doi metri de mine, gata să-l sfâşie pe Caifas. Ochesc cu luare-aminte, cum îmi spusese Johansen, şi-i trimit un glonţ după ureche.

Uriaşa fiară cade îndată moartă între noi doi…

31 decembrie… S-a sfârşit acest an ciudat. La urma urmelor, n-a fost atât de rău.

Colo, în ţară, dangătul vesel al clopotelor vesteşte sfârşitul anului vechi. Aici, niciun alt zgomot decât urletul vântului pe gheaţă.

Nori groşi de zăpadă se rostogolesc bezmetic pe munţii de gheaţă şi pe banchiza fiordului, iar prin pulberea albă alunecă luna plină, fără să-i pese că timpul trece mereu. Nepăsătoare îşi urmează drumul ei tăcut, nesinchisindu-se de suferinţele oamenilor.

Suntem izolaţi în mijlocul îngrozitorului pustiu de gheaţă, pierduţi la mii de kilometri de fiinţele care ne sunt scumpe, şi gândul nostru zboară mereu spre ţara iubită.

O foaie a veşniciei s-a împlinit, alta nouă se deschide. Ce va cuprinde ea oare?

1 ianuarie 1896. Termometrul la 41,5 sub zero. Un ger îngrozitor. Iarna asta n-a fost încă niciodată aşa de frig. L-am simţit rău de tot, mai ales ieri, când mi-au îngheţat vârfurile tuturor degetelor.

8 ianuarie… Vifor înspăimântător… Cum scoatem capul din colibă, avem senzaţia că vântul turbat ne smulge, să ne arunce cine ştie unde… La picioare ne e grozav de frig. Ceasuri întregi le lovim zadarnic unul de altul, fără să le putem încălzi.

Nu, nu voi uita niciodată aceste nopţi cumplite! Şi în mijlocul acestor suferinţi, gândurile zboară mereu către ţară, spre ai noştri!

Timpul trece mereu… Liv, fetiţa mea, împlineşte astăzi trei ani. Trebuie să fie mare acum. Sărmană copilă! Nu-l vei pierde pe tatăl tău. Nădăjduiesc că la viitoarea aniversare ne vom afla împreună! Ah! Cât de buni prieteni vom fi! Îţi voi povesti despre urşi, despre morse şi vulpi şi despre toate fiarele ciudate care locuiesc prin aceste ţinuturi neumblate de om.

1 februarie… Curioasă viaţă ducem în această văgăună de gheaţă în noaptea polară! De-am avea cel puţin o carte!… Tabelele de navigaţie şi calendarul le-am citit şi le-am răscitit de atâtea ori, încât le ştiu pe dinafară.

Oricum, vederea acestor slove tipărite e pentru noi o mângâiere: acesta e şubredul fir care ne mai leagă de civilizaţie.

16 mai… Iarăşi urşi. O mamă cu puiul ei. Avem însă acum destule merinde din alt vânat, încât e de prisos să ucidem aceste animale. Dar socotim că nu strică să ne apropiem, să le observăm mişcările şi în acelaşi timp să băgăm puţină spaimă în ei, ca să ne lase noaptea în pace.

La ivirea noastră, mama începe să mormăie şi bate de îndată în retragere, împingându-şi puiul înainte. Din când în când se opreşte şi se întoarce să vadă ce facem.

Odată ajunşi pe ţărmul fiordului, familia o porneşte binişor printre sloiurile de gheaţă; mama înainte, croind calea odraslei. Între timp m-am apropiat la câţiva paşi de mica lor trupă, ajungându-i din urmă.

Ursoaica se îndreaptă îndată spre mine foarte ameninţătoare. Se apropie mult. Mormăie cu străşnicie şi nu se retrage decât după ce se încredinţează că puiul a mai înaintat puţin. Pornesc repede spre el şi ajung puiul de urs, făcând câţiva paşi largi.

Atunci mama începe din nou aceeaşi manevră, ca să-şi ocrotească puiul şi să-i asigure retragerea. E vădit că ar avea o poftă grozavă să se năpustească asupra mea şi să mă sfâşie. Dar înainte de toate se gândeşte la siguranţa puiului şi se depărtează îndată ce odrasla a mai câştigat puţin teren. Ajungând pe gheţar, mama trece înainte, ca să-i arate drumul. Sărmanul pui nu poate umbla destul de repede pe zăpadă; ursoaica îl împinge înainte, supraveghind mereu paşii şi mişcările mele.

Dragostea aceasta de mamă e într-adevăr înduioşătoare…

Înălţând ochii de pe foile cărţii, Petruş priveşte la harta Oceanului Îngheţat de Nord, bătută în perete. Încearcă să găsească acolo locul unde se afla Nansen când îşi scria acele însemnări în carnet.

E târziu. Dar nu simte nicio oboseală. Nu-l biruie somnul. Se apropie de sfârşitul însemnărilor. Le cunoaşte. Le-a mai citit o dată. Şi totuşi nu se îndură să se ducă la culcare, până ce n-a mai străbătut din nou cu ochii paginile cele din urmă.

Aşa cum l-au însufleţit pe Nansen peripeţiile pe care le trăia când îşi scria însemnările, tot aşa îl însufleţesc acum şi pe el. Le simte. Le trăieşte. Toate îi dovedesc că răbdarea şi voinţa omenească sunt mai tari decât cele mai înverşunate vrăjmăşii ale naturii.

Nici frigul, nici viforele, nici foamea nu pot birui omul.

El e mai tare. Destul să voiască a lupta. Destul să chibzuiască. Destul să nu-şi piardă niciodată nici cumpătul, nici încrederea în puterile sale.

Petruş a plecat ochii pe foile cărţii şi citeşte mai departe cele din urmă

pagini din însemnările lui Nansen.

12 iunie… Plecăm la patru dimineaţa cu pânzele ridicate pe sănii. Gerul din noaptea trecută a întărit zăpada, aşa că, mânaţi de vânt pe zăpadă, cu pânzele întinse, ca bărcile pe apă, nădăjduim să înaintăm repede şi uşor…

Culoarea mohorâtă a cerului dovedeşte existenţa unei ape libere la sud. Şi, spre marea noastră bucurie, auzim vuietul valurilor furioase. Ne oprim la şase dimineaţa…

Iată-ne încă o dată în faţa mării libere şi însufleţite! Ce bucurie să auzi cunoscutul ei muget, după ce-ai văzut-o atâta timp încremenită sub o grea carapace sticloasă!

Caiacele sunt puse pe apă, lipite bord la bord, pânzele înălţate… Apoi, la drum!…

Spre seară, debarcăm pe marginea gheţii de la coastă, pentru a ne dezmorţi puţin picioarele, după această lungă călătorie în caiac.

Ne plimbăm în lung şi în larg pe lângă caiace. Vântul de mare s-a potolit şi pare că se îndreaptă din ce în ce mai mult către apus. Putea-vom oare să ne urmăm plutirea pe acest vânt? Ca să ne încredinţăm mai bine, ne urcăm pe un munte de gheaţă din apropiere.

Pe când cercetez zarea, Johansen strigă deodată:

— Au lunecat caiacele în apă!…

Alergăm într-un suflet spre ţărm. Luntrele au şi ajuns departe de mal şi plutesc repede spre largul mării. Funia cu care erau legate se rupsese.

— Ţine ceasornicul! îi spun lui Johansen.

Şi într-o clipă îmi scot veşmintele care m-ar putea stingheri şi m-ar împiedica să înot mai uşor. Nu îndrăznesc însă să-mi lepăd toate hainele de teama cârceilor. Şi dintr-o săritură sunt în apă.

Vântul sufla dinspre uscat şi mâna repede caiacele spre largul mării. Apa era îngheţată, veşmintele îmi împiedicau mişcările, iar bărcile se depărtau mereu.

Departe de a câştiga teren, mai pierdeam încă. Mi se părea aproape cu neputinţă să le pot prinde.

Dar cu ele se ducea orice nădejde de mântuire, se ducea tot ce-aveam. Nu mai rămăsese asupra noastră nici măcar un cuţit. Rezultatul era acelaşi: fie că mă înecam, fie că mă întorceam pe ţărm fără caiace, totuna. Moartea pentru amândoi.

Încăpăţânându-mă, deci, fac o sforţare cumplită. Numai cu acest preţ mai puteam avea o mântuire. Când ostenesc, înot pe spate. În această poziţie îl zăresc pe Johansen zbuciumându-se nerăbdător pe gheaţă. Bietul prieten nu mai poate sta locului: starea lui e îngrozitoare, căci pe de o parte se vedea

osândit la neputinţă să-mi vină într-ajutor, şi pe de altă parte nu se arăta nicio nădejde să mă vadă izbutind. A se arunca şi el în apă era cu totul de prisos. Mai târziu îmi povesti că această cumplită aşteptare fusese clipa cea mai chinuitoare din viaţa lui.

Când m-am întors de pe spate cu faţa spre apă, văzui că eram aproape de caiace. Asta m-a îmbărbătat să înot cu mai aprigă îndârjire. Simţeam însă că picioarele îmi amorţesc; în curând va fi cu neputinţă să le mai mişc…

Acum distanţa s-a micşorat. Dacă o mai duc câteva clipe, suntem scăpaţi. Înainte deci!… Mă apropii din ce în ce mai mult. Încă o sforţare şi voi fi în una din bărci!

În sfârşit! Pun mâna pe schiul care era la partea dindărăt a bărcilor şi ajung lângă ele. Suntem scăpaţi! Încerc să mă caţăr pe bord, dar trupul meu rebegit de frig nu vrea să mă slujească. O clipă crezui că am ajuns prea târziu: atingeam ţelul, fără să pot pune mâna pe el.

După această clipă de cumplită îndoială, izbutesc însă să pun un picior pe sania de pe punte şi cu ajutorul acestui punct de reazem mă învrednicesc să mă caţăr deasupra. Iau îndată lopata. Însă tot trupul îmi înţepenise aşa de tare, încât abia îl mai puteam mişca.

Nu era uşor să vâslesc singur aceste două bărci. Trebuia să mă sucesc şi să mă întorc mereu în cele două luntre, pentru a da lovituri de lopeţi, când la dreapta, când la stânga. Fără îndoială că dacă aş fi putut despărţi caiacele vâslind din unul şi remorcându-l pe celălalt manevra ar fi fost mai uşoară. În starea mea însă asemenea încercare ar fi fost cu neputinţă: înainte de a sfârşi să despart şi să leg apoi bărcile una de alta, aş fi căzut înţepenit de ger. Pe când aşa, a vâsli mereu era cel mai bun mijloc să mă încălzesc.

Tot trupul îmi era amorţit. Când sufla vântul de pe mare, aveam impresia că mă împunge cu suliţi, clănţăneam din dinţi, dârdâiam din tot trupul, eram cu desăvârşire îngheţat. Şi cu toate acestea mă înverşunam să mânuiesc lopata şi izbuteam.

Deodată zăresc în partea de dinainte a caiacului doi pescăruşi pitici. Un astfel de vânat era prea ispititor. Iau puşca, şi dintr-o singură lovitură ucid amândouă păsările.

Johansen mi-a istorisit mai târziu ce spaimă a tras la auzul detunăturii. Crezuse că mi s-a întâmplat o nenorocire şi nu putea pricepe ce fac. Iar când m-a văzut apoi vâslind şi ridicând în sus cele două păsări împuşcate îşi închipui că poate am înnebunit.

Am ajuns în sfârşit la ţărm, dar curentul mă târâse departe de locul unde plecasem. Mergând pe marginea banchizei s-a apropiat şi Johansen întru întâmpinarea mea.

Sunt istovit. Cu chiu cu vai, abia mă pot târî şi abia pot sta în picioare.

În vreme ce clănţăn din măsele, Johansen mă dezbracă, mă culcă şi mă acoperă cu tot ce poate găsi în juru-i… Eu clănţăn mereu. Pe când Johansen înalţă cortul şi frige cei doi pescăruşi, adorm. Când m-am deşteptat, mâncarea era gata. O straşnică supă fierbinte şi o minunată friptură au şters cele din urmă semne ale acestei cumplite aventuri, ca şi cum nici n-ar fi fost…

15 iunie… Pornim la unu dimineaţa. Timpul e cât se poate de liniştit. Marea mişună de morse…

Înaintăm repede de-a lungul coastei. Din nefericire, o ceaţă groasă ne ascunde orice vedere şi ne împiedică să recunoaştem topografia locului… O morsă se iveşte tocmai în faţa noastră. Johansen, care vâsleşte înainte, pe caiacul său, caută adăpost după un sloi plutitor între două ape.

Vreau să-i urmez pilda, când monstrul marin se repede asupra caiacului meu, înverşunându-se să-l răstoarne cu colţii. Îi dau o puternică lovitură în cap. Fiara se întoarce şi iar vrea să mă răstoarne. Atunci pun mâna pe puşcă, dar morsa dispare.

Şi tocmai când mă bucuram că am scăpat de primejdie, deodată îmi simt picioarele scăldate în apă. Morsa crăpase fundul caiacului cu colţii şi apa pătrundea în valuri. Abia am timpul să sar pe-o stâncă plutitoare de gheaţă şi barca se răstoarnă. Izbutesc totuşi s-o trag pe sloi cu ajutorul lui Johansen.

Toată averea mea pluteşte înăuntrul luntrei scăldată în apă. Poate că s-au pierdut şi preţioasele noastre plăci fotografice.

Spărtura e lungă de şase metri, şi nu-i glumă o asemenea reparaţie, mai ales cu sculele reduse pe care le avem noi.

17 iunie… Trecuse de mult ora 12, când m-am sculat să pregătesc dejunul. Mă duc să aduc apă, pentru supă, fac focul în maşina de gătit, tai carnea, pun popota în acţiune.

Apoi mă urc pe un pisc de gheaţă vecin, pentru a cerceta împrejurimile.

Un vânt slab aduce de pe pământul din apropiere ciripitul păsărilor care-şi au cuiburile în munţi. Ascult acest sunet. Urmăresc cu ochii stolurile de pescăruşi zburând deasupra capului meu, contemplu această linie a ţărmului alb, pătat de stânci negre.

Deodată mi se pare că aud lătrături. Tresar! Trag cu urechea. Apoi nu mai aud nimic… nimic, decât păsările gureşe. Dar nu; iarăşi aud lătrături. Nu mai încape nicio îndoială…

Atunci îmi aduc aminte că am auzit ieri două detunături care păreau să fie focuri de puşcă, dar le-am socotit apoi vuiete pricinuite de contractarea gheţii.

Îi strig de îndată lui Johansen că am auzit câinii în această parte a

uscatului.

— Câini?… repetă el maşinal, încă buimac de somn. Câini?

Se scoală îndată ca să se ducă la pândă.

Tovarăşul meu nu vrea să mă creadă cu niciun preţ. A auzit şi el ceva semănând a lătrat de câini, dar totul era acoperit de larma păsărilor. După părerea lui era vădit că mă înşală auzul. Eu însă rămân încredinţat că nu mă înşel.

Luând dejunul în grabă, ne pierdem în tot soiul de presupuneri. Se află vreo expediţie prin aceste părţi? Şi dacă-i aşa, să fie oare englezi sau compatrioţi? Dacă e vorba cumva despre misiunea engleză care se pregătea la plecarea noastră să exploreze pământul Franz-Iosef, atunci ce vom face?

— E foarte simplu! răspunse Johansen. Vom petrece cu dânşii o zi–două, apoi ne vom îndrepta spre Spitzberg. Altfel, cine ştie când vom mai ajunge acasă!…

În privinţa asta suntem deplin înţeleşi. După ce vom împrumuta de la englezi proviziile de care ducem atâta lipsă, ne vom urma calea.

Odată masa sfârşită, plec în recunoaştere, lăsând caiacele în paza lui Johansen.

Acum nu mai aud decât ciripitul păsărilor şi ţipetele ascuţite ale pescăruşilor pitici. Poate că Johansen are dreptate. Poate că m-am înşelat.

Deodată descopăr urme pe zăpadă. Urmele sunt prea mari, ca să fie de vulpe. Aşadar, au umblat câini pe aici, la câteva sute de metri de popasul nostru. Cum de n-au lătrat? Cum se face că nu i-am văzut? Poate că sunt tot numai urme de vulpi…

Capul mi-e plin de gânduri amestecate ciudat, şi pe rând trec de la îndoială la siguranţă. Truda noastră peste puterile omeneşti, toate suferinţele, toate lipsurile îndurate se vor sfârşi oare acum? Mi se pare aproape de necrezut. Şi totuşi s-ar putea să fie şi aşa.

Aud un lătrat mult mai lămurit şi, pretutindeni, de jur împrejur, văd urme care nu pot fi decât de câini. Apoi nimic altceva decât vuietul stolurilor înaripate, îndoiala mă cuprinde iarăşi. Poate că visez?

Dar nu! Acestea sunt urme adevărate, pe zăpadă adevărată. Le văd. Le ating…

Dacă într-adevăr o expediţie s-a aşezat prin acest loc unde am ajuns noi de ieri, atunci nu suntem în ţara Gilielor sau pe un uscat nou, aşa cum credeam eu. Atunci ne aflăm, aşa cum bănuiam acum câteva zile, pe coasta meridională a pământului Franz-Iosef.

Sosisem în sfârşit de pe banchiză pe uscat şi deodată mi se pare că aud sunetul unui glas.

Cel dintâi glas străin după trei ani de zile! Inima îmi bate să se rupă.

Mă caţăr pe o stâncă, strigând din toată puterea plămânilor. Acest glas necunoscut, în mijlocul pustiului îngheţat, îmi aduce un mesaj de viaţă şi o salutare a pământurilor de departe, poate din patrie.

Nu după mult, aud un glas nou. În mijlocul piscurilor albe de gheaţă zăresc o formă neagră. Un câine. Apoi altă formă neagră. Un om. Un om!

Să fie oare Jackson, sau unul dintre tovarăşii lui, ori un compatriot? Mergem unul întru întâmpinarea celuilalt. Agit cuşma în aer. Face şi el la fel. Îl aud vorbind cu un câine. Nu e un norvegian. Înaintez şi-mi pare că recunosc pe şeful unei expediţii străine, pe care l-am mai întâlnit o dată înaintea plecării mele.

Salut şi ne strângem mâinile.

Deasupra noastră se întinde un tavan de ceaţă, dedesubt, banchiza noduroasă şi grunzuroasă; de jur împrejur, o dungă îngustă de uscat, acoperită pe de-a-ntregul cu gheaţă şi cu zăpadă. De o parte un explorator foarte elegant, care nu pare că s-a aventurat prea departe în pustietăţile cele primejdioase, un domn cu cizme lungi de cauciuc, sclivisit, răspândind un foarte plăcut miros de săpun la care se dovedesc foarte sensibile simţirile pătrunzătoare ale unui primitiv ca mine; de altă parte, un sălbatic în zdrenţe, cu păr lung şi cu barba deasă, neîngrijit cu totul, acoperit de murdărie şi de funinginea lămpilor de seu. Sub această înfăţişare nu m-ar fi cunoscut nici dracul.

— Sunt foarte fericit de întâlnire! îmi spune străinul.

— Mulţumesc. Şi eu la fel…

— Ai o corabie pe-aici?

— Nu. Vaporul meu nu e aici.

— Câţi inşi sunteţi?

— Am un tovarăş, care a rămas pe marginea gheţii.

Vorbind aşa, ne îndreptăm spre coastă. Deodată, străinul se opreşte, se uită la mine şi exclamă:

— Dumneata nu eşti Nansen cumva?

— Ba da!

— Pe dumnezeul meu! Ce bine-mi pare că te văd!

Şi-mi strânge mâinile cu căldură, zâmbindu-mi prieteneşte.

— De unde vii? mă întrebă el.

— Am părăsit nava noastră, *Fram*, la 84° latitudine nordică, după o plutire de doi ani în voia vântului şi a curenţilor; apoi, împreună cu tovarăşul meu, am atins 86° 13’! De acolo, am ajuns pe pământul Franz-Iosef, unde am iernat. Acum mergem spre Spitzberg…

— Sunt fericit de izbânda dumitale. Aţi făcut o călătorie strălucită şi sunt încântat că am norocul să fiu cel dintâi care să te felicit!

Străinul îmi ia mâinile din nou şi mi le strânge călduros. În căldura acestei strângeri, simt ceva mai mult decât o simplă formă de politeţe. Îmi oferă găzduire în tabăra lui şi-mi aduce la cunoştinţă că aşteaptă din zi în zi sosirea unei corăbii trimise să-i aducă provizii pentru expediţie. De îndată ce-mi vine rândul să pot vorbi şi eu, îi cer ştiri despre ai mei. Când a plecat dânsul, acum doi ani, soţia şi copila mea erau pe deplin sănătoase. Apoi îl întreb de Norvegia, de patria dragă…

Pentru a-l înştiinţa pe Johansen, tragem câte două focuri de puşcă.

În curând întâlnim mai mulţi membri ai expediţiei. După ce sunt recomandat, încep felicitări. Mai departe întâlnim alţi membri, savanţi, botanişti… Botanistul Fischer îmi spune că îndată ce a zărit un străin pe banchiză, i-a trecut prin gând că acela nu puteam fi decât eu. Apoi a crezut că se înşelase, când, în locul chipului pe care se aştepta să-l recunoască, s-a pomenit în faţa unui bărbat cu părul şi cu barba de culoarea tăciunelui. După ce s-au adunat, şeful expediţiei străine îi vesti că am ajuns la 86° 13'!

Trei urale puternice întâmpinară această ştire…

Tot vorbind, am ajuns la aşezarea misiunii, o clădire după modelul rusesc, numai din lemn.

Intrăm în acest cuib cald, pierdut în mijlocul acestei singurătăţi friguroase. Tavanul şi zidurile sunt acoperite cu postav verde. Pe pereţi, fotografii şi gravuri. Etajere încărcate de cărţi şi de instrumente. Haine şi încălţăminte întinse la uscat. În mijloc e o sobă în care arde un foc prietenos. Mă cuprinde o nespusă pace şi bucurie, când mă văd în mijlocul acestor lucruri ciudate pentru noi. Toată răspunderea şi neliniştea care mă apăsau de trei ani încoace au pierit deodată. Acum sunt într-un adăpost sigur în mijlocul banchizei. Chinuitoarele aşteptări ale acestor ani de luptă pier în faţa soarelui care se înalţă într-o auroră strălucitoare. Datoria mea e împlinită, însărcinarea – sfârşită.

Acum n-am altceva de făcut decât să mă odihnesc şi să aştept sosirea corăbiei care să mă ducă în patrie.

Jackson îmi predă o cutioară pecetluită cu grijă. Cutia cuprinde scrisori din Norvegia. Le luase la noroc, cu gândul să mi le înmâneze, dacă întâmplarea va face să ne întâlnim. Şi iată că mă bucuram de acest noroc. Deschizând cutia, îmi tremură mâinile şi inima îmi bate să se rupă. Toate nu-mi aduc decât veşti bune.

Pe masă mi se întind toate cele de trebuinţă ca să prânzim: pâine, unt, lapte, zahăr, cafea. Tot lucruri al căror gust nu-l mai ştiam de un an şi mai bine.

Dar cel mai mare bun al vieţii civilizate nu-l cunoşteam decât după ce am aruncat zdrenţele şi ne-am îmbăiat. Stratul de murdărie care ne acoperea e

atât de gros, încât nu scăpăm de el decât după nenumărate spălaturi. Şi după ce-am îmbrăcat haine curate şi moi, după ce ne-am ras barba şi ne-am tuns părul lung şi încâlcit, transformarea noastră din sălbatici în oameni civilizaţi e deplină. Ea s-a făcut mai repede decât cealaltă prefacere şi adaptare în sens invers, pe care am suferit-o cu începere de acum optsprezece luni, de când călătorim numai noi doi, Johansen şi cu mine, singuri, în pustiurile de gheaţă.

Trăim în linişte şi pace, aşteptând corabia care să ne repatrieze. Îmi verific toate observaţiile ştiinţifice, culese în timpul îndelungat al călătoriei noastre, cu oamenii de ştiinţă ai expediţiei.

26 iulie… În sfârşit, Windward, vasul care aduce provizii, a sosit!… Mă îmbarc şi mă duc pe bord… Aflăm ştiri uimitoare despre tot ce s-a petrecut pe lume, de când lipsim noi. Se pot fotografia cu razele Röntgen oameni prin uşi de lemn de câţiva centimetri şi gloanţele din trupul răniţilor! Spitzbergul a fost deschis turiştilor. O companie norvegiană întreţine un serviciu regulat între ţara noastră şi acest ţinut polar. A fost clădit un hotel şi funcţionează un birou poştal cu mărci speciale. Suedezul Andrée şi-a pus în gând să ajungă la pol cu balonul şi aşteaptă numai un vânt prielnic. Dacă ne-am fi urmat calea spre Spitzberg, am fi găsit un hotel cu tot confortul şi am fi întâlnit turişti, în loc de cine ştie ce pescari sărmani, cum ne făceam noi socoteala. Ar fi fost o scenă amuzantă să sosim murdari şi zdrenţăroşi, aşa cum plecasem din vizuina noastră de iarnă, în mijlocul unei cete de turişti…

7 august… A venit clipa să ne luăm adio de la acest ultim popas al drumului nostru… Corabia ne duce spre casă. Calea e repede şi plăcută…

În seara de *12 august* desluşesc o dungă neagră în faţa noastră, foarte jos, la marginea orizontului. Ce să fie oare?… Privesc îndelung, ceasuri întregi. E pământul, pământul Norvegiei! Sunt ca hipnotizat. O mare parte a nopţii stau şi contemplu această dungă întunecoasă. Un fior de friguri îmi zguduie trupul. Ce veşti vom găsi oare la sosire?

La *21 august* ancorăm în portul Hammerfest, cel mai septentrional oraş al scumpei noastre patrii. Din toate părţile globului începe să curgă un adevărat potop de telegrame şi de felicitări. Dar nicio ştire despre *Fram*! Întârzierea începe să fie ciudată şi neliniştitoare.

În dimineaţa zilei de *26 august* sunt deşteptat deodată din somn. Un om stăruie să-mi vorbească.

— Vin numaidecât. Mă îmbrac îndată.

— Nu-i nimic. Vino şi aşa!…

Îmi pun repede hainele. Găsesc pe şeful biroului de telegraf cu o depeşă în mână.

— Iată o telegramă foarte importantă pentru dumneata! îmi spune el.

De aceea am ţinut s-o aduc chiar eu…

Acum mă gândesc la un singur lucru pe lume. La *Fram* şi la soarta celor de pe nava noastră.

Tremurând deschid depeşa şi citesc:

Fridjof Nansen
Fram *sosit cât se poate de teafăr.*
Pe bord totul merge bine. Plecăm peste câteva ceasuri spre Tromsö.
Urăm bună venire.

Căpitan Otto Sverdrup.

Emoţia mea e atât de mare, încât abia pot vorbi.

— *Fram* a sosit! izbutesc în sfârşit să spun.

Citesc şi recitesc telegrama. Nu-mi vine să-mi cred ochilor. Atunci izbucneşte o bucurie generală în tot oraşul, în toată patria.

A doua zi intrăm în Tromsö, unde îl găsim pe *Fram* ancorat. Cea din urmă dată când l-au văzut ochii mei, vasul nostru era pe jumătate îngropat în gheaţă. Îl lăsasem să-l ducă sloiurile împreună cu tovarăşii noştri, pentru a verifica mersul curenţilor din ocean, scopul principal al expediţiei. Iar eu, împreună cu Johansen, plecasem pe banchiză şi pe căile libere cu apă neîngheţată pentru a cerceta alte ţinuturi pustii, unde am rătăcit singuri mai bine de un an şi jumătate. Acum, *Fram* al nostru pluteşte mândru în apele patriei. Uralele izbucnesc de pretutindeni. Ne urcăm pe scumpul nostru Fram şi pornim mai departe.

La trecerea noastră, toată mulţimea se îmbulzeşte pe cheiuri. Norvegia, această mamă mândră de opera noastră, parcă ar voi să ne strângă într-o îmbrăţişare şi să ne mulţumească aşa pentru toată truda. Noi nu ne-am făcut, cu toate acestea, decât datoria, împlinind sarcina pe care ne-am luat-o.

Iată-ne întorşi la viaţă, şi acum viaţa ni se deschide înainte, plină de lumină şi de nădejde. Înserează. Soarele scapătă pe marea albastră şi melancolia pătrunzătoare a toamnei se răspândeşte pe întinsul liniştit al apelor. E prea frumos, într-adevăr… Nu-i oare un vis? Nu! În lumina apusului, siluetele cunoscute şi dragi îmi aduc simţământul păcii şi al siguranţei în viaţă.

Pustiurile de gheaţă şi lumina de lună a nopţilor polare par acum visul îndepărtat al unei alte lumi, un vis care a rămas acolo. Dar ce-ar fi oare viaţa fără vise?…

Petruş, băieţaşul cu ochii sclipitori şi cu nasul cam cârn, a întors cea din urmă foaie a cărţii.

A înălţat ochii, şi privirea lui stăruie îndelung asupra hărţii Oceanului îngheţat de Nord, bătută în perete. Nu mai simte somnul. Nu-şi mai simte cotul amorţit.

Nici nu ştie când au trecut ceasurile.

Îl frământă acelaşi şi acelaşi neastâmpăr.

Gândul şi închipuirea l-au purtat mereu spre gheţurile polare, pe urmele ursului Fram, pe urmele navei *Fram*.

Ca printr-un fir nevăzut, dincolo de oraşe şi de ţări, dincolo de mări şi de munţi, s-a desăvârşit astfel o tainică legătură şi chemare între oameni, între făpturi şi întâmplări depărtate. Între întâmplări, făpturi şi oameni pe care nimic nu i-ar fi putut aduna împreună niciodată în acelaşi loc şi în aceeaşi vreme.

Şi totuşi legătura nevăzută s-a făcut, ca să lase urme în viaţa fiecăruia.

Lars, bătrânul marinar de pe nava *Fram* a lui Nansen, a botezat într-o zi, cu numele corăbiei din tinereţe, puiul de urs alb prins de vânători în gheţurile de departe. Puiul acela a ajuns Fram, vestitul urs polar de la Circul Struţki. Şi după ani de zile, în seara unei reprezentaţii de adio, într-un oraş unde n-avea să se mai întoarcă niciodată, Fram, ursul alb, a deşteptat o pasiune nouă şi nepotolită pentru expediţiile polare în cugetul băieţaşului care strigase ca şi toţi: ,,Vrem Fram! Vrem Fram!“

Iar acum, Petruş, băiatul cu nasul cam cârn şi cu ochii sclipind de o arşiţă mistuitoare, trăieşte el, cu toată fiinţa, încă o dată peripeţiile lui Nansen. Le trăieşte pagină cu pagină din carnetul însemnărilor scrise cu ani de zile înainte, acolo, departe, la faţa locului, în albele pustietăţi de sloiuri plutitoare.

A suferit împreună cu dânsul, a tremurat de ger şi a îndurat foamea; era să se înece şi a scăpat, ca să se bucure o dată cu el de biruinţa cea din urmă.

Cartea e închisă pe masă. Petruş priveşte la harta din perete. Apoi gândul lui s-a întors iarăşi la Fram, ursul polar.

Înainte de a pleca la culcare, băiatul se întreabă pe gânduri: „Oare unde-o mai fi ajuns Fram acum?… Şi ce o fi facând oare în pustietăţile lui de gheaţă?“

Dar a doua zi gândurile lui Petruş sunt mult mai voioase.

În mijlocul prietenilor, dând vajnic din mâini, istoriseşte cu însufleţire despre alţi urşi albi şi despre felurite întâmplări din gheţurile polare. Istoriseşte cum s-a strecurat tiptil un urs alb pe nava lui Nansen, înţepenită printre sloiurile banchizei, şi cum a dat iama prin câini. Istoriseşte cum era să se înece Nansen în apa atât de rece, încât îi tăia răsuflarea şi cum a scăpat. Istoriseşte cum s-a întors în patrie şi cum l-au primit toţi cu urale.

Pe urmă, în zilele de iarnă, întreaga ceată de copii s-a apucat a zidi cu

mare gălăgie un urs alb de zăpadă: Fram, ursul polar.

— Staţi! Staţi să-i punem ochii de cărbune! strigă un tovarăş de joacă.

Se repede, se împiedică, se rostogoleşte de-a buşilea şi răstoarnă ursul de zăpadă.

Toţi izbucnesc în hohote. Îl dau pe vinovat de-a tăvalul prin omăt, îl înalţă copăcel şi pe urmă pornesc din nou să clădească alt urs.

Însă fără Petruş treaba merge cam anevoie. Ursul abia se ţine în balamale, iar dacă te uiţi bine, nici nu seamănă a urs. Picioarele sunt prea lungi, capul prea mare.

— Petruş! Petruş, vino să ne ajuţi! Numai tu eşti marele meşter!…

Gata la joacă, Petruş începe a rotunji cu palma capul şi botul lui Fram. El ştie cum trebuie potriviţi ochii de cărbune, ca să-i dea înfăţişarea de adevărat urs polar.

Face câţiva paşi îndărăt. Priveşte. Clatină din cap şi iar mai are ceva de meşteruit.

În vremea aceasta, alt tovarăş de joacă se plânge, suflând în pumni:

— Brr! Ce ger e! Am îngheţat… Nici nu-mi mai simt degetele…

Petruş îl ia la rost.

— Poftim! Ce mai voinic!… Rebegeşti de frig la două grade sub zero! Atunci ce-ai mai spune la gerurile de patruzeci şi de cincizeci de grade de la pol?

— N-aş spune nimic, fiindcă n-am ce căuta acolo. Du-te tu, că tu eşti cu expediţiile polare!…

— Să ştii că am să mă duc!

— Şi ai să rabzi un ger de patruzeci de grade?

— Am să îndur! Nansen şi alţii cum au îndurat! Nu vezi că eu nici nu simt frigul?

Într-adevăr, până să ajungă în gheţurile polare, Petruş s-a pregătit de pe acum să îndure gerul. Dimineaţa se freacă pe tot trupul cu zăpadă. Nu mai tuşeşte. Nu mai strănută. Nu mai ştie ce e răceala şi boala.

E un băiat zdravăn şi plin de viaţă. A mai crescut, şi din zi în zi e mai preţuit de prieteni, de tovarăşii de joacă şi de şcoală; a crescut şi în ochii profesoarei. Din cărţile expediţiilor polare a învăţat ce înseamnă să chibzuiască. Să ia hotărâri repezi. Să nu fugă de răspunderi şi să nu lase nimic la voia întâmplării.

La excursiile din preajma oraşului, în crânguri şi la lac, toţi îi încredinţează lui conducerea şi niciodată n-a dat greş.

Ba chiar şi acasă, în gospodăria lor nevoiaşă şi cu multe greutăţi, fraţii şi surorile mai mari nu-l mai socotesc un băieţel cam uituc şi cam încurcă-lume cum era înainte. Au nădejde în el. Ba adeseori chiar îl cheamă:

— Ia dă-ţi părerea şi tu, Petruş! Încearcă, poate ai să nimereşti mai bine, că nu degeaba te îndeletniceşti cu de-alde astea!

Petruş ştie, într-adevăr, să facă noduri marinăreşti, care nu se mai dezleagă nici cu dinţii. Pe vreme de viscol ştie să astupe uşile şi ferestrele, ca să nu se mai strecoare nicio aţă de vânt în casă. Ştie să repare săniuţele, patinele, schiurile cele mai hărăbuite ale băieţilor de pe toată strada. Şi a născocit un soi de tălpige de sfoară şi de nuiele împletite, pentru a merge uşor pe zăpada moale şi pe gheaţă subţire, fără să se afunde piciorul.

Dar acolo unde nu-i poate ţine nimeni piept e tot în povestirile vieţii din gheţurile polare.

Atunci ochii lui sclipitori se aprind şi mai vii. Cu obrajii îmbujoraţi şi cu glasul plin de avântare face şi pe alţii să trăiască tot ce-a simţit el când citea întâmplările.

— Petruş, mi se pare că mai adaugi câteva ceva şi de la tine… îl încercă un prieten mai neîncrezător. Prea le înfloreşti!

— Adaug de la mine şi înfloresc? se înflăcărează Petruş. Am să-ţi aduc cartea să citeşti cu ochii tăi… Şi încă n-am spus tot!… Ai să vezi…

O singură dată nu i-a venit nici lui să-şi creadă ochilor la început. S-a lămurit numai după ce-a isprăvit de citit cartea din scoarţă în scoarţă.

Într-o zi, fostul profesor, bătrânul pensionar, l-a oprit în stradă. El salutase şi dădea să treacă înainte.

— Stai, Petruş! rosti bunicul fetiţei cu părul bălai. De ce n-ai mai venit pe la noi?

— N-am vrut să vă mai supăr. Am citit doar toate cărţile cu urşi albi şi cu expediţii polare din bibliotecă…

Bunicul fetiţei îl ameninţă glumeţ cu degetul, zâmbind:

— Frumos! Vasăzică numai pentru cărţi veneai? Când ai isprăvit cu ele, ai uitat de noi!

Petruş se fâstâci. Îngăimă foarte încurcat:

— Mi-a fost teamă să nu vă plictisesc…

— Din ce în ce mai bine, Petruş! îl dojeni mai departe, cu aceeaşi blândeţe zâmbitoare, bătrânul pensionar. Când ai văzut că mă plictiseşti vreodată? N-am stat întotdeauna de vorbă cu plăcere despre cărţile pe care le citeai?

Băiatul a plecat ochii în pământ. Nu mai găsea ce să spună.

Se simţea într-adevăr vinovat.

Nici el nu ştia bine cum s-a făcut de n-a mai dat de-o lună pe la fostul profesor şi pe la nepoţica lui cu părul bălai.

Bătrânul îl linişti:

— Haide, Petruş! Nu mai fi necăjit, că nu m-am supărat. Mai supărată

e Lilica, nepoata mea. Dar o vom împăca şi pe dânsa. Mi-a părut rău numai că ai pierdut o ocazie. Avem o carte nouă.

— O carte nouă? se însufleţi Petruş.

— Da! O carte nouă…

— Despre urşi albi şi despre expediţiile polare?

— Da. Despre urşi albi şi despre expediţii polare. Dar de data asta cu mult mai interesantă decât celelalte cărţi pe care le-ai citit. Vorbeşte despre marii exploratori şi cercetători ruşi, despre cei care au cunoscut pentru prima oară întinderile nesfârşite ale nordului îndepărtat.

Frământându-se din nou pe loc de mirare şi neastâmpăr, Petruş întrebă cu glas rugător:

— Şi mai aveţi cartea? N-aţi dat-o altcuiva?

— Cititori s-au ivit destui. Dar n-am dat-o…

— Mi-o împrumutaţi şi mie?

— La drept vorbind, ai merita s-o dau mai întâi celor care au venit s-o ceară înaintea ta, Petruş! răspunse fostul profesor. Pedeapsa însă ţi-ai luat-o singur, fiindcă, în loc s-o citeşti acum două săptămâni de când te-aşteaptă, ai s-o citeşti abia mâine…

— Astăzi, o citesc chiar astăzi! făgădui Petruş cu zor şi cu nerăbdare.

— Bine, Petruş ! Dacă-i vorba aşa, să mergem acasă şi să-ţi iei cartea în primire.

— O citesc în astă-seară şi mâine o înapoiez! repetă Petruş.

— Nu te grăbi cu făgăduielile! îl povăţui fostul profesor. Nu te execut aşa de repede. E o carte pe care va trebui s-o citeşti pe îndelete.

Cu adevărat, cartea pe care a căpătat-o Petruş de astă dată nu mai semăna cu celelalte. Şi n-a isprăvit-o nici într-o zi, nici într-o seară.

Mai întâi, trei zile, în trei după-amiezi, a citit-o pe nerăsuflate.

Mai apoi, o săptămână întreagă a citit-o din nou, pe îndelete.

Cartea era groasă, cu litere mărunte şi cu gravuri, cu hărţi şi cu întâmplări trăite. Iar din fiecare pagină, din fiecare fotografie, din fiecare povestire se desprindeau nemaivăzute întâmplări ale vitejilor cercetători ruşi.

Unii căutau zăcămintele din insulele necunoscute odinioară: petrol, cărbune şi metal. Alţii căutau animalele, plantele şi feluritele făpturi din adâncul mărilor reci. Nu lipseau nici cei plecaţi să descopere, păstrate în gheaţă, dihăniile uriaşe de mult stinse de pe faţa pământului. Găseau în frigoriferul sloiurilor mamuţi care au trăit acum zeci şi zeci de mii de ani, mai mari şi mai mătăhăloşi decât elefanţii din Arca lui Noe a Circului Struţki. Şi-i găseau păstraţi aşa de bine, ca în ziua dintâi când i-a cuprins şi i-a înfăşurat sloiul de gheaţă, încât la vederea lor se repezeau câinii de vânătoare şi câinii laponilor să-i sfâşie şi să le înfulece carnea.

Petruş a ridicat ochii la harta bătută în perete.

Urmăreşte cu ochii şi cu gândul drumul călătorilor ruşi.

Pe urmă, înainte de a pleca la culcare, încă o dată se întreabă:

— Oare în care parte a pustietăţilor acestea de gheaţă va fi nimerit Fram acum? Şi ce-o mai fi făcând el oare acolo?

CAPITOLUL XIII

FRAM ŞI-A GĂSIT UN PRIETEN MIC ÎN NOAPTEA POLARĂ

După cele dintâi viscole ale iernii, cerul s-a limpezit dintr-odată de nori. Vântul a stat. Bolta nopţii s-a dezvelit înaltă şi albastră, cu sclipet de stele. A fost o minune de altă lume. Rece şi nepământească, într-o lume de vis.

Uneori, luna scălda nemărginirea albă cu luciri de sidef. De sidef se întindea şi puntea banchizei. De sidef străluceau zăpezile. De sidef se înălţau piscurile înfăşurate în sloiuri.

Alteori scânteiau numai stelele.

Pe urmă a fâlfâit, pe o jumătate de cer, aurora boreală.

Au mijit mai întâi trei curcubeie de toate culorile ştiute şi neştiute. S-au topit unul în altul. S-au desfăcut şi iar s-au unit. Iar din tainica lor arcadă înscrisă pe cer au început să pâlpâie luminile într-un joc tremurător şi fantastic. Albastre, roşii şi verzi, violete şi portocalii, galbene şi muiate în purpură, flăcările se ţeseau, se împleteau, curgeau în draperii de mătase, se desfăşurau şi se atingeau neaşteptat.

O clipă cerul rămânea gol.

Apoi din nou izbucnea hora vrăjită.

Se aprindeau lumini mărunte, de pom de Crăciun. Fluturau fire de beteală. Şerpuiau focuri de rachetă. Gâlgâiau râuri de aramă, de argint şi de aur topit. Forfoteau puzderii de scântei. Şi totul se refăcea îndată sub curcubeul arcuit, într-o perdea străvezie, în care lunecau luminile albastre şi roşii, violete şi verzi, galbene şi portocalii.

O muzică depărtată şi dulce, de-abia auzită, plutea în văzduhul sonor. Părea un murmur de clopoţel de cleştar, aşa cum se aud de foarte departe, iarna, zurgălăii argintii ai săniilor. Părea o adiere de strune nevăzute. Părea un suspin al cerului.

Fram privea de pe stânca înaltă jocul fantastic. Asculta muzica nemaiauzită.

Dacă ar fi avut minte omenească, s-ar fi întrebat pentru cine sunt oare toate aceste frumuseţi, în asemenea îngheţate pustiuri?

Aici nu era nimeni să se bucure de măreaţa vrajă a nopţii polare.

Aici, numai întinderi deşarte şi reci, încremenite sub oglinda de gheaţă.

Fram se târa în adăpostul de sloiuri. Se încolăcea cu botul ascuns în blana pântecului. Încerca să adoarmă.

Afară se isca din senin viscolul. Norii negri năpădeau luna. Înghiţeau stelele. Stingeau pâlpâirea aurorei boreale.

Se dezlănţuia zăpada vânturată în valuri, se rostogoleau creste de stânci, trosneau gheţurile banchizei. Noaptea era din nou cutreierată de duhurile beznei.

Magia luminii s-a stins.

Reprezentaţia s-a sfârşit.

Numai viscolul aleargă năuc, urlând, gemând, chiuind.

Fram închide ochii şi visează la ţările calde, acolo unde luminile se aprind în fiecare seară răsucite de un buton, unde mai sunt copii care râd şi roagă pe bunici să le povestească, la gura sobei, întâmplări minunate din gheţurile polare.

Fram visează şi scânceşte prin somn.

Tot aşa cum scâncea odinioară prin somn, visând la depărtările acestea pustii, în cuşca de la Circul Struţki.

Atunci dorea viaţa de aici.

Acum se zgribuleşte, tânjind după viaţa de acolo.

Pe urmă, când viscolul s-a ogoit, păşeşte din vizuină, flămând.

Urşii ceilalţi s-au făcut nevăzuţi. Nu-l mai aşteaptă nicio masă întinsă de-a gata, când îi uimeşte sau îi sperie cu tumbele lui. Poate au pornit spre locuri ştiute numai de dânşii, unde în spărturile gheţii îşi mai scot capetele afară turme de foci şi de morse. Poate s-au pitulat în peşteri, cu vânat adunat din vreme, cu masa întinsă sub bot, aşteptând, pe jumătate amorţiţi, să răsară la marginea cerului soarele polar.

Singur şi chinuit de foame, Fram scotoceşte cotloanele stâncilor. Îl întovărăşeşte numai umbra lui culcată în lumina lunii. Toate urmele de paşi s-au acoperit. Toate erau urme vechi. Niciuna nouă.

Numai pustiu.

Numai tăcere.

O lună sticloasă şi neclintită, spre care îi vine să ridice botul şi să urle.

Şi nu mai este nicio măsură a timpului, ca să ştie cât mai are de

aşteptat până la sfârşitul nopţii.

Într-un ceas de deznădejde, Fram a luat-o de-a curmezişul banchizei.

E un drum fără capăt. Fără ţintă. Dar pentru Fram n-are nicio însemnătate unde îl duce calea de acum. Oriunde, numai să fugă de această singurătate înfricoşătoare. Poate că podul de gheaţă leagă un ostrov de alt ostrov. Poate că undeva, departe, se află o insulă cu mai multă viaţă.

Când simţea că se pregăteşte viscolul, îşi dura din zăpadă un culcuş ca vai de el. Aştepta ceasuri şi ceasuri să se potolească urgia. Îşi dezmorţea labele degerate întorcând spatele aurorei boreale. Era o minune care nu-i ţinea nici de cald, nici de foame.

A mers aşa o săptămână? Două? Mai multe?

Cine ar fi ştiut să spună?

Uneori îi venea să se lungească jos, pe patul de gheaţă, şi să nu mai ridice capul, istovit.

Apoi îşi zguduia rămăşiţa voinţei. Îşi aduna puterile. Se ridica în două labe să adulmece vreun miros adus de vânt. Vreo adiere de pământ, de vietate, poate de oameni… Vântul subţire îi tăia nările. Dar nu-i aducea niciun semn de nicăieri.

Pornea cu paşi împleticiţi spre ţinta necunoscută.

Mergea cu botul în jos.

Nu mai privea înainte.

De aceea n-a tresărit când a apărut în bătaia lunii o dungă vânătă. N-a grăbit paşii. Alt ţărm, alt ostrov… Ce putea să-l mai aştepte acolo? Oare va da iarăşi peste urşi care fug de el şi rânjesc? Nu-şi va găsi în sfârşit un prieten? Ar fi vremea. El nu şi-a pierdut nădejdea…

Urcă, aşadar, ţărmul de sloiuri, fără să privească împrejur. Luna bătea pieziş. Alături de el mergea umbra. Era singura lui tovarăşă în aceste pustiuri, care mai rămăsese să-i ţină de urât.

Cu ea, numai cu umbra sa, a colindat împreună ţările calde. Numai ea singură ştie pe unde au fost amândoi, ce lume se află dincolo de hotarul nopţii polare, ce dulce e acolo nisipul catifelat, ce grădini se află acolo cu flori de liliac şi cu iarbă măruntă, ca un pat moale, pentru o umbră obosită care s-a întins la picioare şi vrea să se odihnească.

Lumina lunii cădea pieziş.

Umbra lui Fram îl însoţea, de cealaltă parte, mergând alături, credincioasă şi nedespărţită, în înfricoşătoarea singurătate a nopţii polare.

Fram, cu capul întors, fără să privească unde calcă, îşi urmărea acum numai mişcările umbrei, alături, pe pământul îngheţat. Ridica el pasul, îl ridica şi ea. Clătina capul, îl clătina şi ea.

Deodată rămase cu laba ridicată.

Cu mersul oprit.

Umbra lui se întâlnise cu altă umbră.

O umbră mai mică, o mogâldeaţă neagră, sărind şi jucând.

Întoarse capul spre lumina lunii; înălţă ochii să vadă al cărui stăpân e umbra aceasta nouă şi jucăuşă.

De pe un vârf de stâncă, în bătaia lunii, un pui de urs alb părea că sare şi joacă.

Dar Fram înţelesese îndată că joaca şi veselia erau numai amăgitoare păreri.

Păţania puiului, acolo sus, era mult mai tristă. Puiul se cocoţase pe vârful piscului. Numai el ştia cum şi de ce. Şi acum n-avea curaj să coboare. Se pleca pe margine; labele începeau să-i lunece, înspăimântat se agăţa cu ghearele şi se sălta îndărăt. Se clătina în echilibru, să nu cadă peste cap. Scâncea şi tremura de frică.

Pe Fram îl cuprinse veselia, văzându-l cât era de mic şi de necăjit.

Se ridică în două labe şi se lipi cu umărul de marginea stâncii.

Şi făcu puiului semn de încurajare:

— Haide, mă puştiule! Dă-ţi drumul fără grijă! Hopla! în viaţa mea am fost deprins cu lucruri mai grele!…

Puiul se codi.

Dar nu arătă nicio frică faţă de Fram. Dimpotrivă, părea foarte bucuros şi nerăbdător să coboare şi să facă mai repede cunoştinţă. Mai frică îi era de înălţimea unde s-a cocoţat.

Fram îi făcu din nou semn cu amândouă labele:

— Curaj, dimone!… Te prinde bădia în labe, ca pe o minge…

Puiul închise ochii şi îşi dădu drumul de-a hârâişul pe spate. Fram îl primi în braţe.

Pe urmă îl aşeză poponeţ jos şi se dădu un pas îndărăt, să-l privească în creştet şi să vadă cu cine are de-a face.

Puiul se uita în sus la Fram.

Fram se uita în jos la pui.

— Îmi pari o mutră simpatică! mormăi Fram cu prietenie.

— Şi tu un unchi de ispravă! nu se lăsă mai prejos puiul, mormăind de bucurie.

Apoi, după legea urşilor, se mirosiră bot în bot, ca să se cunoască mai bine.

Puiul mirosi, îşi frecă botişorul de nările lui Fram, îşi permise necuviinţa să-l lingă şi începu să dea semne de mare fericire.

Acum umbrele lor se amestecau pe zăpadă.

O umbră mică sărea şi dădea târcoale unei umbre mari, se topea într-însa, se desfăcea, ca să revină la loc.

Fram îşi netezi noul prieten cu laba pe creştet, cum dezmierda el puii de om, când îi chema să împartă bomboanele cu dânşii.

Puiul nu se retrase. Nu mârâi. Părea foarte dornic şi bucuros de o asemenea alintare.

Înduioşat, Fram îl gâdilă sub bărbie, îl ridică în braţe să-l vadă mai de aproape la ochi. Toată amărăciunea lui se risipi. Găsea, în sfârşit, o făptură din neamul lui, care nu-i arăta colţii şi n-o rupea la fugă.

— Acum trebuie să-ţi găsim şi un nume! mormăi Fram, aşezându-l jos şi privindu-l cu dragoste. Mi se pare că ţi-am şi găsit unul. Fiindcă îmi pari dumneata un ursuleţ plin de neastâmpăr şi fiindcă te-am aflat cocoţat sus, am să te poreclesc „Zgăibărici“. N-o fi prea frumos!… Dar ţi se potriveşte leit după chipul şi asemănarea mătăluţă, scumpe Zgăibărici! Oricum, e mai simpatic decât „Căpăţânosul“!…

Puiul nu ştia că a devenit Zgăibărici, fiindcă nu înţelegea mormăitul lui Fram. Dar se grăbi îndată să-şi schimbe porecla în renume, agăţându-se de Fram să-l ia în braţe. Se vede că întâia oară gustase din asemenea plăceri şi dumnealui mai poftea.

— Asta nu! mormăi Fram. Te înveţi cu nărav! Văd că eşti destul de măricel… Nu-i de demnitatea unui pui de urs să se ceară în braţe. Vrei să te zgăiberi? Poftim sloiul de aici!… Poftim vârful acesta de stâncă, de dincoace!

Puiul pricepea că nu e rost de cocoţat în braţe. Se împăcă lesne şi cu ideea să rămână pe jos.

Dar Fram îl privea acum cu o părere de rău în ochi. El era un urs cu multă chibzuinţă de la oameni. De aceea parcă se temea că bucuria lor e prea pripită şi că prietenia lor nu e sortită să dureze prea mult.

Se temea că acuşi are să apară de undeva, de după o stâncă, mama puiului. Se temea că îndată are să se repeadă, rânjind colţii, mormăind, urlând. Şi se temea că va fi din nou silit să se apere cu acrobaţiile din totdeauna, cu salturi şi piedici, până ce ursoaica va luneca în bot şi se va lăsa păgubaşă să lupte cu un asemenea urs-paiaţă.

Iar tot are să sfârşească aşa cum au sfârşit toate întâlnirile de până atunci.

Furioasă, ursoaica are să se întoarcă pentru a croi vreo două–trei labe puiului, ca să-l înveţe minte şi să nu mai umble lelea fără căpătâi. Pe urmă, are să-i mai aplice şi un picior în spate lui Zgăibărici, zvârlindu-l cât colo şi mormăindu-i porunca: ,,Fă-o înainte! Te ajung din urmă şi mi te mai scarmăn eu şi între patru ochi!…“

Şi Fram va rămâne iarăşi singur, cu umbra lui, să colinde ca un ciumat

pustietăţile polului.

Aşa stătea în două labe şi la aceasta părea că se gândeşte cu amar.

Zgăibărici îl zgândări cu laba, mormăind în legea lui:

— Ei, bădie!… Unde ţi-s gândurile? Ai început să te saturi de mine?

Fram strânse din umeri, cu milă…

— Ce ştii tu? Eşti mic şi prost!…

Puiul păru că pricepe înţelesul mormăitului, căci se amărî foarte, începând să scâncească uşor:

— E adevărat că sunt mic. Mic şi necăjit, că uite m-am mai lovit şi la cap… Dar nu-s prost de loc! Zău că nu-s prost!…

Poponeţ, în bătaia lunei, se scărpina cu lăbuţa lui în cap, unde avea într-adevăr o zgârietură nevindecată.

Fram se plecă să vadă ce-l doare. Multe învăţase el de la oameni. Însă nu învăţase de la veterinarul Circului Struţki şi cum se vindecă rănile. Aşa încât se mulţumi să-i lingă rana adâncă, după obiceiul animalelor, în loc să mormăie:

— Hehei! Ştiu eu ce ţi-ar trebui aici, domnule Zgăibăriciule! Puţină tinctură de iod. Te-ar ustura niţel. Ţi-ar cam feşteli blăniţa dumitale cu o pată violetă. Dar într-o săptămână nu s-ar mai vedea nici urmă de rană, nici de pată… Fără asta are să treacă mai greu. S-o lăsăm să se vindece singură. Deocamdată nu te mai zgândări acolo cu unghiile! Altfel, să ştii că-ţi schimb numele de Zgăibărici cu Zgândărici…

Puiului i-ar fi fost totuna, dacă-i rămânea numele de Zgăibărici sau dacă îl va chema Zgândărici. Nu înţelegea nimic din mormăitul lui Fram. Vorbea altă limbă, cu totul neînţeleasă la pol. Şi pe urmă nu-l ajuta mintea să priceapă în ruptul capului obiceiul acesta al lui Fram, învăţat de la oameni, să dea îndată fiecărei făpturi un nume. Pentru el, orice urs, mare sau mic, căpăţânos, ori nu, e un urs şi nimic mai mult. O vulpe e o vulpe. Un iepure e un iepure.

El n-avea un calendar cu felurite nume în cap.

Avea numai o rană, care îl ustura al naibii şi la care duse din nou laba s-o pipăie.

Fram îi împinse laba în lături, mustrându-l:

— Ce ţi-am spus ? Lasă rana în pace!… Mai bine mi-ai povesti cum ai căpătat-o… Aceasta e o zgârietură adâncă de gheară. Aş pune rămăşag că e de gheară de urs. Ia povesteşte, mătăluţă, cum a devenit cazul!

Zgăibărici scâncea foarte necăjit. Stătea poponeţ şi scâncea. Îi trecuse toată veselia. Nu pricepea mormăitul ursului mare şi bun. Dar avea şi el într-adevăr ceva de spus. O întâmplare cumplită şi plină de peripeţii… Cum s-o povestească însă? Mai bine să meargă la faţa locului.

Ursul acesta mare şi bun are să priceapă singur cum a rămas el orfan şi de ce s-a căţărat el în vârful stâncii de frică.

Îl trase deci cu laba, aşa cum trag puii de om unchii, de poalele paltonului, să intre în cofetărie.

Fram înţelese.

N-a mai stat să întrebe cum şi ce fel. Au pornit amândoi la faţa locului. Zgăibărici înainte. Fram după el. Printre stânci, în lumina puternică a lunii se citeau pe zăpadă urme de paşi. Urme de urşi. Erau trei feluri de urme. Două mai mari, aproape egale. Şi urme mai mărunte: paşii lui Zgăibărici, arătând pe unde a fugit el până la stâncă.

Puiul se repezi înainte.

Fram se opri.

În faţa lor, pe zăpadă, se afla întins un trup alb.

Puiul dădu buzna, îşi vârî capul în blană, sări îndărăt, începu să scâncească şi să dea roată împrejur.

Fram se apropie cu băgare de seamă. Crezu dintru-ntâi că e mama lui Zgăibărici culcată în zăpadă. Se aştepta la ceea ce ştia el că avea să urmeze. Ursoaica sărind în sus. Începând să mormăie furioasă. Repezindu-se la el, silindu-l s-o dea peste cap, aşa cum făcea întotdeauna în glumă, fără să-i pricinuiască niciun rău, numai să-i dovedească în doi timpi şi trei mişcări că o luptă cu el nu duce la niciun sfârşit. Lupta aceasta n-ar fi voit-o Fram cu niciun preţ. Ar fi pus capăt scurtei sale prietenii cu Zgăibărici.

Dar ursoaica nu dădea niciun semn de viaţă.

Nu se înălţa să se repeadă, urlând şi legănând capul mânioasă.

Fram văzu împrejur, în zăpadă, urmele unei altfel de lupte. Văzu pete de sânge. Şi atunci pricepu jalnicul adevăr.

Mama puiului zăcea moartă. Rece. Sloi îngheţat. Căzuse într-adevăr în altfel de luptă, mai fără îndurare decât bătăliile şăgalnice ale lui Fram. Într-o luptă cu un alt urs, după cum arătau urmele paşilor.

Puiul se înghesuia cu botul în blana pântecului unde ştia el că se află izvorul de lapte cald. Izvorul încremenise, secătuit. El nu putea să priceapă minunea aceasta rea, tot aşa cum altădată Fram nu pricepuse întâmplarea cumplită prin care a rămas orfan, de mult, în alte gheţuri, tot atât de duşmănoase.

Puiul scâncea, gemea, se rostogolea pe jos. Ridică ochii la ursul cel mare şi bun să capete explicare.

Fram îl dezmierdă pe creştet. Îl strânse lângă el. Îşi amintea de foarte departe, de foarte de mult, ce jalnic e să rămâi orfan.

Mormăind, îl trase după el:

— Nu mai avem pentru ce sta aici!… Acum înţeleg toată întâmplarea.

A murit apărându-te!… După ce a răpus-o, ursul te-a fugărit să-ţi facă şi ţie capătul… Aşa te-ai căţărat sus şi numai aşa ai scăpat. Aş vrea însă să dăm peste domnul acesta şi să-i aplicăm împreună o lecţie! Îţi făgăduiesc că n-are să-i fie deloc moale!…

Puiul nu se dădea dus de lângă leşul ursoaicei.

Fram îl ridică în braţe. Puiul privea îndărăt peste umăr scâncind.

— Ajunge! Fii bărbat! îl dojeni Fram cu blândeţe. Nu-ţi mai foloseşte la nimic să te vaieţi. Deocamdată, trebuie să găsim ceva de mâncare. Eu sunt deprins cu postul. Pentru tine e însă altceva!

Puiul scâncea, privind mereu îndărăt, peste umăr.

Dar Fram mergea, cu paşi hotărâţi, pe urmele ursului ucigaş.

CAPITOLUL XIV

FRAM SE LEAPĂDĂ SINGUR DE MICUL SĂU PRIETEN

După un timp, puiul începu să dea semne de nelinişte şi de frică.

Mirosul lui mai tânăr, proaspăt şi neştirbit de viaţa printre oameni şi printre fiarele menajeriei, mirosul lui de vietate liberă şi sălbatică, simţise apropierea primejdiei. Recunoştea duhoarea ursului care a ucis şi l-a fugărit. Fram încetini pasul.

Luna revărsa peste aceste locuri şi aceste întâmplări o lumină tainică, îngheţată şi de o limpezime cum numai în ţinuturile polare se află.

Se desluşea pe zăpada albăstruie fiecare urmă, citeaţă ca un desen subţire pe-o coală de hârtie.

Urme, şi din loc în loc picuri de sânge.

Puiul scânci uşor. Fram îi astupă botul cu laba. Puiul luă aminte şi tăcu.

Acum paşii lui Fram se prelungeau mlădioşi şi fără scârţâit pe zăpadă, ca paşii tigrilor de Bengal când se apropie de pradă.

Aşeză puiul jos.

Frecându-i nările cu botul, Fram îi mormăi în şoaptă ceea ce în cuvinte omeneşti ar fi sunat:

— Acum stai liniştit, piciule! Nu te mişca! Să nu-ţi aud glasul! Aşteaptă!… Şi dacă n-are să-ţi placă, atunci să nu-mi spui mie pe nume…

Fireşte, puiul nu pricepea mormăitul lui Fram în limba lui străină, învăţată printre oameni. Poate nici Fram nu voia să spună neapărat chiar aceasta, cuvânt cu cuvânt, fiindcă, oricât era el de dresat, nu căpătase darul vorbirii şi nici n-avea o minte omenească să cugete chiar ca un om.

Dar puiul a rămas neclintit locului.

Pentru povestea noastră, atât e destul.

A rămas locului, ţinându-şi răsuflarea şi ascultându-şi ticăitul inimii.

Fram dădu ocol unui perete de stânci. Apăru înaintea ursului ucigaş, pe neaşteptate, în două labe. Făcuse ocolul după vânt, să aibă adierea subţire dimpotrivă.

Celălalt ridică ochii. Mai mult mirat decât supărat, îşi clătină în dreapta şi în stânga capul. Mormăi. Poate simţea un fel de dispreţ pentru Fram.

Îl vedea subţire şi jigărit. Un urs rupt de foame. El era voinic şi sătul. Nu de mult îşi încercase puterile. Îi era silă să se mai măsoare şi cu o asemenea arătare de urs.

În mormăitul lui surd poruncea jigăritului să-şi vadă de drum. Îl povăţuia să se socoată mulţumit că scapă atât de ieftin şi că l-a găsit în toane bune.

Dar Fram părea că n-a priceput nimic din această ameninţare. Venea către dânsul fără să mormăie, fără să arate semne de sfială.

Înainta încet, frecându-şi labele de dinainte, pocnind din palme, aşa cum făcea el în arena circului când invita atleţii să încerce o luptă de box.

Atâta încredere şi obrăznicie nu mai pomenise ursul ucigaş.

Era o cutezanţă care se cuvenea numaidecât pedepsită.

Se încordă în labe şi se năpusti cu ghiuleaua capului în pântecul lui Fram. Aşa cel puţin îşi făcuse socoteala. O lovitură fără greş, care dă întotdeauna vrăjmaşul peste cap. Dar ghiuleaua nu se opri în nimic. Nu întâlni niciun trup de vrăjmaş. Lovi în aer. Fram se răsucise sfârlează.

Acum aştepta.

Celălalt căzuse în bot.

Se ridică uşurat. Se scutură. Mugind de mânie, se înălţă în două labe şi se întoarse să-şi prindă duşmanul de mijloc, să-i ferfeniţească beregata cu dinţii, să termine în câteva clipe cu el.

Fram îl lăsa să se apropie. Se prefăcu a se da îndărăt, cuprins de frică.

Apoi, pe nevestite, îl lovi cu laba de jos în sus sub bărbie, cum învăţase la circ. Cranţ! Ucigaşul îşi muşcă limba. Nu mai văzu înaintea ochilor de furie şi de durere.

Urlând întinse labele să cuprindă grumazul lui Fram. O piedică şi un genunchi în burtă îl culcară cu botul în pământ. Fram îi sări în spate, îl apucă cu amândouă labele de ceafă şi începu să-l izbească regulat, fără grabă, cu nările în gheaţă. O dată, de două ori, douăzeci de ori.

Celălalt urs se zvârcolea, urla, încerca să se ridice de jos, să se scuture de greutatea din spate. Dar loviturile îi umpleau ochii de lacrimi, îl ameţeau, îi sleiau toată puterea.

De după peretele de stâncă, puiul cel mic, Zgăibărici, privea cu înfricoşare lupta aceasta ciudată, cum nu intra în orânduielile de la pol. Nu-şi

putea stăpâni neastâmpărul. Se repezi şi el, începând să muşte de labele ursului ucigaş, să tragă din blană şi să mormăie. Ar fi vrut să-l vadă mai repede nemişcat, întins leş pe gheaţă, aşa cum răpusă a rămas mama lui, cu ochii sleiţi şi cu izvorul laptelui secat.

Fram însă părea că n-are gânduri aşa de ucigaşe. Voia numai să-şi scoată adversarul din luptă. Numai să-i moaie puţin colţii… şi se vede că-i muiase atât de bine, încât pe câţiva i-a şi cam sfărâmat.

Apoi, socotindu-şi datoria împlinită, Fram se ridică de pe grumazul ursului ucigaş.

Celălalt încercă de îndată să se mai năpustească iarăşi şi iarăşi să muşte. Fram îl învârti de ceafă, trimiţându-l cu botul în peretele de stâncă.

Ursul aşteptă să se dezmeticească. Mormăi şi se repezi din nou.

Fram repetă mişcarea. Şi tot aşa de trei ori, izbindu-l în acelaşi loc, până când celălalt nu mai pofti nimic.

Rămase ghemuit, frecându-şi botul însângerat cu labele, urlând şi nepricepând ce s-a întâmplat cu el.

Fram chemă puiul şi porniră alături la drum.

În urma lor, urletele şi gemetele ursului cu dantura ştirbă pe-alocuri mai răsunară multă vreme în noaptea deşartă.

Dar Fram n-avea urechi să le audă.

Făcuse dreptate după judecata lui.

Ochii puiului, care lipăia mărunt lângă Fram, păreau că-l întreabă cu o mirare nedumerită: „De ce nu l-ai ucis, cum a omorât el pe mama? Ce fel de luptă este aceasta? Ce fel de urs eşti tu? N-am mai văzut niciodată asemenea luptă şi asemenea urs!…“

Pe urmă ridică nările, adulmecă vântul şi începu să mormăie de bucurie.

— Ei, ce este? îl întrebă Fram în limba lui, împingându-l prietenos cu botul. Ce-ţi miroase ţie acolo?

— Ceva bun… Carne… Osânză! răspunse mormăitul lui Zgăibărici.

În aceste pustiuri, puiul de urs era mai pregătit pentru viaţa cea liberă şi primejdioasă decât Fram. Mai repede adulmecă din vânt o adiere de pradă. Mai repede presimte primejdia.

Mirosul lui Fram e mai slab şi adesea îl înşală. L-a pierdut. L-a lăsat acolo, în menajeria cu o sută de mirosuri de alte o sută de animale. Din această pricină şi din altele nenumărate foamea l-a chinuit până acum, ca pe cel din urmă pomanagiu la ospeţele polului.

Fram mergea gânditor, legănându-şi capul. Puiul îl trăgea cu dinţii de blană, îndemnându-l să grăbească pasul:

— Hai, bădie!… Vezi că ne iau alţii înainte! Eu tot nu pricep ce fel de

urs eşti tu!…

Când simţi mirosul aproape, o luă înainte la fugă, căzând de-a buşilea şi ridicându-se.

Într-adevăr, nu-l înşelase nasul lui subţire…

Aproape de ţărm, pe-un povârniş cu o gură de peşteră, se afla coşcogea morsă îngheţată; vânat târât la adăpost. Şi în gura peşterii, alta. Amândouă abia începute. Încolţite în cap şi la gât. Provizia de iarnă şi de noapte a unui urs prevăzător şi econom.

— Mi se pare că am dat peste prăvălia Ştirbului! mormăi, vesel, Fram. Aceasta-mi pare o treabă destul de bună! Până la ziuă, adică până la primăvară, ne putem ospăta din belşug.

Puiul nu mai aşteptase invitaţia. Năvălise cu colţii lui mici, încă de lapte. Se trudea să rupă din pielea groasă, îngheţată şi lucie. Trăgea. Dinţii lunecau ca în sticlă. Cădea de-a rostogolul peste cap. Se ridica mormăind şi apuca iar. Se căţăra deasupra leşurilor, fiindcă nu degeaba îl chema pe el Zgăibărici!

Mormăia, fosăia pe nări, scotea nişte răcnete ciudate de lăcomie şi de ciudă. După cât tărăboi facea, s-ar fi spus că are de gând să înfulece din două înghiţituri amândouă maldărele de carne şi de slănină. Dar dinţii nu prindeau în nimic şi Zgăibărici venea mereu peste cap.

— Asta-i mare istorie! mormăi el, aşezându-se poponeţ şi privind către Fram. Învaţă-mă tu ce să fac! Mie îmi pare o chestie îngrozitoare.

Era atât de necăjit şi mutra lui mucalită era aşa de simpatică, încât Fram se hotărî să-i dea o lecţie învăţată de la oameni, care să-i slujească pe viitor.

Mai întâi sfâşie două bucăţi din pântecul unei morse. Două bucăţi îngheţate, să sfarmi pietre cu ele. Pe urmă se culcă deasupra, să le încălzească în blana pântecului. Puiul nu mai pricepea nimic. Încercă să-i bage botul dedesubt. Vedea întâia oară un urs alb clocind.

Dar după un timp, când Fram scoase bucăţile calde şi moi, Zgăibărici recunoscu, fără înconjur, că prietenul lui mai mare nu era numai bun la inimă şi meşter la luptă. Recunoscu şi că mai ştia şi o sumă de drăcării, care de care mai iscusite, cum nu s-au mai pomenit în lumea urşilor de la pol.

Se ospătară în lege. Se şterseră la bot. Zgăibărici, ridicat în două labe, întrebă din ochi:

— Ei, bădie? Acum, încotro o mai pornim?

Învăţăturile lui Fram nu erau însă isprăvite. Mai avea ceva de adăugat.

Intră pe gura peşterii. O cercetă până la fund. Îi păru un adăpost potrivit pentru dânşii şi pentru hrană. Trase din greu cele două leşuri. Le aşeză la fundul peşterii. Pe urmă tăbârci un bolovan uriaş de gheaţă să astupe

intrarea. Aşa, aveau acum şi uşă.

Când termină îşi scutură labele.

Mormăi:

— Cred că a venit vremea culcării… Uite, apune şi luna!

— Ba mie nu mi-e somn defel! vesti în limba lui Zgăibărici.

— Ţi-o fi, nu ţi-o fi, cât ai să stai cu mine, să ştii că vorba mea e lege! Ţi-o spun o dată pentru totdeauna!…

Acestea fiind spuse în mormăitul lui, Fram înşfăcă puiul de ceafă şi intră cu el, de-a-ndăratelea, în peşteră, la culcare. Trase sloiul în chip de uşă.

După cinci minute, puiul dormea sforăind, cu botul ascuns în burta lui Fram.

Aşa s-a legat prietenia lor, care a durat cât noaptea polară.

Provizii aveau berechet. În timpul furtunilor şi viscolelor astupau gura peşterii. Când apărea din nou luna pe cerul senin, plecau în cercetare.

De două ori întâlniră ursul ucigaş. Rătăcea împleticindu-se, slab şi jigărit, îndată ce-i zări, se furişă după stânci şi se făcu nevăzut.

Nu mai avea nevoie de a doua lecţie. Poate mai dăduse peste alţi urşi, poate mai încercase vreo luptă şi înţelesese că puterile lui s-au dus odată cu dinţii.

Pe urmă cerul începu să se înălbăstrească. Stelele se topiră una câte una. La marginea răsăritului se ivi geana de foc.

Se apropiau dimineaţa şi primăvara polară.

Zgăibărici crescuse, prinsese putere; dolofan şi căptuşit în blana lui de iarnă, zburda de bine. Nu-şi mai găsea astâmpăr. Dar nu ieşea din porunca prietenului mai mare, chibzuit şi bun.

Îndată ce mormăitul îl chema îndărăt, venea să se strângă la picioare, dând din coada scurtă şi caraghioasă.

Era isteţ nevoie mare. Se anunţa vânător de mâna întâi. De câteva ori, prinzând de veste că vulpile albe dau târcoale peşterii, ademenite de mirosul dinăuntru, se repezise curajos şi mâncase flocăială. Însă vulpile i-au simţit şi ele colţii. Îşi luaseră tălpăşiţa şi nu s-au mai întors.

Odată cu dimineaţa se dezlănţuiră furtuna şi viscolul dinaintea primăverii. Urgia a durat poate o săptămână.

Când viscolul s-a potolit şi s-a limpezit zarea, soarele se înălţase deasupra orizontului de-un stat de urs.

Sufla un vânt molatic şi călduţ. Gheţurile se desfăceau, lăsând la ţărm fâşii de apă adâncă şi verde.

Sosiră cele dintâi rândunele polare, apoi cei dintâi pescăruşi argintii şi verzi. Sosiră şi acele păsări rare între toate, care se numesc pescăruşii lui

Ross, au spatele albastru, pântecele trandafiriu şi un guler negru catifelat în jurul gâtului.

În vremea aceasta, întorcându-se de la ţărmul mării, au întâlnit şi a treia oară ursul ucigaş.

Era acum numai o umbră. Se târa, cădea de-a buşilea, se ridica şi făcea câţiva paşi, se împleticea din nou.

Când îl văzu, nu mai dădu niciun semn de spaimă. Nici nu încercă să fugă.

Poate îi erau toate totuna.

Poate se târa acolo unde a fost odată culcuşul lui, în peşteră, să aştepte somnul cel mare şi veşnic.

Puiul se repezi cu mormăituri înfricoşate. Începu să muşte, să smulgă din blană: el mai avea încă o datorie veche de plătit. Celălalt nu se apăra. Se clătina şi căuta cu ochii locul unde să cadă.

Atunci săvârşi Fram o faptă pe care puiul n-a putut s-o înţeleagă niciodată. Dintr-o mişcare l-a smuls de lângă umbra ursului ucigaş cu un mormăit supărat. Din a doua mişcare l-a ridicat de ceafă şi l-a aşezat pe-o piatră sus, acolo unde era locul lui Zgăibărici. Cu a treia mişcare i-a făcut semn din labă să se astâmpere, dacă vrea să nu aibă de-a face cu dânsul.

Pe urmă s-a îndreptat spre Ştirb.

Ucigaşul s-a întins cu botul pe labe. A închis ochii. Învăţase pe socoteala lui ce fel de luptă cunoaşte ursul acesta ciudat. A închis ochii şi aştepta să-l apuce de gât şi să-l izbească iarăşi în gheaţă cu botul.

Dar laba lui Fram nu-l apucă de ceafă. Nu-l zgâlţâi să-i facă din bot ciocan pentru sfărâmat pietrele. Îl împinse cu milă. Ştirbul gemu, cerându-şi iertare.

Fram mormăi, parcă spunând: „Ridică-te! Nu vezi că nu-ţi vreau niciun rău? Ridică-te şi hai după mine!…“

Celălalt urs tremura, cu ochii închişi, scâncind.

Fram îl rostogoli, îl apucă în cârcă aşa cum îl căra el pe August cel prost de jur împrejurul arenei, spre veselia galeriei. Îl prinse în cârcă şi merse cu el până la peştera rămăşiţelor de morsă. Acolo îl culcă cu botul în sloiurile de carne. Ştirbul deschise ochii, gemând. Lărgea nările sfârtecate. Se lingea pe botul strivit. Încercă să muşte din hălcile de gheaţă. Gingiile moi lunecau. Şi nu se putea înălţa pe picioare, să smulgă o bucată, scuturând din cap cum făcea altădată, când era zdravăn şi cu dantura întreagă. Fram îl dădu la o parte. Ştirbul se ghemui fricos, gemând. Nu intra în priceperea lui ceea ce-i vedeau ochii.

Ursul de circ rupse o bucată din leşul morsei. O încălzi un timp sub burtă. Când o socoti destul de moale, i-o aşternu sub nas. Flămândul prinse să

molfăie. Mesteca încet, aşa cum mestecă moşnegii fără dinţi. Nu mai ştia acum ce-l aşteaptă. Deocamdată, minunea era aceasta. Căpăta de mâncare! O căpăta, bucată caldă şi moale, chiar din labele celui de la care aştepta moartea. Când sfârşi de înghiţit, înălţă ochii cu frică.

— Ce mai pofteşti acum? mormăi Fram, pierzându-şi răbdarea. Cred că nu-ţi închipui că am să stau toată viaţa lângă tine şi să te dădăcesc! Ai învăţat ce ai de făcut. Acum rămâi sănătos!

Fram se îndreptă spre ieşirea peşterii.

Din urmă, Ştirbul privea încă buimac. Poate credea că totul a fost numai o viclenie. Poate se temea că ursul cel năzdrăvan are să se întoarcă, năpustindu-se asupra lui să-i reteze beregata cu colţii.

În gura peşterii, Fram găsi puiul de urs iţindu-se să vadă ce se petrece înăuntru. Dar nu dădu nicio însemnătate acestor iscodiri. Uitase că i-a poruncit să rămână cocoţat pe meterezul de stâncă, unde îl aşezase.

În toane bune, îi făcu semn puiului să se pregătească de drum. Părăseau aceste locuri. Lăsau peştera pe seama Ştirbului. Lumea era largă. Sosise primăvara. Se mai găsea loc pentru dânşii pe aiurea. Puiul merse o postată de drum alături. Trăgea însă mereu cu ochii îndărăt. Cu încetul, se lăsă să rămână în urmă. Fram nu prinse de veste până târziu.

Când se uită după el, puiul nicăieri! Se opri… Îl chemă cu un mormăit aspru… Niciun răspuns! O luă înapoi, pe semnele urmelor mărunte. Pe măsură ce înţelegea încotro duc aceste urme, grăbi paşii. O nelinişte intrase în el. Urmele se pierdeau în gura peşterii.

O clipă ascultă. Nu se auzea nimic. În loc să-l bucure, tăcerea aceasta îl nelinişti mai adânc. Dădu buzna înăuntru.

Puiul se lingea liniştit pe bot. Ştirbul zăcea întins, cu ochii căscaţi, cu o muşcătură la gât.

Puiul făcuse dreptate, după legea lor, a sălbăticiunilor de la pol.

Avea o datorie veche de plătit. O plătise.

Acum se lingea pe bot.

Întâia pornire a lui Fram a fost să-l scuture bine, să-i dea o lecţie pe care s-o pomenească toată viaţa, aşa cum primise el lecţii de la dresorul Circului Struţki când era un pui de urs sălbatic şi prostănac.

Ridicase laba.

Dar în ochii puiului se afla o atât de nevinovată mulţumire de isprava săvârşită, încât Fram rămase cu laba ridicată în aer.

O coborî moale, fără să-l lovească.

Poate dreptatea cea adevărată fusese cea pe care o găsise puiul de capul său. Era o dreptate ca pentru aceste locuri. Pentru puiul cel alb viaţa abia începea. Avea să fie lungă şi avea să se petreacă aici, după orânduielile

de aici.

Fram îl împinse cu un picior în spate, mormăind morocănos:

— Haide! Ţi-ai făcut pofta! Acum, ia-o înainte!…

Când ieşiră, amândoi au privit îndărăt, la stârvul întins lângă rămăşiţele de morsă.

Fram, cu o privire parcă omenească în ochi.

Puiul, cu ochii sclipind de mândrie.

Au mers mult, colindând insula. În drumul lor au dat peste alţi urşi, ospătând din trupul focilor proaspăt vânate în ochiurile de apă. Fram golea locul cu vechiul lui mijloc, care-l scutea de orice bătălie, de muşcături, de trânte şi de labe zdrobite până la os. Se ridica în două labe, saluta, făcea tumbe, se apropia într-o morişcă de salturi mortale.

Ursul străin o rupea la goană. De departe, se oprea să privească îndărăt, uimit, la această dihanie.

Uimit privea şi puiul de urs.

Aceasta întrecea tot ce învăţase el de la prietenul lui mai mare şi cu atât de ciudate obiceiuri.

Îi plăcea. Era ceva vesel, nemaivăzut şi menit să bage spaima în urşii cei mai puternici, fără nicio bătaie de cap. Era ca o vrajă. Ca un semnal tainic. O labă la frunte, o tumbă, o morişcă de salturi, paşi legănaţi de vals… şi masa, gata întinsă!

Ospătau şi lăsau rămăşiţele de prisos în urmă. Ştiau că aiurea vor găsi altă masă, cu preţ tot atât de ieftin. Ostrovul era plin de urşi.

Toţi păreau vânători vrednici şi iscusiţi. Pe cei doi tovarăşi nu-i ameninţa grija foamei.

Puiul, cum începea să miroasă cu nările ridicate un ospăţ pe aproape, dădea semnalul. Apoi trăgea cu coada ochiului să prindă mai amănunţit unde sta ascunsă taina lui Fram de pune atât de repede pe goană urşii cei mai spătoşi şi colţoşi. Îi părea din cale-afară de nostimă năzdrăvănia.

Din ce în ce mai înveselit privea la fuga ursului cu înghiţitura în gât şi la minunarea cu care se oprea buimac să se mai uite o dată în urmă la năzdrăvana şi spăimoasa arătare.

Soarele se înălţa încet spre mijlocul cerului.

Din nou, pe oceanul desfundat de banchiză, treceau spre zare sloiurile plutitoare ca tainice nave fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi.

Fram se oprea uneori pe un capăt de stâncă. Cerceta îndelung depărtările. Se uita la puiul de alături. Se uita îndărăt la insula plină de urşi şi de vânat. Îl muncea îndelung tot mai des o pornire. Încă nelămurită, încă tulbure.

Odată, la picioarele lor, jos, sub ţărm, pe-o lespede lată, linsă de

valuri, se sorea un pui de focă. Era mic, rotund, lucios. Îl urcase foca, împingându-l cu botul. Pe urmă, foca se scufundase în adânc, să pescuiască şi să-i aducă hrană vie.

Zgăibărici înălţă ochii spre Fram. Peste câteva clipe îi coborî. Dădu semne de neastâmpăr.

Fram întâlni, de acolo, de sus, privirea mirată, rotundă şi nevinovată a puiului de focă.

Dar întoarse ochii.

Acum parcă ştia ce are să se întâmple. Parcă ştia ce trebuie să se întâmple, şi el nu mai putea opri.

Zgăibărici, sprinten, se lăsă să lunece, pe fundul pantalonilor albi, până jos. De acolo zvâcni, apucă cu colţii puiul de focă, trosnindu-i oasele capului.

La marginea apei, foca bătrână se zvârcolea cu monturile scurte să salte mai la mal, să-şi apere puiul. Când izbuti, Zgăibărici era sus, la jumătatea ţărmului înalt, târând de-a-ndărătelea vânatul după el.

Foca gemea, plângea, se tânguia jos.

Puiul de urs începuse să spintece prada şi mormăia mulţumit de întâia lui izbândă de vânător.

Apoi, sătul şi lingându-se pe bot, dădu târcoale în jurul lui Fram.

Fram îndreptă ochii în altă parte, să nu-l vadă. Ştia că din clipa aceea ceva îl îndepărta pentru totdeauna de prietenul lui mic şi crud; crud fără să-şi dea seama, fiindcă aşa cerea legea pustiurilor îngheţate.

După puţină vreme, Fram avu alt prilej să cadă la gânduri. De astă dată o privelişte hotărâtoare.

Dormise întins la soare. Se deşteptase după un vis, care, ca toate visele lui de acum, îl purtase iarăşi prin lumea depărtată a oamenilor.

Zgăibărici nu se vedea nicăieri. Când aţipise, se lungise şi el alături. Acum, nici urmă!

Trosnindu-şi oasele, se ridică să-l caute. În dreapta nimic, în stânga nimic. Merse spre vâlceaua unde susura pe gheaţă o şuviţă subţire de apă topită de sloiuri.

Acolo se opri cu răsuflarea tăiată.

Zgăibărici se ascunsese, să repete singur paiaţeriile lui Fram. Saluta cu laba la tâmplă. Mergea în paşi de vals. Se chinuia să izbutească măcar un singur salt mortal, îşi făcea vânt. Cădea în bot. Încerca din nou, cădea pe spate. Se încăpăţâna şi luneca de-a dura.

Când simţi privirea lui Fram, scoase un mormăit bucuros.

Se aştepta poate la felicitări.

Înaintă în două labe, salutând şi răsucindu-se în vârful labelor, în tururi de vals. Pe urmă se opri, cu palma în salut milităresc. Prietenul lui mai mare nu putea să fie decât prea încântat de asemenea elev isteţ şi sârguincios.

Dar prietenul mai mare al lui Zgăibărici îl înşfăcă de ceafă, îl ţinu spânzurat în văzduh şi începu să-i care cu nemiluita tălpi de picioare în spate. Nu unul, nu două. O duzină de duzini.

Puiul se zvârcolea, mârâia, schelălăia. Fram îi trăgea înainte, până ce osteni. Apoi îl apucă de ceafă cu laba cealaltă, îl întoarse cu faţa şi îl mai alintă cu altă duzină de duzini de palme.

Când îi dădu drumul jos, Zgăibărici căzu plăcintă.

Nu mai avea glas nici să se vaiete.

În mormăitul lui mânios, Fram îl întreba:

— Acum cred că ai înţeles: te las să faci orice. Fă-ţi viaţa ta, aşa cum sunt legile vieţii de aici. Dar nu te preface într-o paiaţă ca mine! Numai aceasta nu vreau. Unul ajunge! Un bufon la pol ajunge…

Puiul se târa la picioarele prietenului mai mare, gudurându-se şi cerând iertare, pentru o vină pe care nu o înţelegea.

Se ţinu apoi pe urmele lui Fram, fricos şi de departe. Când se oprea Fram se oprea şi el. Când pornea, pornea şi el.

Ar fi vrut să-l împace şi nu ştia cum. Ar fi vrut să-şi ceară iertare şi nu ştia pentru ce.

Poteca, poteca lor pe care au bătătorit-o de atâtea ori în zăpadă, împreună, ducea la ţărm.

Fram păşea îngândurat, cu capul în jos.

Hotărârea din el se limpezise. Poate îl durea această hotărâre. Se despărţea de singura făptură din neamul lui de care se putuse apropia în asemenea pustiuri. Dar pentru soarta puiului era mai bine aşa. Îl lăsa în puterile lui. Era isteţ, curajos, se anunţa iscusit vânător. Era pregătit pentru această viaţă.

Alături de dânsul ar ajunge şi el un bufon. Un urs de nimic. Un August cel prost al gheţurilor polare.

Grăbi paşii.

De sus, de pe muchia ţărmului, se deschidea oceanul verde şi larg, cu sloiurile plutitoare depărtându-se dintr-o zare, dintr-un necunoscut spre alt necunoscut, ca tainice nave fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi.

Un sloi se oprise jos, ancorat de-un colţ de stâncă. Se legăna gata să plece. Îl aştepta.

Fram nu privi îndărăt.

Îşi dădu drumul să lunece. Sări pe puntea plutitoare. O desprinse de ancora stâncii, o împinse cu piciorul.

Sloiul se legănă, se răsuci pe jumătate învârtit de curent. Pe urmă, prins în larg, luă calea tuturor navelor în drumul lor tainic, fără pânze, fără vâsle şi fără vâslaşi. Un sloi plutitor cu un urs alb, singur, zgribulit, cu spatele întors spre ţărm.

Sus, puiul alerga dintr-un capăt în altul, chema, scâncea, întindea gâtul. Îl striga pe Fram să se întoarcă îndărăt, să-l ia şi pe dânsul.

Dar Fram, sloi alb şi neclintit pe sloiul alb plutitor, nu mai privea în urmă.

Puiul se opri şi el. Se prefăcu şi el într-un mic sloi neclintit, pe muchia ţărmului. Nu mai gemu. Nu mai scânci.

Privi până când sloiul plutitor, cu umbra cea albă, se făcu mai mic, tot mai mic, tot mai mic, până când se topi pe linia verde a zării.

CAPITOLUL XV

NANUC

Oceanul era verde-cenuşiu, rece, spăimos, fără nimic din albastrul molatic şi dulce al mărilor calde.

Chiar în lumina strălucitoare a soarelui din ziua cea lungă, polară, care ţine o jumătate de an, chiar în acea orbitoare lumină, frumuseţea lui rămâne sălbatică şi plină de nelinişte. Aşa ne povestesc toţi călătorii. Toţi.

De câte ori s-a rătăcit vreunul în aceste singurătăţi, poate zece ceasuri, poate douăzeci, poate o săptămână, a simţit la început minunarea pentru asemenea măreaţă şi neobişnuită privelişte.

Era ceva nou. Rar. O frumuseţe străbătută de un fior. Soarele neclintit pe cer. Razele tremurând jucăuşe pe valuri mărunte ca razele de argint. De jur împrejur, zarea rotundă şi netedă, fără nicio dungă de ţărm.

Nicio corabie alta. Nicio luntre alta. Nicio suflare omenească alta. Numai nemărginirea apelor verzi, pe care lunecă singuraticele sloiuri plutitoare, mânate de curent spre miazăzi, ca tainice nave, fără pânze, fără vâsle, fără vâslaşi.

Şi arareori pe cer, doar singuratice stoluri de păsări, venind nimeni nu ştie de unde, ducându-se nimeni nu ştie unde, trecând cu foşnet de aripi de la o zare spre cealaltă zare.

Este o frumuseţe şi aceasta. Plină de taină, de nelinişte.

Dar după o săptămână această frumuseţe începe să apese sufletul. Se preface în chin. Totul pare înfricoşat şi fără scăpare, ca în visurile cele rele care-ţi înăbuşă răsuflarea.

Mereu acelaşi soare neclintit în mijlocul cerului. Mereu aceeaşi sclipire măruntă a luminii în solzii valurilor. Mereu zarea deşartă. Mereu numai sloiurile plutind din necunoscut spre alt necunoscut.

Ochii osteniţi şi sătui de neschimbata privelişte cer altceva nou.

O corabie să apară. Un ţărm. Să auzi glasuri omeneşti? Ce minune! Să

ancorezi la un mal cu nisipul moale şi cald, cu grădini şi cu viers de privighetori? Ce vis cu neputinţă!

Aici e pustietatea aspră a oceanului polar.

Aici domnesc singurătatea şi gerul. Chiar lumina orbitoare te-apasă. Ai vrea-o altfel. Lumină de răsărit, de apus, de toamnă, de primăvară. Nu veşnică amiază de-o lună, cu soarele ţintuit în bolta albastră; soarele rece, sclipitor, cu dinţi.

Dacă o schimbare se întâmplă câteodată, ea se numeşte furtună, viscol sau ceaţă.

Atunci, tot cerul se învăluie în perdea de ninsoare. Iar din ceaţă sloiurile plutitoare apar şi dispar, ca multe şi nelămurite umbre din altă lume: din lumea lor, a umbrelor.

O asemenea ceaţă a acoperit soarele, în vremea când Fram se depărta pe corabia lui de gheaţă. S-a lăsat deodată, împresurând sloiul, astupând cerul, ascunzând marea. O perdea vătuită, albă, nepătrunsă, înăbuşind chiar clipocitul apei. Fram s-a încolăcit pe patul de gheaţă şi a închis ochii.

Îi era totuna.

Pe cer senin sau pe ceaţă, sloiul lui plutitor avea să-l ducă mereu şi mereu tot spre pustiuri. Ar fi vrut să doarmă mult, mult, să se deştepte cu sloiul oprit sub un ţărm verde, cu pajişti şi flori, cu oameni şi muzici, cu grădini şi poteci unde se joacă, pe nisipul bălai, copii în straie albe şi albastre, şi roşii, fugărind după cercuri.

Dar aceasta era cu neputinţă. Îi apăreau toate numai prin vis.

Şi prin vis din nou se afla în mijlocul arenei, la Circul Struţki, întâmpinat cu aplauze şi urale. Din nou îşi regăsea prietenul lui, pe August cel prost, cu nasul de gogoşar şi cu părul cărămiziu, cu care se întrecea în salturi mortale şi-n tumbe. Din nou simţea dezmierdarea blândă a unei mâini prietenoase în blana albă. Auzea cuvinte. Le înţelegea rostul. Vedea degete delicate de copil, întinzându-i cu bunătate şi cu sfială un coşuleţ de bomboane sticloase. Se vedea chemând, cu semne, alt copil, să împartă darul. Acolo era iubit şi înţeles. Aici, unde mai putea oare să-l ducă sloiul târât de curent?

Îşi lăsase un prieten în urmă, un prieten mic, caraghios, isteţ, credincios.

Se rupsese de dânsul ca să nu-i tulbure orânduiala unei vieţi pentru care a fost născut: simplă, sălbatică şi aspră, după legile polului.

Acum era din nou singur.

Dacă sloiul s-ar fi oprit chiar peste o clipă sau tocmai peste o săptămână la ţărmul unui ostrov, ştia că viaţa lui are să fie oriunde la fel în asemenea pustiuri. Un August cel prost al urşilor albi. O paiaţă care îmbătrâneşte singură. Un bufon nefericit care nu mai are drept la niciun

prieten, fiindcă lângă dânsul prietenii se simt ispitiţi să-i înveţe paiaţeriile; iar atunci nu mai sunt nici urşi albi dresaţi de la circ, nici urşi albi sălbatici de la pol, ci numai un amestec fără nicio noimă.

Fram pirotea pe sloiul plutitor, împresurat de ceaţă, într-un amestec de somn şi de vise ceţoase.

Câteodată, o umbră uriaşă se desprindea din negură şi rămânea în urmă. Poate un ţărm. Poate alt sloi mai mare şi mai greoi. Cu pleoapele numai pe jumătate deschise, Fram nu simţea nevoia să se înalţe şi să meargă la marginea corabiei lui de gheaţă, să vadă ce nălucă a lăsat îndărăt.

Pirotea. Visa la lumea de departe, cu oameni, oraşe şi străzi luminoase.

Când ceaţa s-a risipit şi s-a dezvelit iarăşi soarele, a cercetat fără nicio bucurie linia zării. Nu se arăta nimic. Nicio dungă fumurie de insulă. Niciun colţ de stâncă, ieşit din apa verde. Ei şi? Chiar dacă s-ar ivi, ce l-ar fi aşteptat oare bun acolo?

Sloiurile se împuţinaseră. Se rătăcise de ele în largul oceanului. Unele rămăseseră în urmă. Altele lunecaseră înainte grăbite.

Era aşa încă mai singur. Oceanul şi mai pustiu.

Fram se întoarse pe cealaltă coastă şi se aşternu pe alt somn.

Îl deşteptă târziu, târziu de tot, o zguduitură.

Îl deşteptă dintr-un vis cald, plăcut, de departe, care ar fi voit să nu se sfârşească niciodată.

Mai întâi căscă leneş. Se întinse. Gemu dezmorţindu-se. Şi numai după aceea deschise ochii să vadă ce se întâmplă. Îi făcu mari, cu uimire, şi sări pe labe.

Sloiul intrase într-un fiord adânc, strâmt, înalt, cum încă nu mai întâlnise în toate pustietăţile pe unde a cutreierat.

Un perete drept, sticlos, de gheaţă, la dreapta; alt perete de gheaţă, sticlos şi drept, la stânga. La mijloc, fâşia de apă îngustă, oglindind fără tremur zidurile de cleştar ca nişte alţi pereţi scufundaţi în adânc.

Prin gheaţa străvezie, lumina străbătea dulce, albastră-verzuie, moale şi supranaturală. O lumină care nu s-ar fi putut spune de unde vine. De sus, din albastrul cerului? Din soare? De jos, din oglinda apei? Din sclipetul gheţarilor? Poate din toate împreună… Toate luminile topite în una singură, delicată şi odihnitoare, ca luminile de toamnă de aiurea, în care pluteşte parcă o tristeţe fără pricină, o duioşie, parcă un sfârşit.

Adus de pluta lui de gheaţă, Fram ajunsese la una din cele mai minunate privelişti ale lumii.

Una din minunile spre care aleargă oamenii de departe, cu aparate fotografice şi cu pânze de pictori; despre care se pomeneşte în cărţi, în basme,

în cântece şi în poeziile oamenilor.

Dar frumuseţea aceasta, ca tot ce văzuse el în pustiurile polare din ultima vreme, nu-i deşteptă nicio tresărire. Murise în el nerăbdarea de altădată, cu care lărgise nările lacom spre cea dintâi insulă, pe puntea vaporului, când a sosit. Nu-i mai ţinea nici de foame, nici de frig.

Încă o insulă pustie şi alt nimic!…

Cerul se vedea sus de tot, între zidurile de cleştar. Şi cerul se mai vedea încă o dată, răsturnat în oglinda neclintită a canalului.

Foarte frumos, dar fără niciun folos!

Fiindcă sloiul plutitor l-a mânat însă aici, Fram se hotărî să cerceteze şi aceste pustietăţi de-o frumuseţe zadarnică.

Căută cu ochii un loc să se coboare de pe sloi şi să se caţere sus.

Dincolo de orice putinţă.

Pereţii de cleştar lunecau vertical în adânc. Nicio scobitură. Niciun colţ. Două feţe de oglindă, din cer până în fundul verde al apei.

Pluta de gheaţă se legăna lin, abia simţit. Fram o împinse cu laba. Îşi făcu socoteală să iasă din fiord, să se lase dus de curentul de afară, spre altă parte a insulei mai potrivită coborâşului. Pluta se legănă, se răsuci pe jumătate şi veni la loc, lipită de zidul străveziu. Fram se propti cu amândouă labele de dinainte în perete, îi făcu vânt mai zdravăn. Sloiul, în loc să pornească spre ieşire, păru că s-a oprit nehotărât în mijlocul apei, se învârti, se legănă; apoi lunecă domol spre capătul ascuns al fiordului, mai departe, mai adânc.

Fram se lungi cu botul pe labe.

Îi era totuna!…

Lăsă sloiul să-şi urmeze singur calea.

Fâşia de apă se strâmtă încă mai mult. Lumina se prefira încă mai slabă, mai dulce.

Pe urmă, deodată, zidurile de gheaţă se depărtară în lături, deschizându-se ca o perdea de cortină.

În faţa ochilor se lărgi o vale rotundă, luminoasă, apărată de jur împrejur de înălţimile gheţurilor, înclinată în pantă lină, până la marginea apei, sfârşind într-o adevărată plajă.

Un adăpost apărat de viscol, de vânturi, de furtunile oceanului; împresurat ca într-un zid de cetate, încălzit de soarele amiezii polare; o mică oază în mijlocul gheţarilor, cu fire de iarbă scoţând colţ din zăpadă, cu pete roşii şi galbene de maci polari în catifeaua verde a muşchiului.

Iar la marginea apei, un copil cu o undiţă.

Un copil îmbodolit în straie de piele şi de blăni, cu cizmele de piele până peste genunchi, cu un cuţit pe măsura lui înfipt la toc, în cingătoare, cu o bonetă de blană mai mare ca el, înfăşurându-i capul. Un copil negricios-

arămiu la faţă, cu ochii oblici şi mici.

Băiatul privea încordat luciul apei şi forma undiţei. Astfel nu prinse de veste când se apropiase sloiul plutitor. Îl simţi numai după tremurul undelor şi ridică ochii.

Când văzu un urs alb pe pluta de gheaţă, scoase un ţipăt. Fram îşi cunoştea bine meseria. Cunoştea mintea şi sufletul unui copil. Ştia că spaima i-o poate alunga într-un singur fel.

De aceea, de pe podişca lui de gheaţă, începu să salute milităreşte, să facă tumbe şi salturi mortale, să se răsucească în paşi de vals.

Copilul se frecă la ochi. Clipi, îi deschise largi, se trase câţiva paşi îndărăt, mai departe de ţărm. Dar nu fugi.

Fram îi dădu înainte cu paiaţeriile lui, până ce sloiul se lipi de mal; făcu o voltă şi, dându-se peste cap, se opri lângă puiul de eschimos. Copilului îi păru rău că n-a rupt-o la goană, că n-a strigat după ajutor, că n-a dat semnalul.

Era acum prea târziu.

Tălpile îi stăteau lipite de pământ. Glasul îi pierise în gâtlej.

Cu un suspin uşor, aştepta resemnat să-l turtească ursul cel alb cu o labă, să-l calce pe piept, după obiceiul lor, al urşilor albi.

Îi tremura undiţa în mână.

O scăpă jos.

Nu îndrăzni să se plece, după cum nu îndrăznise să fugă ori să strige.

Fram îl privi cu înduioşare.

De ce se teme de dânsul acest copil de eschimos? Nu ştia că el e prietenul şi bucuria copiilor? În amintirea prietenilor săi mici, de departe, Fram întinse laba spre creştetul puiului de eschimos.

Omuleţul închise ochii şi se clătină vargă. Îşi spunea că i-a sosit ceasul sfârşitului…

Laba netezi uşor, uşor de tot, mai întâi boneta de blană, mai apoi obrazul. O dezmierdare. Da-da! O dezmierdare, cum nu i-a alintat nimeni, niciodată, obrazul aşa de dulce, în coliba lor ascunsă după stânca de gheaţă a ţărmului.

Cu încredere şi teamă, deschise ochii cu pleoapele înclinate. Nu-l minţise văzul. Nu visa. În faţa lui se afla un urs adevărat. Un urs în carne şi oase, ba încă şi-n blană. Un urs care-l dezmierda!

Aceasta se întâmpla întocmai ca în poveştile lor de iarnă, de acolo din colibe, când începea noaptea cea lungă. Atunci când se adună toţi în jurul opaiţului cu untură de focă, iar bătrânii încep să istorisească basme cu urşi vrăjiţi.

Basmul e lung şi încurcat, se deapănă încet, se opreşte şi apoi abia

merge mai departe, printre moţăielile bunicilor şi bunicelor. Dar seamănă cu toate basmele de pe lume.

Aiurea, în ţările calde, e vorba în poveşti despre livezi cu mere de aur, despre păduri de aramă, despre cai năzdrăvani şi păsări măiestre. Aici, în gheţurile polare, despre ce-ar putea să fie vorba, decât despre urşi albi?

Şi chiar aşa se întâmplă. În basmele eschimoşilor se pomeneşte întotdeauna despre nişte urşi vrăjiţi, care au fost, cică, odată oameni, cică ştiu să cuvânteze şi au undeva, spre miazănoapte, o împărăţie a urşilor.

Puiul de eschimos prinse suflare şi curaj.

Se bucură. Aşadar era adevărat! Se află şi asemenea urşi.

Ca şi cum i-ar fi ghicit gândul, Fram se trase un pas îndărăt şi mai făcu trei salturi mortale, aşa cum ştie el că, fără greş, câştigă pentru totdeauna încrederea şi iubirea copiilor.

Apoi se opri. Ridică de jos undiţa cu laba şi i-o puse în mână puiului de eschimos.

Nu mai încăpea nicio îndoială.

Era un urs fermecat.

Puiul de eschimos râse cu plăcere, lărgindu-şi gura până la urechi.

Îndrăzni să atingă cu palma blana ursului. Era viu şi natural. Nu muşca, nu sfâşia. Nu-l trântea la pământ cu labele. Nu urla. Îl dezmierda şi făcea drăcării. Se dădea peste cap. Era un gimnast cum nu se află niciunul aşa de neîntrecut în tot neamul eschimoşilor.

Această minune se cuvenea văzută şi de alţii. De ceilalţi eschimoşi ai lui, rămaşi dincolo de colibe, de cealaltă parte a văii, unde îşi îngroapă într-o peşteră de gheaţă vânatul. Dădu să fugă într-acolo şi să-i cheme. Fram îl întoarse cu laba de creştet îndărăt.

El ştia altă poveste, mai adevărată şi mai puţin minunată, fără urşi vrăjiţi.

Îşi cunoştea povestea lui veche, de atunci când un vânător eschimos a culcat o ursoaică albă cu glonţul. Cunoştea prea bine povestea puiului de urs de atunci târât cu picioarele legate, zvârlit într-un colţ şi scăpat cu viaţă numai printr-o întâmplare. De aceea el nu simţea nicio nerăbdare să facă prea repede cunoştinţă cu neamurile omuleţului. Se temea că va fi o întâlnire care n-are să sfârşească în chip fericit.

Răsuci omuleţul de creştet şi îi făcu semn cu laba să rămână pe loc.

Copilul se supuse.

Pricepea că trebuie să dea ascultare unui urs fermecat. Se mira numai că nu vorbeşte. Basmul bătrânilor spunea lămurit că urşii fermecaţi vorbesc, cântă şi joacă. Acesta numai juca.

Ca să-l încerce, se simţi dator să-şi spună numele:

— Pe mine mă cheamă Nanuc! Dar pe tine?…

Fram mormăi. Altădată învăţase să-şi zgârie numele pe nisip cu un băţ. Scurt: FRAM.

Dar să şi-l spună era greu. Fram n-avea darul cuvântului. Era numai un urs dresat. Nu era un urs fermecat.

Nanuc îşi pierdu iluziile. Ursul fermecat scăzu în preţuirea lui. Nu vorbea!

Se aşteptase la ceva mai mult. Poate vorbea altă limbă, cum grăiesc pescarii şi vânătorii de foci cu faţa albă, care trec prin fiordul lor în fiecare an, aduc sticle cu băutură, puşti şi gloanţe, praf şi mărgele, ca să le schimbe cu piei de urs, de vulpe albă, de vulpe argintie, de focă. Nanuc îşi făcu şi această socoteală.

Până una-alta, ca să minuneze ursul fermecat, îl chemă să-i arate jucăriile. Fram îl urmă în jurul cotului de apă, până la poarta strâmtă de gheţuri unde se îngusta fiordul. Acolo îşi avea ascunsă Nanuc toată comoara lui. Mai întâi, la umbră, unde n-ajungeau niciodată razele soarelui, o colibă de zăpadă şi de gheaţă, rotundă, cu ferestrele de sloi, cu uşă ca de cuptor, după chipul şi asemănarea colibelor mari de eschimoşi.

Un fel de pui de colibă, făurită de un pui de om.

Dinăuntru, băgând mâna până în cot, Nanuc scoase o pereche de schiuri mici, din oase albe. Patine, tot din oase. Cârlige de undiţă. Un ghem de sfoară, din păr împletit.

Se opri o clipă, ridicând ochii să citească minunarea în ochii lui Fram.

— Mai stai puţin! spuse. N-am isprăvit… Acum vine ceea ce nu te aşteptai tu…

Şi din fund, dintr-o ascunzătoare mai apărată, scoase un cuţit cu vârful rupt şi ruginit. Un arc cu săgeţile lui de oase. O lance mică, după chipul şi asemănarea lăncilor de vânat focile. Câteva cartuşe, goale, întrebuinţate. O praştie.

După ce le-a scos pe toate, le întinse una lângă alta, se ridică în picioare şi, cu o mână în şold, aştepta uimirea şi aprobarea ursului fermecat.

*

Poate aştepta ca, la un semn, să le prefacă pe toate din jucării de copii în arme adevărate pentru ucis, pe măsura armelor cu care vânau părinţii şi neamurile lui. Nu l-ar fi mirat defel. Aşa spunea doar basmul despre urşii vrăjiţi! Când îl întâlneşti, e destul să doreşti ceva, şi pe dată dorinţa ţi s-a împlinit. Nu l-ar fi mirat, deci, să vadă crescând coliba din pământ; crescând schiurile şi patinele jucării; crescând lăncile, arcul, săgeţile; cuţitul cel rupt prefăcându-se în jungher; cuţitul de la brâu, altă cioarsă zvârlită de cei de la el

din colibă, prefăcându-se în pumnal cu două tăişuri, pentru înjunghiat urşii.

Acestea toate nu l-ar fi mirat defel.

Îl mira, dimpotrivă, că ursul acesta, cât e el de fermecat, priveşte aşa, fără niciun fel de mirare, la avuţia şi la isprăvile lui.

Într-adevăr, Fram le privea cu altfel de minunare şi, dacă ar fi avut glas, multe îi stăteau lui pe inimă să le spună.

Cât de altfel erau jucăriile celorlalţi copii, de departe!

Mingi. Cercuri. Automobile de tablă. Ţintare. Cuburi colorate. Cărţi cu poveşti şi cu poze. Urşi de pâslă, cu ochii de mărgele. Maimuţoi caraghioşi, de catifea, cu muzicuţă în burtă. Altfel de muzici. Paiaţe cu resort. Lanterne magice. Baloane de gumă. Câte şi câte!…

Jucăriile lui Nanuc erau numai armele lui de mai târziu. Încă arme fără putere, fiindcă le întocmise după închipuirea lui, din rămăşiţe aruncate de alţii.

Dar imitau toate armele cele adevărate de vânat. Aşa cum avea să le mânuiască peste câţiva ani, pe celelalte, când va fi să iasă la vânătoare de urşi albi, de vulpi şi de foci. Cuţite, topoare, lănci, arcuri, săgeţi.

Trăia şi el sub legea ţinuturilor aspre de la pol, unde vânatul şi pescuitul rămân îndeletnicirea oamenilor de când au deschis ochii.

Ca şi puiul de urs pe care Fram l-a lăsat acolo, undeva, în urmă, pe-un ţărm înalt de ostrov, Nanuc era vânător înnăscut.

Fram îl dezmierdă încă o dată pe creştet, cu o înduioşare numai de el înţeleasă.

— Văd că nu spui nimic! rosti Nanuc cu dezamăgire. Dacă eşti cu adevărat urs vrăjit, prefă-le pe toate în scule grozave de vânătoare. Haide, fii bun!

Ursul de circ ar fi voit să fie bun. Niciodată n-a rămas el nesimţitor la bucuria şi la plăcerea unui copil. Dar puiul acesta de eschimos îi cerea minuni cu neputinţă. Încercă să-l bucure şi să-i schimbe gândurile, arătându-i câteva figuri năzdrăvane de circ. Îi luă undiţa din mână şi o purtă în echilibru pe vârful botului. Trase cu cuţitul la ţintă, înfigându-l în creştetul colibei de gheaţă şi de zăpadă.

Nanuc nu părea prea încântat.

De aşa urs vrăjit se lăsa păgubaş, dacă el se ţine de fleacuri şi de giumbuşlucuri, în loc să fie urs serios şi să prefacă jucăriile în arme adevărate. Nu era urs vrăjit.

Era numai un urs căzut în mintea copiilor. Un urs care s-a prostit. Poate nu mai are putere de judecată, aşa cum în ceata lor de eschimoşi se află un bătrân cu mintea rătăcită, care plânge şi râde fără rost. Îl cheamă Babuc. Altădată – spun ceilalţi bătrâni – era vânătorul cel mai iscusit. Nu-l întrecea

nimeni. Ochitor fără greş, mână care nu tremură niciodată. Pe urmă, într-o zi, a găsit o ladă cu sticle, zvârlită de valuri, din cine ştie ce corabie înecată. În sticle se afla o băutură care ardea gâtlejul ca focul. A băut una, a băut două, mai multe. Până ce şi-a pierdut minţile. Iar de atunci nu mai e bun de nimic. Rămâne să păzească singur colibele, copiii şi femeile, când toată ceata porneşte la vânătoare. Se vaită, plânge, se strâmbă, cântă, râde, se tăvăleşte pe jos, şi nimeni nu-l mai întreabă ce vrea. Toţi spun că mănâncă de pomană.

Aşa era Babuc, pacostea şi ocara tribului lor de eschimoşi. Aşa îi părea acum şi ursul acesta, care nu era nici urs fermecat, nici urs ca toţi urşii.

Nanuc se uita la Fram, îndrăzneţ, cu dispreţ, aşa cum nu-l cruţa nimeni, în tribul lor, pe Babuc, bătrânul nebun. Nu-i mai trezea nicio teamă. Nu-i trezea nicio minunare şi nicio plăcere, de vreme ce nu era un urs vrăjit. Nici nu vorbea! Nici nu-i prefăcea jucăriile în arme adevărate, cu care să alerge în braţe la colibe şi să-i uimească pe toţi, bătrâni şi copii!…

Fram simţi că în mintea puiului de om s-a petrecut o schimbare.

Mormăi întrebător. Părea că aşteaptă un răspuns.

— Ce se petrece în scăfârlia aceasta? Nu-mi place privirea ta!…

Într-adevăr, Nanuc privea pieziş acum.

În mintea lui începu să mijească un gând ambiţios, vrednic de-un pui de vânător.

Pentru neamul lor, a vâna un urs alb e o ispravă despre care toţi povestesc cu laude şi admiraţie, vreme de un an, de doi, de mai mulţi, căci după numărul urşilor ucişi creşte faima vânătorilor până la bătrâneţe. Ce-ar fi să încerce? Ce-ar fi să se ascundă într-un colţ, să pregătească arcul şi săgeţile, să tragă la ţintă în ochiul ursului acesta prost şi năuc? Nu prea arată că ştie să se apere. Ar trage o săgeată în ochi, alta în ureche. Aşa a învăţat el că sunt loviturile mai sigure. S-ar minuna toţi. S-ar aduna în jurul lui. Nici nu le-ar veni să creadă… Nanuc, Nanuc singur a săvârşit el oare isprava aceasta?… S-ar aduna apoi toţi să jupoaie pielea şi i-ar lăsa-o lui. E dreptul său. Iar carnea ar împărţi-o între dânşii. Ar îngropa-o în pivniţele de gheaţă, unde e ascunzătoarea de provizii pentru iarnă şi pentru noaptea cea lungă. Şi faima lui Nanuc ar creşte în tot tribul. Nu l-ar mai socoti copil. I-ar merge pomina din trib în trib. S-ar povesti mulţi şi mulţi ani despre isprava lui fără pereche. Un copil care a vânat un urs, cu un arc şi cu săgeţi de copil! Ar rămâne cea mai minunată poveste pe care s-o istorisească bătrânii o sută de ani de-acum înainte în jurul opaiţului, când începe noaptea cea fără sfârşit, cu urletul viscolului afară.

Nanuc îşi pregăteşte arcul. Cercetă vârful săgeţilor cu capăt de os.

Fram îl privi fără să înţeleagă.

Era atâta blândeţe şi prietenie în ochii lui, încât puiul de eschimos îşi

spuse că nici n-are nevoie să se mai ascundă. Destul să se tragă îndărăt câţiva paşi, să ochească, să întindă struna arcului…

Puiul de eschimos păşi de-a-ndărătelea. Pregăti arcul.

Fram îl privea, începând în sfârşit să înţeleagă. Îl privea cu o sclipire şireată în ochi şi aştepta.

Nanuc trase. Coarda zbârnâi, săgeata şuieră. Ţintise bine în ochiul ursului. Dar săgeata era în laba lui Fram, prinsă din zbor, cum prindea el portocalele în arena Circului Struţki.

Încrederea puiului de eschimos se clătină puţin. În cuget apucă să tremure un început de nelinişte.

Dacă e cumva tot un urs fermecat? A ochit bine. De asta e sigur. El, cel mai straşnic ţintaş dintre toţi copiii tribului.

Iar săgeata, în loc să se înfunde în ochi, e în laba ursului. Şi ursul îl priveşte cu un fel de mustrare.

Nu mormăie. Nu se apropie să se repeadă asupra lui şi să-l strivească sub labă.

Hm! Cine să mai priceapă? Dacă e tot un urs vrăjit cu adevărat, ce-l poate opri să-l prefacă acuşi într-un sloi de gheaţă? Aşa spun bătrânii, în basmele lor, că pedepsesc urşii cei fermecaţi pe oameni, de câte ori au de plătit o supărare. Se uită, mai fac un pas, iar se uită. Până ce omul înţepeneşte şi se preface în sloi…

Mâna lui Nanuc tremura pe arc.

Dar mai încercă o dată. Înălţă arcul, ţinti şi trase în celălalt ochi. Fram prinse cealaltă săgeată în cealaltă labă.

Era un urs fermecat! Hotărât!

Nu se temea de săgeţi. Se juca fără frică, în râs, cu ele.

Cum a putut el crede altfel? Şi cum s-a lăsat înşelat de închipuirile lui, că ar putea să-l doboare cu o jucărie de arc? Era un urs fermecat. Nu mai încăpea nicio îndoială. Niciuna.

Puiul de eschimos se uită îndărăt, măsurând drumul unde să fugă. Tălpile însă nu se descleştau de pământ. Îl ţintuia în loc privirea ursului vrăjit.

Şi Fram se apropia.

Încet, legănându-se pe două labe, cu săgeţile subsuoară.

Glasul lui Nanuc pieri în gâtlej. Îi părea că strigă după ajutor şi se mira că nu-şi aude strigătul.

Acum sfârşitul îl cunoaşte.

Îl aşteaptă.

La întâia privire a ursului vrăjit trupul are să i se prefacă în sloi până la genunchi. La a doua privire are să îngheţe până la brâu. La a treia va fi sloi deplin, din creştet până în tălpi.

Iar acuşi, când toţi cei de acolo, care îngroapă vânatul pentru iarnă, vor veni să-l caute, au să găsească un Nanuc de gheaţă. Şi numai aşa au să ştie că a trecut pe aici un urs fermecat.

Fram era la un pas de omuleţul cu arc.

Nu se citea mânie în ochii lui. Nici nu era o privire vrăjită şi rea, să prefacă un copil în sloi de gheaţă.

Se citea numai o întristată mirare.

Voia să-i dea o lecţie. Dar o lecţie blajină.

Îl apucă pe Nanuc de ceafă. Puiul de eschimos nu zise nici pâsss! O clipă se legănă spânzurat în labă. Poate aştepta să-l zvârle în înaltul cerului, să-l lipească de soare cu fundul pantalonilor lui de piele.

Fram îl scutură bine. Îi dădu câteva picioare în spate. Câteva lovituri moi, fără mânie, ca o lecţie în care nici el singur nu avea prea mare încredere.

Îl aşeză apoi jos. Nanuc nu cuteză să se mişte. Numai printre pleoapele subţiate se încumetă să privească pieziş, cu viclenia lui înnăscută de vânător.

Fram culese de jos arcul, săgeţile, cuţitul. Le rupse în bucăţi şi le aruncă împrăştiat în apă.

Apoi sări pe pluta de gheaţă, o împinse cu piciorul de la mal, spre canalul fiordului.

N-avea ce căuta aici.

Pereţii de cleştar ai fiordului se înălţau de o parte şi de alta într-o frumuseţe fără seamăn. Lumina se prefira dulce şi lină. Totul era tainic, tăcut, neclintit.

Numai pluta de gheaţă luneca uşor printre stâncile de gheaţă, deasupra stâncilor oglindite în adânc.

Era o minune. Da, o minune! Dar dincolo de această frumuseţe, în urmă, în valea răsfăţată ca o oază de vis în mijlocul pustietăţilor polare, Fram lăsa, încă o dată, o lume străină de blândeţea lui. Era numai un urs alb, însă un urs adesea mai omenos decât unii oameni. Aceasta nu i-o iertau nici urşii, nu o înţelegeau nici mulţi oameni.

Fram se culcă pe pluta străvezie cu botul pe labe.

Pereţii de cleştar rămâneau îndărăt, îndărăt…

Nanuc nu îndrăznea nici acum să fugă din loc, să strige şi să cheme.

Mişcă doar mâinile, să simtă dacă nu s-au prefăcut în sloi.

Se frecă la ochi, să-şi dea seama dacă n-a fost vis.

Când căpătă glas, Fram era departe, pe pluta lui, în larg, spre alte ostroave.

Iar când Nanuc povesti nemaipomenita întâmplare, nu-l crezu nimeni şi îi merse în scurt timp faima celui mai mincinos copil din câţi au fost

vreodată în ţinuturile polare.

CAPITOLUL XVI

SFÂRŞITUL

Viscolul chiuia, rostogolind trâmbele de zăpadă măruntă, icnea în pereţii de gheaţă, în stânci, în sloiuri, gemea şi urla de-a lungul pustietăţilor albe.

Nu se cunoştea cer de pământ, gheţuri de ape.

Şi această năprasnică dezlănţuire dura de ceasuri şi de ceasuri, şi de ceasuri.

Se mai afla oare undeva un cer limpede?

Se mai afla undeva oare o casă caldă, cu o gură de sobă, unde copiii întind mâinile subţiri să se dogorească la pâlpâirea flăcărilor?

Mai erau oare undeva oameni care se plâng de căldură, asudă şi îşi fac vânt cu batista?

Înspăimântătoarea urgie a viscolului părea că a măturat tot. Că a îngropat tot. Stăpânea acum numai chiotul uraganului alb, vânturând nămeţii dintr-un capăt la celălalt. Peste insule, peste banchiză, peste ochiuri de apă, vijelia trecea vâjâind.

Doi oameni se târâseră de-a buşilea sub un perete de sloi.

Credeau că au găsit adăpost. Dar adăpostul era amăgitor. Viscolul clădea troiene peste dânşii. Şi oamenii luptau să-şi elibereze răsuflarea. Scoteau capul din zăpadă. Iar atunci îi izbea în ochi, în gură, în obraz, pulberea măruntă şi usturătoare, ca sticla pisată.

Şi îngheţul îi cuprindea încetul cu încetul.

— Egon, tu mai simţi mâinile?

— Nu le mai simt de mult, Otto. Nici mâinile, nici picioarele…

Ca să-şi audă glasul, erau nevoiţi să strige. Şi sforţarea strigătului însemna acum o înfricoşătoare suferinţă pentru puterile lor istovite.

— Loveşte, Egon! Loveşte mereu din palme. Mişcă degetele. Numai aşa nu se opreşte sângele!… Dacă s-ar opri, s-a sfârşit cu noi!…

Celălalt gemu.

Un timp au tăcut amândoi.

S-a auzit iarăşi numai chiotul bezmetic al viscolului; vântul izbind în stânca de gheaţă, praful sticlos de zăpadă învolburându-se în şuier.

— Egon… Asculţi, Egon? Mă gândesc că mă aşteaptă acasă doi copii. N-am să-i mai văd niciodată. Niciodată… Maria împlineşte doi ani. Peste o săptămână împlineşte doi ani… Are să uite cuvântul tată. Asculţi, Egon? Are să uite cuvântul tată…

În învelişul lui de troian, Egon încercă să vorbească. Dar viscolul îi astupă gura. Închise ochii.

De ce-ar mai vorbi? Ce poate să mai spună?

Avea şi el o fetiţă care îl aştepta acasă. Poate acum se încălzeşte la gura sobei. Poate întreabă: „Oare ce face tata?…“ Poate ia lecţie la pian… Fetiţa lui e mai mare. A împlinit şapte ani. Merge la şcoală. Fotografia ei se află între capacele ceasornicului din buzunar. Dar la ce mai folosesc aceste amintiri? Totu-i pierdut! Mai cuminte să aştepte moartea, fiindcă altă scăpare nu mai este, nu mai poate veni de nicăieri, de la nimeni.

De-o săptămână, de când sloiul s-a deschis pe neaşteptate sub picioarele lor, tot ce-a urmat le pregătea parcă dinadins moartea aceasta. S-a deschis sloiul ca la un semn al puterilor rele. A înghiţit săniile, câinii, puştile şi cartuşele, sacii de blană pentru dormit, sacii de hrană… Toate s-au prăbuşit în adâncul verde al apei. Şi în aceeaşi clipă s-a şi închis capacul la loc; iar ei au rămas deodată singuri, cu straiele subţiri, fără arme, pe banchiza pustie.

Mai întâi s-au privit cu spaimă. Au măsurat depărtările, cerul, soarele sus.

Pe urmă le-a venit curajul la loc, fiindcă nu erau din cei care se lasă pradă morţii fără luptă.

— E cale de patruzeci şi opt de ore până la ţărm, la coliba noastră! a spus Otto. Atât am făcut mergând în voie. Dacă pornim chiar acum şi dacă nu ne oprim niciun ceas, încă n-avem de ce ne pierde nădejdea. O să rămână o întâmplare ca oricare alta şi o să avem ce povesti. Gândeşte-te câte a îndurat Nansen şi prin câte a trecut el, fără să piardă nădejdea o clipă! Cerul e senin. Patruzeci şi opt de ore fără mâncare, fără somn, cred că nu te sperie nici pe tine, Egon… Nu e aşa? Am trăit noi împrejurări mai grele.

Erau doi prieteni buni şi vechi cei doi vânători de urşi albi.

De ani de zile, nedespărţiţi în vânătorile lor, veneau împreună în gheţurile polare. Nu locuiau în acelaşi oraş. Unul, într-o parte. Altul, în alta. Se întâlneau în port, numai la ceasul plecării. Şi cinci luni, şase luni, trăiau o viaţă necunoscută de oamenii de departe din ţările şi oraşele lor. Treceau prin peripeţii crunte, prin primejdii, prin bucurii şi izbânzi, care-i legau ca pe doi

fraţi.

O corabie de pescari îi aducea pe ţărmul insulei cu vânat. Îşi duraseră acolo o colibă. O regăseau în fiecare an neatinsă. Îi aştepta. Aveau culcuşuri calde de blană. Provizii, lămpi şi cărţi. În fund, o magazie pentru blănuri. Alături, o cuşcă pentru puii de urşi albi.

Corabia îi lăsa la începutul zilei polare. Se depărta spre alte ţinuturi. La întoarcere, se oprea să-i îmbarce cu blănile de urşi albi, de vulpi albe şi argintii, cu puii de urs, pe care îi predau la grădini zoologice, la menajerii şi la circuri. Arareori soseau cu vaporul. Aceasta numai dacă se întâmpla să plece un vapor cu excursionişti, aşa cum a fost nu de mult, când au adus cu dânşii şi au lăsat într-o insulă goală pe Fram, ursul Circului Struţki.

Dar, întotdeauna, la plecarea lor îndărăt, îi aştepta o corabie de pescari, care ştia să-i caute la fiecare sfârşit de toamnă polară, când încep a ameninţa viscolele şi oceanul se acoperă de banchiză.

În anul acesta, vânatul se arătase mai îmbelşugat decât oricând. Magazia era ticsită de blănuri. În cuşcă se aflau trei pui de urşi albi.

Mai aveau de aşteptat încă două săptămâni până la întoarcerea corabiei. Timpul trecea uşor. Făceau planuri pentru cele şase luni pe care aveau să le petreacă acasă, în ţările lor calde, alături de copii, povestind peripeţii de necrezut. În anul acesta îşi aduseseră un aparat de radio. Ascultau uneori glasurile lumii lor de departe. Muzici şi orchestre, coruri şi ştiri despre serbări şi schimbări de guverne. Câinii erau graşi, sătui şi voioşi. Câini siberieni, deprinşi cu gerul, deprinşi să ducă sania în zbor pe lunecuşul gheţii. Nu-i ameninţa nimic.

Anul fusese bun. Vânatul cu spor.

Amândoi se gândeau la ţărmurile mărilor calde, unde înfloresc şi rodesc portocalii. Pe amândoi îi rodea dorul de casă, de copii, de grădinile cu trandafiri.

Egon nu-şi găsea astâmpăr. I se părea că au început să se lenevească şi să se îngraşe.

— Ce-ar fi să tragem o raită până în celălalt capăt al insulei? îşi întrebase tovarăşul. Mai sunt două săptămâni până la plecare. Facem câteva cercetări şi observaţii, pe care să le comunicăm societăţilor ştiinţifice… Prea stăm aici ca nişte pensionari!…

— Fie pe placul tău! încuviinţă Otto.

Aşa se înţelegeau întotdeauna din puţine cuvinte.

Au pus înaintea puilor de urs alb mâncare pe-o săptămână în cuşca lor.

Au încărcat în sănii provizii, puşti, cartuşe, au înhămat câinii şi au pornit. Voios se mai anunţa drumul chiar din primele ceasuri!

Fără grijă, fără peripeţii.

La capătul insulei celei mari se afla alta mai mică.

Acolo au zărit de departe, cu ocheanul, doi urşi, plimbându-se pe ţărm.

— Aceştia-s ai noştri! rostise Egon, frecându-şi mâinile cu bucurie.

— Pregătiţi-vă blănile, Moş Martinilor! adăugase Otto. Şi aşteptaţi numai puţin! O să vă trimitem un mic glonţ să vă gâdile în urechi.

Au trecut pe-o punte de gheaţă. Vânatul a mers din plin. Două gloanţe, doi urşi, două blăni încărcate în sanie.

Cât despre cercetări şi observaţii?

Umpluseră un carnet de notiţe. Nu, n-au pierdut timpul!

Dar la întoarcere, deodată, sloiul s-a despicat, a înghiţit săniile şi câinii, proviziile şi muniţiile, armele şi blănile calde încă; a înghiţit tot şi deschizătura s-a astupat apoi cu lespedea de gheaţă, ca un capac de ladă.

Erau amândoi oameni tari. Încercaţi, căliţi de viaţa plină de primejdii şi de asemenea surprize. După întâia strângere de inimă şi-au făcut socoteala că-i despart de colibă numai patruzeci şi opt de ore de drum drept. Au întins-o la drum.

— Bine măcar că mi-am scăpat luleaua cu chibriturile! rostise Egon, cu un început de râs.

Îşi aprinse luleaua. Mergeau fluierând.

Păgubiseră arme, muniţii, hrană, carnetul cu însemnări, două blăni de urs de toată frumuseţea, săniile.

Mai întristaţi erau de soarta câinilor. Fuseseră tovarăşi credincioşi, ascultători, bravi, deprinşi cu viaţa în zăpezi şi pe gheţuri. Trecuseră de multe ori prin primejdii grele împreună. I-au pierdut, iar moartea lor le strecura o mâhnire în suflet.

Egon se oprise din fluierat.

— Mai ales după Sibir îmi pare rău! spuse cu glas încet. Îţi aduci aminte?… El m-a scăpat din ghearele ursului alb acum doi ani, când mă trântise la pământ Moş Martin şi începuse să muşte din umărul meu. Mai port semnul… Sibir i-a sărit în gât. Moş Martin m-a lăsat pe mine, ca să sfârşească răfuiala cu dânsul. M-am ridicat… Am apucat puşca. Pac! Gata cu Moş Martin! S-a dat peste cap şi s-a lăţit pe zăpadă cât era de mare.

Dar prietenul lui nu-l mai asculta. Se oprise şi privea cerul, zarea, cu un început de nelinişte.

Bătea un vânt subţire; se iscase din miazănoapte, şi într-acolo, în zare, se arătau nori plumburii.

— Semn rău! rosti clătinând din cap.

Egon nu mai cuvântă nimic. Şi amândoi au grăbit pasul.

L-au grăbit; cu toate acestea pasul lor a fost mai încet decât al viscolului.

I-a ajuns furtuna zăpezii din urmă. Într-un ceas nu s-a mai cunoscut cer de pământ. Nu mai vedeau înaintea ochilor. Se împiedicau, cădeau, se ridicau orbiţi de pulberea sticloasă şi îngheţată. Au prins de veste că, în loc să meargă înainte, rătăceau drumul. S-au pitulat după un adăpost. De atunci urgia n-a mai contenit.

Ceasuri şi ceasuri au trecut, cu acelaşi chiot în urechi, cu aceleaşi valuri usturătoare, izbite în obraz. Iar acum nu-şi mai simt mâinile, nici picioarele, nu se mai pot mişca, îi cuprinde îngheţul, moartea înspăimântătoare care preface trupul în sloi.

O clipă urgia s-a potolit. Vântul a stat. A mai trecut o suflare.

Şi deodată cerul s-a înseninat, limpede, cu soarele înclinat spre apus.

Amândoi ascultau. Au ridicat capetele. Adică au început să le ridice. Dar muşchii nu se mai supuneau. Capetele au căzut îndărăt. Era prea târziu. Istoviţi de foame, sleiţi de ger, nu se mai puteau clinti din culcuşul lor de zăpadă.

— O cheamă Maria… Are să uite cuvântul tată!… începu să aiureze Otto.

Apoi rămase cu ochii sticloşi, căscaţi spre cerul sticlos.

Egon era culcat pe-o coastă. El nu vedea cerul. Vedea întinderea gheţoasă a insulei, măturată de zăpadă, acolo unde la capătul celălalt se afla coliba lor, cu învelişul cald, cu hrană şi cu aparatul de radio, care nu mai are pentru cine culege chemările depărtate ale lumii, din văzduh. Privea, iar lacrimile îi îngheţau în gene.

Atunci înaintea ochilor i se ivi o arătare. O arătare de delir.

Un urs alb. Un urs alb apropiindu-se. Dar în loc să se apropie ca toţi urşii albi, în patru labe, ursul acesta al delirului înainta în salturi, în tumbe, salutând, răsucindu-se în paşi de vals, lipind călcâiele, defilând…

Egon, vânătorul, închise ochii.

Ştia acum că, fără îndoială, s-a apropiat clipa morţii, de vreme ce ochii lui încep să vadă asemenea amăgitoare năluciri. Închise ochii, aşteptând moartea degeraţilor, care îngheaţă sângele inimii, după ce le-a înşelat mintea cu arătări nebuneşti.

Lacrimile abia apucau să se rostogolească din gene şi se prefăceau în boabe îngheţate. Copila lui… Poate cânta acum la pian lecţia ei, fără nicio grijă… Poate se uita la albumul de fotografii; la chipul din perete. Întreabă: „Mămico, oare tăticu’ are să-mi aducă puiul de urs pe care mi l-a făgăduit la plecare?… Spune, mămico? De ce plângi?…“

Egon simţi că se cufundă în somnul cel mare şi negru, de unde nu se

mai întoarce nimeni.

Dar un bot cald, o răsuflare fierbinte, îi atinse obrazul.

Ursul îl împingea, mirat de nemişcarea omului. Îl împingea, îi lingea obrazul, nările, ochii. Se trăgea îndărăt, aşteptând. Nu înţelegea de ce stau oamenii aceştia încremeniţi, de ce n-au glas, de ce nu ridică mâinile, de ce nu se deşteaptă din somn.

Fram nu înţelegea aceasta.

Le cunoscuse mirosul de departe. Mirosul lui, care îl înşela altădată, care nu mai prindea lămurit apropierea fiarelor sălbatice, îi vestise din depărtare că se află oameni pe aici, oameni din lumea cea de dincolo de gheţuri. Alergase într-un suflet. Îi primea la el acasă, cu semnele lui de prietenie, cu tumbe vesele, cu salturi şi salutul care le place lor. Şi acum îi găsea neclintiţi.

Făcu trei paşi îndărăt.

Salută:

— Haide! Pe mine nu mă păcăliţi cu una, cu două!

Recunoscuse, întins jos, pe vânătorul care-l întovărăşise altădată până la insula pustie, îi dăduse libertatea şi-i purtase de grijă să-i ascundă provizii în cămara din stâncă. Îşi arăta bucuria întâlnirii în felul său. Cu tumbe şi salturile lui.

Egon deschise ochii. Îşi adună toate puterile şi glăsui:

— Otto! E Fram, Fram… Mă auzi? Fram, de la Circul Struţki.

Celălalt aiura:

— O cheamă Maria!… N-are să mai spună nimănui cuvântul tată. Are să uite cuvântul tată…

El nu auzea nimic. Privea cu ochii goi în cerul gol.

Atunci, abia atunci, cu judecata lui învăţată de la oameni, Fram înţelese! Şi nu stătu mult la îndoială. Mătură zăpada cu labele, îngrămădi oamenii alături, se culcă peste ei să-i încălzească, aşa cum îl învăţase dresorul odată, în tinereţea lui, să joace într-o pantomimă de la Circul Struţki. Oamenii erau atât de desprinşi de lumea aceasta şi atât de sleiţi de puteri, încât nu încercau să priceapă ce se întâmplă cu dânşii. Un urs alb. Un urs sălbatic. Chiar un urs care a fost odată la circ, dar s-a sălbăticit. Ce puteau aştepta de la dânsul?

Până acum ani şi ani de zile vânaseră urşi albi. Venise ceasul să cadă şi ei, fără arme, fără putere, vânat în ghearele unui urs alb. Dar de ce nu începuse să le sfarme ţeasta cu dinţii, ca focilor şi morselor? De ce întârzie? Mai repede! Să se sfârşească o dată cu chinul acesta!…

Unul aiura:

— O cheamă Maria… Împlineşte doi ani… N-are să mai spună

niciodată… niciodată cuvântul tată…

Celălalt repeta în neştire:

— E Fram… L-am cunoscut bine… E Fram, cu tumbele lui. Hai! Mai repede, Fram!… Muşcă… Sfârşeşte!… Ai milă, Fram, şi termină odată!…

Pe urmă, glasurile lor s-au stins înăbuşite. Din delir au trecut în somn. Un somn ciudat. Cald. Poate aşa e somnul morţii? Aşa se spune că e moartea prin îngheţ. Degeră mâinile, degeră picioarele, se încetinează sângele sleit, iar muribunzii se visează la căldură, simt dogoarea în obraz, în piept, în ochi.

Aşa a fost şi somnul lor. Visul lor… Nu mai sfârşea… Când au deschis ochii, o blană grea, dar fierbinte le apăsa piepturile. Au încercat să mişte întâi o mână, pe urmă un picior. Mâna se supunea. Piciorul se supunea.

— Egon!

— Otto!

Erau glasurile lor. Îşi auzeau, îşi recunoşteau glasurile lor.

Nu era moartea. Nu era somnul cel mai mare şi negru, cu visul morţilor de ger.

Învelitoarea de blană de deasupra dădu semne de viaţă. Se ridică singură. Îi dezgheţase o plapumă vie.

Fram sări în patru labe, pe urmă în două.

Salută cu palma la tâmplă.

Cei doi vânători, deşteptaţi din morţi, se înălţară în capul oaselor. Priveau unul la altul; priveau la urs.

— Dă-mi pipa, Otto! Toată istoria aceasta mă face să cred c-am visat. Numai o pipă are să mă convingă de-s viu ori mort!…

Egon se pipăia, într-adevăr, să se încredinţeze dacă era viu ori mort. Nimic îngheţat. Mâinile mişcau, picioarele la fel. Ce nemărginită plăcere să simţi degetele trosnind! Iar ursul de circ aştepta cu laba la tâmplă.

— E Fram! Nu-ţi spuneam eu că e Fram?…

Vânătorul sări în picioare. Se clătină de foame. Se rezemă de stânca de gheaţă şi merse împleticindu-se până la ursul alb.

Nu putea spune gândurile întregi, aşa cum creşteau în creierul lui istovit.

Rostea numai:

— Ceea ce ai făcut tu, Fram!… Ceea ce ai făcut tu, Fram!…

Şi, cu obrazul ascuns în blana ursului, începu să plângă.

Otto se ridicase şi el.

Erau acum doi oameni, doi vânători de urşi, sprijinindu-se fără putere, la pieptul unui urs.

Fram îi îndepărtă încet cu labele. El era deprins cu oamenii tari şi mai mândri. Pe urmă parcă mai înţelegea că nu era timp acum de bocete. Undeva,

aproape, avea o peşteră cu proviziile lui. Vânat căpătat de la alţi urşi, cu tumbe şi salturi, aşa cum îşi câştiga el prânzul şi cina, alungând pe ceilalţi urşi când se ivea cu salturile lui mortale.

Îi târî într-acolo.

— Ce facem? întrebă Otto.

— Vezi bine… Semnele lui au ele vreun rost. Eu aş pune rămăşag că ne cheamă la masă… Nu m-ar mira deloc!

Şi nu s-au mirat deloc.

Ospăţul lui Fram era modest. Un singur fel. Carne de focă. Aşa cum era lista lui de bucate.

Vânătorii s-au îndestulat. Au prins putere. Au început să privească îngrijoraţi spre apus, unde soarele se apropia de linia zării. Începea amurgul polar.

Ultima săptămână când se mai încumeta o corabie să călătorească pe oceanul pustiu.

Pe amândoi îi cuprinse o frică. Dacă a sosit cumva corabia lor? Dacă a plecat?

Nu mai era timp de pierdut. Cu două bucăţi de carne îngheţată în spinare s-au îndreptat spre capătul insulei.

— Numai de n-am da peste vreun urs alb!…Fără arme, nimic nu s-ar mai alege de noi!

Vorbise Otto.

Dar Egon arătă spre Fram, care mergea lângă dânşii, legănându-se în patru labe, ca un câine uriaş:

— Cât timp avem tovarăşul acesta cu noi, nu văd nicio primejdie! Sunt sigur că are el vreun ac şi pentru cojocul fraţilor săi… Nu e aşa, Fram?

Auzindu-şi numele, Fram se ridică în două labe, salută, ca un soldat care spune: „La ordin!“, apoi se lăsă mai departe în patru labe şi continuă drumul alături.

Nu putea vorbi. Dar ar fi voit să arate că pentru fraţii lui are un ac de cojoc mai cruţător şi mai fără primejdie decât gloanţele din armele omeneşti.

Au mers şaizeci de ore, în loc de patruzeci şi opt. Au mers cu opriri şi odihne, după cât se simţeau de istoviţi.

Corabia nu sosise. Îi aştepta coliba lor de lemn, cu paturi călduroase, cu aparatul de radio. Îi aşteptau în cuşcă şi cei trei pui de urs. Scânceau flămânzi.

Fram înconjură de câteva ori cuşca. Mormăi. Privi la oameni, privi la uşă. Apoi trase încet zăvorul!… Puii nu îndrăzneau să iasă afară. Îi trase Fram de ceafă, unul câte unul. Îi împinse cu piciorul în spate, să-şi vadă de drum.

Cei doi vânători priveau cu mâinile în buzunare, cu pipele în colţul

gurii.

— Aş putea să jur că ursul acesta are o judecată omenească! rosti Egon. Îl vezi? Nu mă miră că ştie să deschidă un zăvor. Aceasta a învăţat-o de la circul lui, printre oameni… Mă miră însă cum de i-a trecut prin cap să-şi elibereze puii din neamul lui…

— Când vom povesti întâmplarea asta, lumea are să râdă şi are să spună că nu ne-am lăsat de palavre vânătoreşti. Tu ce părere ai, Fram, prietene Fram?…

Fram mormăi. Dacă ar fi ştiut să vorbească, ar fi povestit că mai cunoaşte el undeva, într-un trib eschimos, un copil care a păţit la fel şi fără îndoială că s-a pomenit cu faima de cel mai mare mincinos, înainte încă de a deveni mare vânător. Mormăi. Se uită cu înţeles spre coliba unde se afla înăuntru cutia minunată care cânta.

— Ne roagă să dăm drumul la radio! începu să râdă Egon. Acesta e ursul cel mai amator de muzică din câţi am cunoscut eu în viaţă!…

Intră în cabană şi răsuci resortul.

Din ţările de departe a înviat armonia culeasă prin văzduhuri. Cu botul pe labe, Fram asculta cu ochii închişi. Nu muzica îi plăcea lui. Ci amintirile pe care le deştepta această muzică. Oraşele de departe, înviind cu soarele cald de acolo, cu luminile lor multe, cu străzile şi grădinile lor. Copiii întinzând cornetul cu bomboane ca să-l împartă Fram cu alţii; mâinile sfioase abia îndrăznind să-i atingă blana cu o dezmierdare uşoară. Băieţaşul cu ochi sclipitori şi cu nasul cam cârn, în seara unei reprezentaţii de adio, dintr-un asemenea oraş de departe…

Corabia sosi cu semne de mare grabă. Ancorase în larg şi trimise două bărci să încarce blănurile vânătorilor. Fram privea şi înţelegea. În ochii lui se lăsase ca o umbră de întristare.

Oamenii priveau la el şi nu înţelegeau.

— Îmi pare rău să-l lăsăm aici! vorbi Egon. Parcă m-aş despărţi de un prieten.

— Dar e făcut pentru viaţa de aici! Aceasta e soarta lui. Adu-ţi aminte că, atunci când l-ai adus, îl trimisese Circul Struţki tocmai fiindcă tânjea după locurile lui de aici, de la el de-acasă…

Amândoi vânătorii intraseră în colibă să verifice dacă n-au mai uitat ceva.

Când au ieşit, Fram se făcuse nevăzut. L-au căutat. L-au strigat.

— Păcat! Ar fi trebuit să ne luăm rămas-bun de la el… Ai văzut cum se mirau toţi marinarii?

Egon se urcă pe un vârf de stâncă să privească. De acolo, de sus, se

vedeau şi cele două bărci oprite lângă ţărm.

— Priveşte! rosti vânătorul cu uimire. Te mirai unde e Fram? El e gata îmbarcat. Ne-a luat-o înainte!

Într-adevăr, Fram se urcase în barcă. Stătea cu spatele întors spre insulă, în jurul lui, marinarii încercau să-l alunge. Dar Fram stătea neclintit, una cu barca.

— Aşadar… începu Otto.

— Aşadar – sfârşi Egon – îl luăm cu noi! E dorinţa lui. N-o spune, dar o arată destul de lămurit.

Amândoi vânătorii au coborât ţărmul de stâncă. Lopeţile erau gata să despice apa, spre corabia din larg.

Egon a pus palma pe umărul ursului alb, întrebând:

— Iubite Fram, aşadar te întorci în lumea noastră, pentru totdeauna? Atunci de ce nu-ţi iei rămas-bun de la locurile acestea acoperite de gheţuri? Bagă de seamă, a doua oară nu mai fac un drum ca să te duc îndărăt!…

Ca şi cum ar fi înţeles întrebările, ca şi cum i-ar fi dat de gândit, Fram a întors ochii încet şi s-a uitat îndelung la locurile pe care le părăsea. Apoi se răsuci în barcă şi rămase cu privirea aţintită înainte, spre lumea cea de departe, de dincolo de gheţuri şi de ape.

— Hai!… rostiră vâslaşii, îndemnându-se. Dă-i drumul! Înainte!…